

Z A K O N

O OBLIGACIONIM I OSNOVAMA SVOJINSKO-PRAVNIH ODNOSA U VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU

Deo prvi

I. UVODNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuju se obligacioni odnosi u vazdušnom saobraćaju koji se odnose na ugovore o prevozu putnika, prtljaga i stvari; ugovore o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju; ugovore o zakupu vazduhoplova; ugovore o osiguranju u vazdušnom saobraćaju, kao i na odnose koji nastaju u slučaju štete koju vazduhoplov u letu pričinu trećim licima i stvarima na zemlji.

Ovim zakonom se, takođe, uređuju svojinsko-pravni odnosi na vazduhoplovu kao što su svojina i založno pravo na vazduhoplovu, postupak izvršenja i obezbeđenja na vazduhoplovu, kao i nadležnost sudova u pogledu izvršenja i obezbeđenja.

Na odnose iz stava 1. ovog člana koji nisu uređeni ovim zakonom shodno se primenjuju opšti propisi kojima se uređuju obligacioni odnosi.

Ugovori i opšti uslovi prevoza

Član 2.

Obligacioni odnosi u vazdušnom saobraćaju uređeni odredbama ovog zakona mogu se ugovorom, odnosno opštim uslovima prevoza i drugačije urediti, ako to nije u suprotnosti sa zakonom.

Opštim uslovima prevoza iz stava 1. ovog člana (u daljem tekstu: uslovi prevoza) avio-prevoznik propisuje način izvršenja poslova u vezi sa ugovorima o prevozu.

Ugovorom, odnosno uslovima prevoza iz stava 2. ovog člana ne mogu se predvideti odredbe kojima se avio-prevoznik potpuno ili delimično oslobađa odgovornosti predviđene ovim zakonom, isključuju ili ograničavaju prava koja po ovom zakonu pripadaju putniku i naručiocu prevoza, prebacuje teret dokazivanja sa avio-prevoznika ili kojima se predviđaju ograničenja odgovornosti koja su povoljnija za avio-prevoznika od ograničenja predviđenih ovim zakonom, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Avio-prevoznik mora zainteresovanom licu, na njegov zahtev, da stavi na uvid uslove prevoza.

Značenje izraza

Član 3.

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom zakonu imaju sledeće značenje:

1) *aerodrom* je svako definisano područje (uključujući sve objekte, instalacije i opremu), na kopnu ili na vodi ili na fiksnoj, fiksnoj priobalnoj ili plutajućoj

strukturi, koje je u celini ili delimično namenjeno za sletanje, poletanje ili kretanje vazduhoplova;

2) *avio-prevoznik* je privredno društvo ili preduzetnik koji ima važeću operativnu dozvolu;

3) *avio-prevoznik strane potpisnice ESAA sporazuma* je avio-prevoznik kojem je nadležno telo strane potpisnice ESAA sporazuma izdalo važeću operativnu dozvolu u skladu sa Uredbom Evropskog parlamenta i Saveta (EZ) br. 1008/2008 od 24. septembra 2008. godine o zajedničkim pravilima za obavljanje vazdušnog saobraćaja u Zajednici;

4) *vanredne okolnosti* su situacije u kojima ishod odluke u pogledu upravljanja vazdušnim saobraćajem u vezi s određenim vazduhoplovom određenog dana dovede do dužeg kašnjenja, kašnjenja vazduhoplova preko noći ili otkazivanja jednog ili više letova tim vazduhoplovom, iako je avio-prevoznik preduzeo sve razumne mere da se kašnjenje ili otkazivanje leta izbegne;

5) *dobrovoljac* je lice koje se blagovremeno prijavilo za ukrcavanje shodno uslovima iz člana 8. stav 3. ovog zakona, a koje je spremno da prihvati ponudu avio-prevoznika da odustane od svoje rezervacije u zamenu za pogodnosti;

6) *domaći prevoz* je prevoz vazduhoplovom kod koga se, prema ugovoru o prevozu, mesto polaska i mesto odredišta nalaze na teritoriji Republike Srbije;

7) *ESAA sporazum* je Multilateralni sporazum između Evropske zajednice i njenih država članica, Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN 1244 od 10. juna 1999. godine) o uspostavljanju Zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja;

8) *imalac prava* je lice koje na osnovu ugovora ima zahtev prema avio-prevozniku;

9) *javni avio-prevoz* je let ili serija letova radi prevoza putnika, prtljaga, pošte i stvari koji je, uz plaćanje cene prevoza ili zakupnine, dostupan svima pod jednakim uslovima;

10) *javni putnički avio-prevoz* je avio-prevoz putnika koji avio-prevoznik obavlja putem redovnih ili vanrednih letova koji je ponuđen javnosti uz naknadu, bilo kao samostalan let, bilo kao deo paket aranžmana;

11) *korisnik aerodroma* je pravno lice ili preduzetnik koji je odgovoran za prevoz putnika i/ili prtljaga i/ili pošte i/ili stvari vazdušnim putem, od aerodroma ili do aerodroma;

12) *krajnje odredište* je odredište koje je navedeno u putnoj karti koja se pokazuje na pultu za prijavljivanje putnika za let ili, u slučaju direktno povezanih letova, odredište poslednjeg leta. Dostupni alternativni povezani letovi se ne računaju ako je poštovano prvobitno planirano vreme dolaska;

13) *lice koje ima pravo na naknadu štete* je putnik, odnosno svako drugo lice koje je ovlašćeno da zahteva naknadu štete prouzrokovanu putniku, saglasno važećim propisima;

14) *lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću* je lice čija se pokretljivost smanjuje u prevozu, zbog bilo koje fizičke nesposobnosti (čulne ili lokomotorne, stalne ili privremene), mentalne nesposobnosti, starosti ili drugog

uzroka nesposobnosti, a čije stanje nalaže posebnu pažnju i prilagođavanje usluga koje se pružaju putnicima njegovim potrebama;

15) *međunarodni prevoz* je prevoz vazduhoplovom kod koga se, prema ugovoru o prevozu, mesto polaska i mesto krajnjeg odredišta nalaze na teritorijama dve države ili na teritoriji samo jedne države, ako je predviđeno međusletanje na teritoriji druge države;

16) *Montrealska konvencija* je Konvencija o objedinjavanju izvesnih pravila za međunarodni prevoz vazdušnim putem, potpisana u Montrealu 28. maja 1999. godine, koja je potvrđena Zakonom o potvrđivanju Konvencije o objedinjavanju izvesnih pravila za međunarodni prevoz vazdušnim putem („Službeni glasnik RS”, broj 38/09);

17) *naručilac prevoza* je lice koje sa ugovornim prevoziocem zaključuje ugovor o prevozu;

18) *operativna dozvola* je isprava kojom se njen imalac ovlašćuje da obavlja javni avio-prevoz kako je navedeno u dozvoli;

19) *operater aerodroma* je privredno društvo, drugo pravno lice ili preduzetnik koji koristi aerodrom, registrovan je da pruža aerodromske usluge i ima dozvolu za korišćenje aerodroma koji je upisan u Registar aerodroma;

20) *organizator putovanja* je, sa izuzetkom avio-prevozioca, lice koje redovno organizuje paket aranžmane i prodaje ih ili nudi na prodaju, direktno ili preko posrednika;

21) *ortodroma* je geodetska linija koja predstavlja najkraći put između dve tačke na zemljinoj lopti, luk velikog kruga;

22) *otkazivanje leta* je izostanak leta koji je prethodno bio predviđen i na kome je rezervisano najmanje jedno mesto;

23) *paket aranžman* je unapred određena kombinacija usluga kojom se organizator putovanja obavezuje da putniku pribavi najmanje dve usluge koje se sastoje od prevoza, smeštaja ili drugih turističkih usluga koje čine celinu i koje se pružaju u vremenu dužem od 24 h ili uključuju barem jedno noćenje, a putnik se obavezuje da organizatoru putovanja plati za to jednu ukupnu (paušalnu) cenu;

24) *parking aerodroma* je parking koji se nalazi u okviru granica aerodroma ili pod direktnom kontrolom tela koje upravlja aerodromom, koji je namenjen putnicima koji koriste aerodrom;

25) *pošiljalac* je lice u čije ime se, na osnovu ugovora, predaje stvar na prevoz;

26) *primalac* je lice koje je ovlašćeno da u mestu krajnjeg odredišta primi stvar predatu na prevoz;

27) *prtljag*, ako nije drugačije navedeno, je predati (registrovan) ili ručni prtljag, shodno članu 17. stav 4. Montrealske konvencije;

28) *putnik* je lice koja na osnovu ugovora o prevozu ima pravo na prevoz vazduhoplovom;

29) *putna karta* je važeći dokument, ili neki ekvivalent tome koji nije u papirnom obliku, uključujući i elektronski oblik, koji daje pravo na prevoz, a koji izdaje ili odobrava avio-prevozioc ili njegov ovlašćeni posrednik;

30) *rezervacija* je isprava kojom se potvrđuje da putnik ima putnu kartu ili drugi dokaz da je rezervacija prihvaćena i potvrđena od strane avio-prevozioca ili organizatora putovanja;

31) *Savet* je Savet avio-prevoznika koji koriste aerodromske usluge i sačinjavaju ga predstavnici korisnika aerodroma ili organizacije koje ih predstavljaju;

32) *specijalno pravo vučenja* je obračunska jedinica koju određuje Međunarodni monetarni fond. Dinarska protivvrednost specijalnih prava vučenja obračunava se prema metodi procene koju je definisao Međunarodni monetarni fond;

33) *stvari* su roba koja se daje na prevoz, a nije obuhvaćena odredbama ovog zakona koje se odnose na ugovor o prevozu putnika;

34) *stvarni avio-prevoznik* je avio-prevoznik koji obavlja ili namerava da obavi let na osnovu ugovora s putnikom ili u ime drugog, pravnog ili fizičkog, lica koje ima ugovor s putnikom;

35) *telo koje upravlja aerodromom* je privredno društvo, drugo pravno lice ili preduzetnik čiji cilj je da, prema nacionalnim propisima, pre svega rukovodi i upravlja infrastrukturom aerodroma i da usklađuje i nadzire delatnosti različitih operatera na aerodromu ili sistem aerodroma;

36) *ugovorni prevoznik* je lice koje je zaključilo ugovor o prevozu sa putnikom, naručiocem prevoza ili pošiljaocem;

37) *uzastopni prevoznik* je lice koje na osnovu ugovora o prevozu koji zaključi prvi prevoznik, izvršava jedan deo tog prevoza uz pristanak putnika, odnosno naručioca prevoza;

38) *uskraćivanje ukrcavanja* je uskraćivanje mogućnosti putnicima da se ukrcaju na let, mada su se prijavili za ukrcavanje, shodno uslovima iz člana 8. stav 3. ovog zakona, izuzev ako im se ukrcavanje uskrati iz opravdanog razloga, kao što su zdravstveni, bezbednosni ili razlozi obezbeđivanja ili neposredovanje odgovarajuće putne isprave;

39) *Varšavska konvencija* je Konvencija za izjednačenje izvesnih pravila o međunarodnom prevozu vazduhom, koja je potpisana u Varšavi 12. oktobra 1929. godine ili Varšavsku konvenciju koja je izmenjena u Hagu 28. septembra 1955. godine ili Varšavsku konvenciju koja je dopunjena u Guadalahari 18. septembra 1961. godine – koja god da se primenjuje na ugovor o prevozu putnika, zajedno sa svim međunarodnim instrumentima koji je dopunjavaju, koji su povezani sa njom i koji su na snazi.

Pored izraza iz stava 1. ovog člana, u ovom zakonu se koriste i odgovarajući izrazi iz Montrealske konvencije.

Deo drugi
OBLIGACIONI ODNOSI U VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU

Glava I
UGOVOR O PREVOZU PUTNIKA, PRTLJAGA I STVARI

1. Prevoz putnika i prtljaga

a) Ugovor o prevozu putnika

Zaključivanje ugovora o prevozu putnika

Član 4.

Ugovorom o prevozu putnika zaključenim između avio-prevozioca i putnika ili između avio-prevozioca i naručioca prevoza međusobno se uređuju uslovi prevoza.

Ugovor između avio-prevozioca i putnika

Član 5.

Ugovorom o prevozu putnika zaključenim između avio-prevozioca i putnika avio-prevozilac se obavezuje da putnika preveze od mesta polaska do krajnjeg odredišta u vreme predviđeno redom letenja, odnosno u ugovoreno vreme, a putnik se obavezuje da plati odgovarajuću naknadu.

Ugovorni prevozilac može da poveri prevoz putnika stvarnom prevoziocu ako obezbedi iste ili slične uslove prevoza, ako ugovorom o prevozu putnika nije drugačije određeno.

Odnos između ugovornog i stvarnog prevozioca iz stava 2. ovog člana uređuje se ugovorom.

Putna karta

Član 6.

Avio-prevozilac mora putniku da izda pojedinačnu ili grupnu putnu kartu.

Putna karta je dokaz da je zaključen ugovor o prevozu putnika, ali se postojanje ugovora o prevozu može dokazivati i na drugi način.

Putna karta glasi na ime i ne može se prenositi bez pristanka avio-prevozioca. Avio-prevozilac ima pravo da odbije svoj pristanak samo iz opravdanih razloga.

Putna karta mora da sadrži mesto polaska i mesto krajnjeg odredišta, kao i vreme polaska vazduhoplova predviđeno redom letenja, odnosno ugovorom o prevozu.

Ugovor između avio-prevozioca i naručioca prevoza

Član 7.

Ugovorom o prevozu zaključenim između avio-prevozioca i naručioca prevoza avio-prevozilac se obavezuje da će, pod uslovima utvrđenim ugovorom, da preveze jednog ili više putnika koje odredi naručilac prevoza.

Ugovor iz stava 1. ovog člana može da se zaključi za jedno ili više putovanja ili na određeno vreme, za korišćenje celog kapaciteta ili dela kapaciteta vazduhoplova i može se odnositi na jednog ili više putnika.

Ugovor o prevozu putnika između avio-prevozioca i naručioca prevoza kojim se bliže određuju uslovi prevoza putnika je punovažan ako je zaključen u pisanom obliku ili u elektronskom obliku.

b) Prava putnika kod uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja letova i kašnjenja letova

Minimum prava putnika

Član 8.

Putnicima se garantuje minimum prava na naknadu štete i pomoć u slučaju uskraćivanja ukrcavanja ili otkazivanja letova ili kašnjenja letova, u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i pod uslovom:

- 1) da je ukrcavanje uskraćeno protiv volje putnika;
- 2) da je let otkazan;
- 3) kašnjenja leta.

Prava garantovana putnicima u slučajevima navedenim iz stava 1. ovog člana primenjuju se na:

1) putnike koji putuju sa aerodroma koji se nalazi na teritoriji strane potpisnice *ESAA* sporazuma, na koju se *ESAA* sporazum primenjuje (u daljem tekstu: *ESAA* područje);

2) putnike koji putuju sa aerodroma u trećoj državi na aerodrom koji se nalazi unutar *ESAA* područja, izuzev ako su oni ostvarili pogodnosti ili naknadu štete ili pomoć u toj trećoj državi i ako je stvarni avio-prevozilac na tom letu avio-prevozilac strane potpisnice *ESAA* sporazuma.

Odredba stava 2. ovog člana primenjuje se ako putnici ispunjavaju sledeće uslove:

1) imaju potvrđenu rezervaciju za određeni let i da se, izuzev ako let bude otkazan prema članu 10. ovog zakona, prijave za let na mestu za prijavljivanje putnika za let:

- (1) u vreme koje je avio-prevozilac, organizator putovanja ili ovlašćeni turistički posrednik unapred, u pisanom ili elektronskom obliku, odredio u putnoj karti ili ako vreme nije unapred određeno,
- (2) najkasnije 45 minuta pre objavljenog vremena polaska;

2) da je avio-prevozilac ili organizator putovanja premestio putnike s leta za koji su imali rezervaciju na drugi let, bez obzira na razlog.

Pravo na naknadu štete i pomoć ne pripada putnicima koji putuju besplatno ili po sniženoj tarifi koja neposredno ili posredno nije dostupna široj javnosti.

Pravo na naknadu štete i pomoć pripada putnicima kojima je putna karta izdata u okviru programa nagrađivanja putnika ili drugog komercijalnog programa avio-prevozioca ili organizatora putovanja.

Pravo na naknadu štete i pomoć pripada samo putnicima koji putuju vazduhoplovom s motorom.

Pravo na naknadu štete i pomoć mora da omogući bilo koji stvarni avio-prevoznik koji prevozi putnike iz st. 2. i 3. ovog člana. U slučajevima kada avio-prevoznik koji nema ugovor s putnikom izvršava obaveze propisane odredbama čl. 8 - 20. ovog zakona, smatra se da on ispunjava obaveze u ime lica koje ima ugovor s putnikom.

Odredbe čl. 8 - 20. ovog zakona ne utiču na prava putnika iz propisa kojima se uređuje ugovor o organizaciji putovanja.

Odredbe čl. 8 - 20. ovog zakona ne primenjuju se kad se paket aranžman otkaže iz nekog drugog razloga, a ne zbog otkazivanja leta.

Uskraćivanje ukrcavanja

Član 9.

Ako stvarni avio-prevoznik osnovano očekuje da će doći do uskraćivanja ukrcavanja na let, on najpre poziva dobrovoljce koji su voljni da odustanu od rezervacije u zamenu za pogodnosti pod uslovima koje ti putnici i stvarni avio-prevoznik dogovore.

Pored pogodnosti iz stava 1. ovog člana, dobrovoljci ostvaruju pravo na pomoć iz člana 13. ovog zakona.

Ako se ne javi dovoljan broj dobrovoljaca kako bi se preostali putnici koji imaju rezervaciju ukrcali na let, stvarni avio-prevoznik može tada da uskrati ukrcavanje putnicima protiv njihove volje.

Putnicima kojima uskrati ukrcavanje protiv njihove volje, stvarni avio-prevoznik mora odmah da nadoknadi štetu u skladu sa članom 12. ovog zakona i da im pruži pomoć iz čl. 13. i 14. ovog zakona.

Otkazivanje leta

Član 10.

U slučaju otkazivanja leta, putnici imaju pravo na:

- 1) pomoć od strane stvarnog avio-prevoznika iz člana 13. ovog zakona;
- 2) pomoć od strane stvarnog avio-prevoznika iz člana 14. stav 1. tačka 1) i stav 2. ovog zakona, kao i pomoć iz člana 14. stav 1. tač. 2) i 3) ovog zakona ako put bude preusmeren, a predviđeno vreme polaska novog leta iznosi najmanje jedan dan posle vremena polaska koje je bilo planirano za otkazani let;
- 3) naknadu štete od strane stvarnog avio-prevoznika u skladu sa članom 12. ovog zakona, izuzev ako su:
 - (1) putnici obavešteni o otkazivanju leta najmanje dve nedelje pre polaska predviđenog po redu letenja,
 - (2) putnici obavešteni o otkazivanju leta u roku od dve nedelje do sedam dana pre polaska predviđenog po redu letenja i ako im je ponuđeno preusmeravanje puta koje omogućava da otputuju najviše dva časa pre polaska predviđenog po redu letenja i da stignu na krajnje odredište u okviru četiri časa od vremena dolaska predviđenog po redu letenja,
 - (3) putnici obavešteni o otkazivanju leta u roku od sedam dana pre vremena polaska predviđenog po redu letenja i ponuđeno im je preusmeravanje puta koje omogućava da otputuju najviše jedan čas pre polaska predviđenog po redu letenja i da stignu na krajnje odredište u okviru dva časa od vremena dolaska predviđenog po redu letenja.

Uz obaveštenje o otkazivanju leta, putnici se obaveštavaju i o drugim mogućnostima prevoza.

Stvarni avio-prevoznik nije dužan da naknadi štetu u skladu sa članom 12. ovog zakona ako dokaže da je let otkazan usled vanrednih okolnosti koje nisu mogle da se izbegnu iako su preduzete sve razumne mere.

Teret dokazivanja da li je i kada putnik obavešten o otkazivanju leta snosi stvarni avio-prevoznik.

Kašnjenje leta

Član 11.

Ako stvarni avio-prevoznik osnovano očekuje da let započne kasnije u odnosu na vreme polaska po redu letenja:

- 1) za dva časa ili više, za letove do 1.500 km;
- 2) za tri časa ili više, za letove unutar *ECAA* područja dužine između 1.500 i 3.500 km;
- 3) za četiri časa ili više, za sve letove koji nisu predviđeni u tač. 1) ili 2) ovog stava, stvarni avio-prevoznik mora putnicima da pruži:
 - (1) pomoć iz člana 14. stav 1. tačka 1) i stav 2. ovog zakona,
 - (2) pomoć iz člana 14. stav 1. tač. 2) i 3) ovog zakona, kad je razumno očekivano vreme polaska najmanje jedan dan posle prethodno najavljenog vremena polaska,
 - (3) pomoć iz člana 13. stav 1. tačka 1) ovog zakona, kad let kasni najmanje pet časova.

U svakom slučaju pomoć se pruža putnicima u okviru vremena iz stava 1. ovog člana, u zavisnosti od svake udaljenosti leta.

Pravo na naknadu štete

Član 12.

U slučajevima iz člana 8. stav 1. ovog zakona, na osnovu svog zahteva, putnici ostvaruju pravo na naknadu štete u iznosu od:

- 1) 250 evra (u dinarskoj protivvrednosti) za letove do 1.500 km;
- 2) 400 evra (u dinarskoj protivvrednosti) za letove unutar *ECAA* područja duže od 1.500 km i za sve ostale letove između 1.500 km i 3.500 km;
- 3) 600 evra (u dinarskoj protivvrednosti) za letove koji nisu predviđeni u tač. 1) i 2) ovog stava.

Pri određivanju udaljenosti iz stava 1. ovog člana, kao osnov uzima se krajnje odredište u kome će, usled uskraćivanja ukrcavanja ili otkazivanja leta, putnici prispeti sa zakašnjenjem u odnosu na vreme dolaska predviđeno po redu letenja.

Ako se putnicima ponudi preusmeravanje puta do njihovog krajnjeg odredišta alternativnim letom u skladu sa članom 13. ovog zakona i ako tako ostvareno vreme dolaska ne prekorači planirano vreme dolaska u prvobitno rezervisanom letu:

- 1) za dva časa, za letove do 1.500 km ili
- 2) za tri časa, za letove unutar *ECAA* područja duže od 1.500 km, i za sve ostale letove između 1.500 i 3.500 km ili

- 3) za četiri časa, za letove koji nisu obuhvaćeni tač. 1) i 2) ovog stava, avio-prevoznik može da smanji naknadu štete iz stava 1. ovog člana za 50%.

Naknada štete iz stava 1. ovog člana se isplaćuje u gotovini, elektronskim bankovnim transferom, bankovnom doznakom na račun, čekovima ili, uz pisanu saglasnost putnika, putnim vaučerom i/ili u drugim uslugama.

Udaljenost iz st. 1. i 3. ovog člana meri se metodom za određivanje rute putem velikog kruga ortodrome.

Evri se preračunavaju u dinare po kursu koji važi na dan isplate, a ako je u vezi sa pravom na naknadu štete pokrenut spor pred sudom – na dan pravosnažnosti presude.

Pravo na vraćanje troškova ili preusmeravanje puta

Član 13.

Putnik, na osnovu svog zahteva, ima pravo na vraćanje troškova ili preusmeravanje puta, što podrazumeva izbor između:

- 1) isplate, u roku od sedam dana na način propisan u članu 12. stav 4. ovog zakona u visini pune cene putne karte po kojoj je ona kupljena, za deo ili delove putovanja koji nisu ostvareni i za deo ili delove putovanja koji su ostvareni, ako let više ne služi svrsi koju je putnik prvobitno planirao, zajedno sa, kad je to relevantno, povratnim letom u prvu tačku polaska, što je pre moguće;

- 2) preusmeravanja puta, prema sličnim uslovima prevoza, do krajnjeg odredišta što je pre moguće;

- 3) preusmeravanja puta, prema sličnim uslovima prevoza, do krajnjeg odredišta nekog kasnijeg datuma kako je putniku prihvatljivo, zavisno od dostupnosti slobodnih mesta.

Na putnike čiji letovi čine deo paket aranžmana primenjuje se stav 1. tačka 1) ovog člana, isključujući pravo na nadoknadu u slučajevima u kojima takvo pravo proizlazi iz posebnog propisa kojim se uređuju prava i obaveze iz paket aranžmana.

Ako neko mesto, grad ili region imaju više aerodroma, a stvarni avio-prevoznik ponudi putniku let na alternativni aerodrom umesto aerodroma za koji putnik ima rezervaciju, onda stvarni avio-prevoznik snosi troškove prevoza putnika od alternativnog aerodroma do aerodroma za koji putnik ima rezervaciju ili do drugog obližnjeg odredišta u dogovoru s putnikom.

Pravo na zbrinjavanje

Član 14.

Putnik, na osnovu svog zahteva, ima pravo na zbrinjavanje, što podrazumeva:

- 1) besplatne obroke i osvežavajuće napitke primerene vremenu čekanja;
- 2) hotelski smeštaj:
 - (1) ako je neophodno jedno ili više noćenja,
 - (2) ako je neophodno da se ostane duže nego što je putnik planirao;
- 3) prevoz od aerodroma do mesta smeštaja (hotel ili slično).

Pored prava iz stava 1. ovog člana, putnici imaju pravo i na dva besplatna telefonska poziva ili na dve poruke putem teleksa ili faksa ili elektronske pošte.

Stvarni avio-prevoznik posebno vodi računa o potrebama lica sa smanjenom pokretljivošću, lica koja ih prate i o potrebama dece bez pratnje.

Smeštaj u višu ili nižu klasu

Član 15.

Ako stvarni avio-prevoznik smesti putnika u klasu višu od one za koju je putnik kupio putnu kartu, taj prevoznik ne može da zahteva naknadu razlike u ceni.

Ako stvarni avio-prevoznik smesti putnika u klasu nižu od one za koju je putnik kupio putnu kartu, taj prevoznik mora u roku od sedam dana da putniku, na način propisan u članu 12. stav 4. ovog zakona, naknadi troškove u visini od:

- 1) 30 % od cene putne karte, za letove do 1.500 km;
- 2) 50% od cene putne karte, za letove unutar ECAA područja duže od 1.500 km, i za sve ostale letove između 1.500 km i 3.500 km;
- 3) 75 % od cene putne karte, za letove koji nisu obuhvaćeni tač. 1) i 2) ovog stava.

Lica sa smanjenom pokretljivošću ili posebnim potrebama

Član 16.

Stvarni avio-prevoznik daje prioritet u prevozu licu sa smanjenom pokretljivošću i svim licima ili sertifikovanim psima vodičima u njihovoj pratnji i deci bez pratnje.

U slučajevima uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja ili kašnjenja leta bilo koje dužine, lica sa smanjenom pokretljivošću i sva lica u njihovoj pratnji, kao i deca bez pratnje, imaju pravo na zbrinjavanje u skladu sa članom 14. ovog zakona, u najkraćem mogućem roku.

Prava lica sa smanjenom pokretljivošću ili posebnim potrebama u slučajevima uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja ili kašnjenja leta, detaljnije su uređena u čl. 37 - 51. ovog zakona.

Dodatna naknada štete

Član 17.

Putnici imaju pravo na dodatnu naknadu štete koja je predviđena posebnim propisima. Naknada štete isplaćena putniku shodno članu 12. ovog zakona može da se odbije od iznosa takve dodatne naknade štete.

Odredbe stava 1. ovog člana ne primenjuju se na putnike koji su dobrovoljno odustali od svoje rezervacije u skladu sa članom 9. stav 1. ovog zakona.

Pravo na regres

Član 18.

U slučajevima kada stvarni avio-prevoznik isplati naknadu štete ili ispuni druge obaveze u kombinaciji s tim, u skladu sa ovim zakonom, ni jedna odredba ovog zakona se ne može tumačiti restriktivno u pogledu prava stvarnog avio-prevoznika da zahteva regres od bilo koga, uključujući i treća lica, prema važećim propisima.

Ovaj zakon ne ograničava pravo stvarnog avio-prevozioca da zahteva vraćanje troškova od organizatora putovanja ili drugog lica s kojim ima ugovor.

Ništa u ovom zakonu ne ograničava pravo organizatora putovanja ili trećeg lica, izuzev putnika, s kojim stvarni avio-prevozioc ima ugovor, da zahteva vraćanje troškova ili naknadu štete od stvarnog avio-prevozioca prema važećim propisima.

Obaveza obaveštavanja putnika o njihovim pravima

Član 19.

Stvarni avio-prevozioc mora da obezbedi da se na pultu za prijavljivanje putnika za let istakne čitko ispisano i jasno vidljivo obaveštenje za putnike u kojem se navodi: „Ako vam je uskraćeno ukrcavanje ili je vaš let otkazan ili kasni najmanje dva časa, zahtevajte na pultu za prijavljivanje putnika za let ili na izlazu za ukrcavanje pisano obaveštenje o vašim pravima, pre svega o pravu na naknadu štete i pomoć”.

Svakom putniku kojem uskrati ukrcavanje ili otkáže let, stvarni avio-prevozioc mora da uruči pisano obaveštenje koje sadrži pravila po kojima se prema ovom zakonu ostvaruju pravo na naknadu štete i pomoć. Stvarni avio-prevozioc mora takođe da svakom putniku čiji let kasni najmanje dva časa, uruči istovetno obaveštenje.

Kontakt podatke o nadležnom telu pred kojim putnik može da ostvari svoja prava mora takođe uručiti putniku u pisanoj formi.

U odnosu na slepa lica i lica sa oštećenjem vida, odredbe ovog člana moraju da se primene uz korišćenje odgovarajućih alternativnih načina.

Zabrana isključenja odgovornosti i zaštita prava putnika

Član 20.

Prava putnika iz čl. 8 - 19. ovog zakona ne mogu da se ograniče ili isključe, posebno ne putem derogirajućih ili restriktivnih klauzula u ugovoru o prevozu.

U slučaju da je putniku povređeno neko pravo iz čl. 8 - 19. ovog zakona, a radi se o letovima čije je mesto polaska aerodrom na teritoriji Republike Srbije ili im je mesto polaska aerodrom države koja nije navedena u članu 8. stav 2. tačka 1) ovoga zakona, pod uslovom da je mesto krajnjeg odredišta aerodrom na teritoriji Republike Srbije i da let obavlja avio-prevozioc strane potpisnice *ECAA* sporazuma, putnik može svoja prava da ostvari podnošenjem reklamacije avio-prevoziocu u skladu sa članom 97. ovog zakona ili podnošenjem tužbe nadležnom sudu.

Ako se na putnika primeni derogirajuća ili restriktivna klauzula iz ugovora o prevozu ili ako putnik nije pravilno obavešten o svojim pravima i zato prihvati naknadu štete nižu od one predviđene ovim zakonom, taj putnik ima pravo da pokrene odgovarajući postupak pred nadležnim sudom ili drugim organom kako bi ostvario dodatnu naknadu štete.

v) Izvršenje ugovora o prevozu putnika

Odgovornost naručioca prevoza

Član 21.

Naručilac prevoza odgovara avio-prevoziocu za obaveze koje proizlaze iz ugovora o prevozu putnika, ako tim ugovorom nije drugačije određeno.

Ako naručilac prevoza iz stava 1. ovog člana, odgovara avio-prevoziocu za obaveze koje proizlaze iz ugovora o prevozu putnika, putnik svoje zahteve nastale u slučaju uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja leta, odnosno kašnjenja leta može da ostvari samo prema naručiocu prevoza.

Naručilac prevoza mora da putniku pribavi usluge avio-prevozioca, ako ugovorom između naručioca prevoza i putnika nije drugačije određeno.

Poveravanje prevoza putnika stvarnom avio-prevoziocu

Član 22.

Ako ugovorom o prevozu putnika nije drugačije određeno, ugovorni prevoznik ima pravo da poveri prevoz putnika stvarnom avio-prevoziocu ako obezbedi iste ili ne bitno lošije uslove prevoza, a ako obezbedi povoljnije uslove prevoza, ugovorni prevoznik nema pravo da traži razliku više prevoznine.

Kod ugovora o prevozu na određeno vreme celim vazduhoplovom ugovorni avio-prevoznik može da poveri prevoz stvarnom avio-prevoziocu samo ako je to ugovorom predviđeno ili ako je naručilac prevoza na to naknadno pristao u pisanom obliku.

Ugovor o prevozu putnika na određeno vreme

Član 23.

Ako je ugovoren prevoz putnika na određeno vreme korišćenjem celog kapaciteta vazduhoplova, ugovorni prevoznik može da zameni ugovoreni tip vazduhoplova samo uz pristanak naručioca prevoza dat u pisanom obliku. Ako ugovorni prevoznik bez pristanka naručioca prevoza zameni ugovoreni tip vazduhoplova, odgovara za štetu koju zbog toga pretrpi naručilac prevoza.

Kod ugovora o prevozu putnika na određeno vreme celim vazduhoplovom ugovorni prevoznik mora da izvršava naloge naručioca prevoza u granicama određenim ugovorom o prevozu i u skladu sa namenom vazduhoplova.

Naručilac prevoza iz stava 2. ovog člana ne može da odredi putovanje koje bi izložilo vazduhoplov, posadu ili putnike opasnosti koja se u vreme zaključenja ugovora nije mogla predvideti, kao ni putovanje za koje se može očekivati da će se završiti sa znatnijim prekoračenjem vremena za koje je ugovor zaključen.

Ugovor o prevozu putnika korišćenjem celog kapaciteta vazduhoplova

Član 24.

Ako je ugovoren prevoz putnika korišćenjem celog kapaciteta vazduhoplova ugovorni prevoznik ima pravo da raspolaze neiskorišćenim kapacitetom vazduhoplova samo uz pisanu saglasnost naručioca prevoza.

Ako je ugovoren prevoz putnika korišćenjem celog kapaciteta vazduhoplova, a ugovorni prevoznik je raspolagao neiskorišćenim kapacitetom bez pisane saglasnosti naručioca prevoza, srazmerno će se smanjiti naknada za ugovoreni prevoz.

Ako je ugovorni prevoznik bez pisane saglasnosti naručioca prevoza raspolagao neiskorišćenim kapacitetom vazduhoplova odgovara i za naknadu štete koju je zbog toga pretrpeo naručilac prevoza.

Prevoz putnika vazduhoplovom kojim se obavlja prevoz poštanskih pošiljaka

Član 25.

Odredbe čl. 9 – 11. ovog zakona ne primenjuju se na prevoz putnika vazduhoplovom kojim se obavlja prevoz poštanskih pošiljaka.

Kod prevoza poštanskih pošiljaka avio-prevozilac je odgovoran samo odgovarajućoj poštanskoj upravi, u skladu sa pravilima koja se primenjuju na odnos između avio-prevozioca i poštanske uprave.

g) Odgovornost avio-prevozioca

Primena odredaba Montrealske konvencije

Član 26.

Na odgovornost avio-prevozioca za prevoz putnika i njihovog prtljaga vazdušnim putem primenjuju se, pored odredaba ovog zakona i odgovarajuće odredbe Montrealske konvencije. Ove odredbe primenjuju se i na prevoz koji se obavlja unutar vazdušnog prostora Republike Srbije.

Avio-prevozilac odgovara i za štetu iz stava 1. ovog člana koju prouzrokuje lice koje je po njegovom nalogu ili za njegov račun radilo na izvršenju prevoza vazduhoplovom.

Ako avio-prevozilac dokaže da je štetu prouzrokovao ili da je nastanku štete doprineo nemar ili neki drugi pogrešan postupak ili propust lica koje traži naknadu štete ili lica od koga on izvodi svoja prava, avio-prevozilac je, u potpunosti ili delimično, oslobođen odgovornosti prema licu koje zahteva naknadu štete u onoj meri u kojoj je takav nemar, pogrešan postupak ili propust prouzrokovao štetu ili doprineo njenom nastajanju.

Ako zbog smrti ili povrede putnika naknadu štete zahteva neko drugo lice, a ne putnik, avio-prevozilac je oslobođen odgovornosti, u potpunosti ili delimično, ako dokaže da je štetu prouzrokovao ili da je nastanku štete doprineo nemar ili neki drugi pogrešan postupak ili propust tog putnika.

Odredbe o oslobađanju avio-prevozioca od odgovornosti ili određivanju niže granice odgovornosti od one koja je utvrđena Montrealskom konvencijom i ovim zakonom su ništave, ali ništavost takvih odredbi ne povlači za sobom ništavost celog ugovora o prevozu, koji i dalje podleže odredbama te konvencije.

Obraveza osiguranja avio-prevozioca do primerene visine

Član 27.

Odgovornost avio-prevozioca Republike Srbije u odnosu na putnike i njihov prtljag uređuje se odredbama Montrealske konvencije koje se odnose na tu odgovornost.

Avio-prevozilac koji ima važeću operativnu dozvolu Republike Srbije mora da poseduje odgovarajuće osiguranje u vazdušnom saobraćaju koje pokriva njegovu odgovornost za štetu, u skladu sa odredbama Montrealske konvencije.

Dokaz o posedovanju odgovarajućeg osiguranja u vazdušnom saobraćaju koje pokriva odgovornost za štetu u skladu sa odredbama Montrealske konvencije mora da podnese i svaki drugi avio-prevozilac koji namerava da obavlja javni avio-prevoz sa Republikom Srbijom.

Obaveza osiguranja utvrđena članom 4. stav 1. h) Uredbe Evropskog parlamenta i Saveta (EZ) br. 1008/2008 od 24. septembra 2008. godine o zajedničkim pravilima za obavljanje vazdušnog saobraćaja u Zajednici, u onoj meri u kojoj se ona odnosi na odgovornost za putnike, podrazumeva obavezu avio-prevozioca da se osigura do primerene visine koja svim licima s pravom na naknadu štete obezbeđuje isplatu celokupnog iznosa štete na koju imaju pravo u skladu sa odredbama ovog zakona.

Naknada štete

Član 28.

Visina naknade, kao i najniža granica odgovornosti za štetu nastalu usled smrti ili telesne povrede putnika u slučaju udesa, za štetu nastalu usled uništenja, gubitka ili oštećenja ručnog prtljaga i predatog (registrovanog) prtljaga, kao i za štetu nastalu u slučaju uništenja, gubitka ili oštećenja stvari, odnosno kašnjenja prilikom isporuke stvari određuje se u skladu sa čl. 21. i 22. Montrealske konvencije.

Vlada propisuje objavljivanje revizija granica odgovornosti avio-prevozioca u vazdušnom saobraćaju utvrđenih u čl. 21. i 22. Montrealske konvencije.

Dodatni iznos za dostavu predatog (registrovanog) prtljaga do krajnjeg odredišta

Član 29.

Putnik ima pravo da u vreme predaje predatog (registrovanog) prtljaga avio-prevoziocu posebno odredi vrednost dostave na krajnjem odredištu i plati dodatni iznos, ako se to zahteva.

Dodatni iznos koji, u skladu sa članom 22. stav 2. Montrealske konvencije, može zahtevati avio-prevozioc, ako putnik u posebnoj izjavi zahteva dostavu svog prtljaga do krajnjeg odredišta zasniva se na tarifi koja zavisi od dodatnih troškova prevoza i osiguranja tog prtljaga koji prelaze obične troškove za prtljag procenjene u visini koja je ista ili niža od granice odgovornosti.

Tarifa iz stava 1. ovog člana dostupna je putnicima na zahtev.

Avansno plaćanje

Član 30.

Avio-prevozioc mora da, bez odlaganja, a najkasnije 15 dana po utvrđivanju identiteta fizičkog lica koje ima pravo na naknadu štete, izvrši avansno plaćanje srazmerno pretrpljenoj materijalnoj šteti, kako bi se zadovoljile neposredne materijalne potrebe tih lica.

Izuzetno od odredbe stava 1. ovog člana, iznos avansnog plaćanja za slučaj smrti ne može biti manji od 16.000 specijalnih prava vučenja po putniku.

Avansno plaćanje ne predstavlja priznanje odgovornosti i može da posluži za kasnije prebijanje kod naknade štete od strane avio-prevozioca. Isplaćeni avans je nepovratan, izuzev u slučaju da avio-prevozioc dokaže da je štetu prouzrokovao ili da je nastanku štete doprineo nemar ili neki drugi pogrešan postupak ili propust lica koje traži naknadu štete ili lica od koga on izvodi svoja prava ili, ako lice koje je primilo avans nema pravo na naknadu štete, avio-prevozioc ima pravo na povraćaj iznosa koji je avansno plaćen.

Dostupnost izvoda o odgovornosti avio-prevozioca

Član 31.

Svi avio-prevozioci moraju prilikom prodaje prevoza da upoznaju putnike sa izvodima iz glavnih odredaba koje uređuju odgovornost avio-prevozica u odnosu na putnike i njihov prtljag, uključujući rokove za podnošenje tužbe za naknadu štete i mogućnost davanja posebne izjave o prtljagu i da izvode o odgovornosti avio-prevozioca učine dostupnim putnicima na svim prodajnim mestima, uključujući telefonsku prodaju ili prodaju putem interneta. U cilju ispunjavanja ovog zahteva za pružanje informacija, avio-prevozioci koriste izvod iz člana 32. ovog zakona.

Izvod iz stava 1. ovog člana ne može da služi kao osnov za zahtev za naknadu štete niti se može koristiti za tumačenje odredaba ovog zakona ili Montrealske konvencije.

Izvod o odgovornosti avio-prevozioca prema putnicima i njihovom prtljagu

Član 32.

Izvod o odgovornosti avio-prevozioca prema putnicima i njihovom prtljagu sa kojim je avio-prevozilac dužan da upozna putnike glasi:

„Ova informacija sadrži izvod iz pravila o odgovornosti avio-prevozioca u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuju obligacioni i osnovne svojinsko-pravnih odnosa u vazдушnom saobraćaju i Montrealske konvencije, koji glasi:

1) Naknada štete u slučaju smrti ili telesne povrede

Ne postoje finansijska ograničenja u pogledu odgovornost u slučaju smrti ili telesne povrede putnika. Avio-prevozilac ne može osporiti zahtev za naknadu štete u slučaju kada se radi o šteti do iznosa od 113.100 specijalnih prava vučenja. Preko toga iznosa, avio-prevozilac može da osporava zahtev za naknadu štete dokazujući da nije bio nepažljiv ili kriv.

2) Avansno plaćanje

U slučaju smrti ili telesne povrede putnika, avio-prevozilac mora u roku od 15 dana po utvrđivanju identiteta lica koje ima pravo na naknadu štete da mu isplati avans koji je potreban za pokriće njegovih neposrednih ekonomskih potreba. U slučaju smrti putnika, avans ne sme biti niži od 16.000 specijalnih prava vučenja.

3) Kašnjenje putnika

U slučaju kašnjenja putnika, avio-prevozilac odgovara za štetu, izuzev ako je preduzeo sve razumne mere da izbegne štetu ili ako preduzimanje tih mera nije bilo moguće. Odgovornost za kašnjenje putnika ograničena je na 4.694 specijalnih prava vučenja.

4) Kašnjenje prtljaga

U slučaju kašnjenja prtljaga, avio-prevozilac odgovara za štetu, izuzev ako je preduzeo sve razumne mere da izbegne štetu ili ako preduzimanje tih mera nije bilo moguće. Odgovornost za kašnjenje prtljaga ograničena je na 1.131 specijalnih prava vučenja.

5) Uništenje, gubitak ili oštećenje prtljaga

Avio-prevozilac je odgovoran za uništenje, gubitak ili oštećenje prtljaga do 1.131 specijalnih prava vučenja. Za predati (registrovani) prtljag, avio-prevozilac je

odgovoran i ako nije kriv, izuzev u slučaju da prtljag ima nedostatak. Za prtljag koji nije predat (registrovan), avio-prevozioc je odgovoran samo ako je kriv.

6) Viša granica odgovornosti za prtljag

Putnik ima pravo da postavi višu granicu odgovornosti avio-prevozioca ako najkasnije na prijavljivanju putnika za let da posebnu izjavu i plati dodatni iznos.

7) Žalbe u vezi sa prtljagom

Ako je prtljag oštećen, izgubljen, uništen ili ako kasni, putnik mora što pre da podnese pisanu žalbu avio-prevoziocu. U slučaju oštećenja predatog (registrovanog) prtljaga putnik mora podneti žalbu u roku od sedam dana, a u slučaju kašnjenja prtljaga u roku od 21 dan, s tim što u oba slučaja rok počinje da teče od dana kad je prtljag predat putniku.

8) Odgovornost ugovornih i stvarnih avio-prevozioca

Ako avio-prevozioc koji stvarno obavlja prevoz nije istovremeno i ugovorni avio-prevozioc, putnik može da podnese žalbu ili zahtev za naknadu štete protiv bilo koga od njih. Ako su u putnoj karti navedeni ime ili kod avio-prevozioca, on važi kao ugovorni avio-prevozioc.

9) Rok za podnošenje tužbe

Tužba za naknadu štete može da se podnese sudu u roku od dve godine od datuma kad je vazduhoplov sleteo ili je trebalo da sleti.

10) Osnova za informacije

Osnovu za gore navedena pravila čini Montrealska konvencija od 28. maja 1999. godine i zakon kojim se uređuju obligacioni i osnove svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju”.

Obaveštenje putnicima o odgovornosti avio-prevozioca

Član 33.

Pored zahteva za pružanje informacija iz člana 31. ovog zakona, svi avio-prevozioci koji obavljaju prevoz ili prodaju usluge prevoza moraju svakom putniku da izdaju pisano obaveštenje o:

- 1) granici odgovornosti avio-prevozioca koja važi za taj let u slučaju smrti ili telesne povrede, ako granica postoji;
- 2) granici odgovornosti avio-prevozioca koja važi za taj let u slučaju uništenja, gubitka ili oštećenja prtljaga i upozorenje putniku da prtljag čija vrednost prelazi ovu granicu mora da bude prijavljen avio-prevoziocu pri registraciji prtljaga, pre leta ili da bude u potpunosti osiguran od strane putnika pre putovanja;
- 3) granici odgovornosti avio-prevozioca koja važi za taj let u slučaju štete prouzrokovane kašnjenjem leta.

Granice odgovornosti avio-prevozioca

Član 34.

Ako celokupan prevoz obavljaju avio-prevozioci strane potpisnice ESAA sporazuma iz člana 8. stav 2. tačka 1) ovog zakona, granice odgovornosti koje su navedene u izvodu i obaveštenju iz čl. 32. i 33. ovog zakona, jesu granice utvrđene ovim zakonom, izuzev ako avio-prevozioc svojom voljom ne poveća granice odgovornosti.

Ako prevoz obavljaju avio-prevozioci koji nisu prevozioci strane potpisnice *ESAA* sporazuma iz člana 8. stav 2. tačka 1) ovog zakona, čl. 32. i 33. ovog zakona se primenjuju samo za prevoz ka, iz i unutar *ESAA* područja.

d) Prevoz prtljaga

Unošenje ručnog prtljaga u vazduhoplov

Član 35.

Na osnovu ugovora o prevozu putnik ima pravo da unese u putničku kabinu vazduhoplova i preveze bez posebne naknade ručni prtljag o kome se sam stara.

Pod ručnim prtljagom u smislu stava 1. ovog člana smatraju se stvari koje putnik nosi sa sobom ili na sebi.

Kao ručni prtljag ne može se u vazduhoplov uneti stvar koja po svojoj prirodi i veličini može predstavljati opasnost ili smetnju za vazduhoplov, putnike ili druge stvari, ili joj nije mesto u putničkoj kabini vazduhoplova.

Avio-prevozioc samostalno određuje masu i veličinu ručnog prtljaga koji putnik može da unese u putničku kabinu vazduhoplova.

Vreme prevoza ručnog prtljaga je vreme od trenutka ukrcavanja putnika u vazduhoplov pre poletanja, do trenutka iskrcavanja putnika iz vazduhoplova, po sletanju.

Prevoz predatog (registrovanog) prtljaga

Član 36.

Avio-prevozioc mora da primi na prevoz predati (registrovani) prtljag i da o tome izda potvrdu u pisanom obliku.

Kao predati (registrovani) prtljag ne mogu se predati stvari za čiji je prevoz potrebna posebna dozvola, stvari koje se moraju prevoziti pod posebnim uslovima, stvari koje po svojoj prirodi mogu izazvati opasnost po vazduhoplov ili putnike ili izazvati, odnosno naneti štetu drugom prtljagu, kao ni stvari kojima, po njihovoj prirodi, veličini ili masi nije mesto u prostorima određenim za smeštaj prtljaga.

Avio-prevozioc određuje šta se smatra predatim (registrovanim) prtljagom, do koje mase i veličine može da bude predati (registrovani) prtljag i masu do koje se taj prtljag prevozi bez posebne naknade.

đ) Prava lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću

Cilj i obim prava

Član 37.

Lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću koja koriste ili nameravaju da koriste usluge u javnom avio-prevozu prilikom odlaska sa aerodroma, kada su u tranzitu ili po dolasku na aerodrom, kada se aerodrom nalazi na teritoriji Republike Srbije, imaju pravo na pomoć predviđenu ovim zakonom.

Odredbe čl. 38, 39. i 45. ovog zakona primenjuju se i na putnike koji polaze s aerodroma koji se nalazi na teritoriji treće države na aerodrom koji se nalazi na teritoriji Republike Srbije, ako je operater koji obavlja prevoz avio-prevozioc neke od strana potpisnica *ESAA* sporazuma iz člana 8. stav 2. tačka 1) ovog zakona.

Pravo na pomoć iz stava 1. ovog člana ne utiče na prava putnika predviđena čl. 8 - 11. ovog zakona i posebnim propisima o pružanju usluga zemaljskog opsluživanja.

Ako su odredbe o pravu na pomoć iz stava 1. ovog člana u suprotnosti s odredbama posebnog propisa o pružanju usluga zemaljskog opsluživanja, primenjivaće se odredbe ovog zakona.

Sprečavanje odbijanja prevoza

Član 38.

Avio-prevoznik, njegov zastupnik ili organizator putovanja ne mogu, zbog invaliditeta ili smanjene pokretljivosti putnika, odbiti da:

- 1) prihvate rezervaciju za let vazduhoplovom koji odlazi sa aerodroma ili koji dolazi na aerodrom iz člana 37. ovog zakona;
- 2) ukrcaju lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću na ovakvom aerodromu, pod uslovom da ono ima važeću putnu kartu i rezervaciju.

Odstupanja, posebni uslovi i obaveštavanje

Član 39.

Izuzetno od člana 38. ovog zakona, avio-prevoznik, njegov zastupnik ili organizator putovanja može, zbog invaliditeta ili smanjene pokretljivosti putnika, odbiti da prihvati rezervaciju od lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću ili odbiti njihovo ukrcavanje:

- 1) da bi se ispunili bezbednosni zahtevi uspostavljeni potvrđenim međunarodnim ugovorima ili nacionalnim pravom ili bezbednosni zahtevi koje je uspostavila vazduhoplovna vlast koja je avio- prevozniku izdala potvrdu o osposobljenosti za obavljanje javnog avio-prevoza (AOC);
- 2) ako je veličina vazduhoplova ili njegovih vrata takva da fizički onemogućava ukrcavanje ili prevoz lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću.

U slučaju da odbiju da prihvate rezervaciju na osnovu tač. 1) i 2) ovog stava, avio-prevoznik, njegov zastupnik ili organizator putovanja ulažu sve razumne napore da licu predlože drugu prihvatljivu mogućnost.

Lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću kome je uskraćeno pravo na ukrcavanje zbog invaliditeta ili smanjene pokretljivosti i lice u njegovoj pratnji iz stava 4. ovog člana, ima pravo na povraćaj troškova ili preusmeravanja puta u skladu sa članom 13. ovog zakona. Pravo na izbor između povratnog leta ili preusmeravanja puta zavisi od ispunjavanja bezbednosnih zahteva.

Pod uslovima iz stava 1. tačka 1) ovog člana, avio-prevoznik, njegov zastupnik ili organizator putovanja može da zahteva da lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću bude praćeno od drugog lica koje je sposobno da mu pruži odgovarajuću pomoć.

Avio-prevoznik ili njegov zastupnik moraju da, na primeren način i bar na istim jezicima na kojima su objavljena obaveštenja dostupna drugim putnicima, učine raspoloživim javnosti bezbednosna pravila koja se primenjuju na prevoz lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću, kao i sva moguća ograničenja u vezi s njihovim prevozom ili opremom za kretanje koja su uzrokovana veličinom vazduhoplova.

Organizator putovanja čini raspoloživim ova bezbednosna pravila i ograničenja za letove koji su uključeni u putovanja, odmore ili izlete u okviru paket aranžmana koje organizuje, prodaje ili nudi na prodaju.

Ako avio-prevoznik, njegov zastupnik ili organizator putovanja odbiju da prihvate rezervaciju lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću, odnosno zahtev da lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću bude praćeno od drugog lica koje je sposobno da mu pruži odgovarajuću pomoć, on o razlozima za to odmah obaveštava lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću.

Na zahtev lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću, avio-prevoznik, njegov zastupnik ili organizator putovanja dužni su da o razlozima za odbijanje pisanim putem obaveste ta lica u roku od pet radnih dana od dana podnošenja zahteva.

Određivanje tačaka za dolazak i odlazak

Član 40.

Telo koje upravlja aerodromom u saradnji s korisnicima aerodroma, Savetom, ako postoji, i odgovarajućim organizacijama koje predstavljaju lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću i uzimajući u obzir lokalne uslove u okviru granica aerodroma, određuje tačke za dolazak i odlazak ili tačku koja je pod njegovom direktnom kontrolom i unutar ili izvan zgrada terminala, na kojima lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću mogu sa lakoćom da najave svoj dolazak na aerodrom i zahtevaju pomoć.

Tačke za dolazak i odlazak iz stava 1. ovog člana jasno se označavaju, a putnicima se na njima pružaju, u pristupačnom obliku, osnovni podaci o aerodromu.

Prosleđivanje obaveštenja

Član 41.

Avio-prevoznici, njihovi zastupnici ili organizatori putovanja preduzimaju mere potrebne da na njihovim prodajnim mestima unutar *ESAA* područja, uključujući prodaju putem telefona i putem interneta, primaju prijave potreba za pomoć licima sa invaliditetom ili licima sa smanjenom pokretljivošću.

Kad avio-prevoznik, njegov zastupnik ili organizator putovanja prime prijavu potrebe za pomoć najmanje 48 h pre objavljenog vremena odlaska, oni prosleđuju ovaj podatak, najmanje 36 h pre objavljenog vremena odlaska:

- 1) telima koja upravljaju aerodromima odlaska, dolaska i tranzita;
- 2) stvarnom avio-prevozniku, ako on nije izdao rezervaciju, izuzev ako u času prijema prijave potrebe za pomoć identitet stvarnog avio-prevoznika nije poznat, kad se podaci prosleđuju što je pre moguće.

U slučaju koji nije obuhvaćen stavom 2. ovog člana, avio-prevoznik, njegov zastupnik ili organizator putovanja prosleđuju podatke što je pre moguće.

Stvarni avio-prevoznik, posle poletanja što pre obaveštava telo koje upravlja aerodromom krajnjeg odredišta, ako se taj aerodrom nalazi unutar *ECAA* područja, o broju lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću kojima je na tom letu potrebna pomoć iz člana 49. ovog zakona, kao i o vrsti te pomoći.

Pravo na pomoć na aerodromima

Član 42.

Kad lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću stigne na aerodrom radi prevoza, telo koje upravlja aerodromom je odgovorno da obezbedi pružanje pomoći utvrđene u članu 49. ovog zakona tako da ovo lice može da se ukrca na let za koji ima rezervaciju, pod uslovom da je avio-prevoznik ili njegov zastupnik ili organizator putovanja obavešten o posebnim potrebama lica za ovom vrstom pomoći najmanje 48 h pre objavljenog vremena odlaska. Ovo obaveštenje važi i za povratni let, ako su odlazni i povratni let ugovoreni sa istim avio-prevoziocem.

Ako se zahteva pratnja sertifikovanog psa vodiča, ona se omogućava pod uslovom da je zahtev saopšten avio-prevoziocu, njegovom zastupniku ili organizatoru putovanja, saglasno posebnim propisima koji uređuju prevoz pasa vodiča vazduhoplovom.

Ako nije dato nikakvo obaveštenje shodno stavu 1. ovog člana telo koje upravlja aerodromom ulaže razuman napor da pruži pomoć iz člana 49. ovog zakona tako da ovo lice može da se ukrca na let za koji ima rezervaciju.

Odredbe stava 1. ovog člana primenjuju se pod uslovom:

- 1) da se lice prijavilo na mestu za prijavljivanje putnika za let:
 - (1) u vreme koje je unapred i u pisanom obliku (uključujući elektronsku formu) odredio avio-prevoznik, njegov zastupnik ili organizator putovanja ili
 - (2) ako vreme nije određeno, najkasnije jedan čas pre objavljenog vremena polaska;
- 2) da lice prispe do tačke u okviru granica aerodroma koja je određena shodno članu 40. ovog zakona:
 - (1) u vreme koje je unapred i u pisanom obliku (uključujući elektronsku formu) odredio avio-prevoznik, njegov zastupnik ili organizator putovanja ili
 - (2) ako vreme nije određeno, najkasnije dva časa pre objavljenog vremena odlaska.

Ako je lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću u tranzitu preko aerodroma na teritoriji Republike Srbije ili ako ga avio-prevoznik ili organizator putovanja premesti s leta za koji ima rezervaciju na drugi let, telo koje upravlja aerodromom odgovorno je za pružanje pomoći iz člana 49. ovog zakona na način da ovo lice može da se ukrca na let za koji ima rezervaciju.

Kad lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću doputuje avio-prevozom na aerodrom na teritoriji Republike Srbije, telo koje upravlja aerodromom odgovorno je za pružanje pomoći iz člana 49. ovog zakona na način da ovo lice može da prispe do tačke za odlazak sa aerodroma iz člana 40. ovog zakona.

Pružena pomoć, što je više moguće, mora da bude prilagođena posebnim potrebama svakog pojedinačnog putnika.

Odgovornost za pružanje pomoći na aerodromima

Član 43.

Telo koje upravlja aerodromom odgovorno je za pružanje pomoći iz člana 49. ovog zakona licima sa invaliditetom ili licima sa smanjenom pokretljivošću, bez dodatne naknade.

Telo koje upravlja aerodromom može ovu pomoć samo da pruži, a može zadržavajući svoju odgovornost i poštujući ispunjavanje standarda kvaliteta iz člana 44. ovog zakona, da zaključi ugovor s jednom ili više pravnih ili fizičkih lica specijalizovanih za pružanje te vrste pomoći.

U saradnji sa korisnicima aerodroma preko Saveta, ako postoji, telo koje upravlja aerodromom može, na sopstvenu inicijativu ili na zahtev drugih, uključujući zahtev avio-prevoznika, da zaključi ugovor ili ugovore iz stava 2. ovog člana, uzimajući u obzir postojeće usluge na aerodromu, a ako odbije takav zahtev, telo koje upravlja aerodromom mora da pruži svoje pisano obrazloženje.

Telo koje upravlja aerodromom može, bez diskriminacije, da uvede korisnicima aerodroma posebnu naknadu za finansiranje ove pomoći koja se raspodeljuje na korisnike aerodroma srazmerno ukupnom broju putnika koji svaki od njih prevozi na aerodrom ili sa njega.

Posebna naknada iz stava 4. ovog člana mora da bude razumna, srazmerna troškovima, transparentna i propisana od tela koje upravlja aerodromom u saradnji s korisnicima aerodroma preko Saveta, gde on postoji, ili u saradnji s drugim odgovarajućim subjektima.

Telo koje upravlja aerodromom mora da odvoji poslovne račune za delatnosti koje su povezane sa pružanjem pomoći licima sa invaliditetom ili licima sa smanjenom pokretljivošću od poslovnih računa za druge delatnosti, a u skladu sa zakonom i važećom poslovnom praksom.

Telo koje upravlja aerodromom omogućava korisnicima aerodroma preko Saveta, ako postoji, ili drugom odgovarajućem subjektu, kao i organu ili organima za izvršenje iz člana 173. stav 2. ovog zakona, uvid u revidirani godišnji pregled primljenih naknada i troškova namenjenih pružanju pomoći licima sa invaliditetom ili licima sa smanjenom pokretljivošću.

Standardi kvaliteta za pružanje pomoći

Član 44.

Sa izuzetkom aerodroma čiji je godišnji saobraćaj manji od 150.000 komercijalnih putnika, telo koje upravlja aerodromom, u saradnji sa korisnicima aerodroma preko Saveta, ako postoji, i organizacijama koje zastupaju putnike sa invaliditetom i putnike sa smanjenom pokretljivošću, određuje standarde kvaliteta za pružanje pomoći iz člana 49. ovog zakona i potrebne resurse za njihovo ispunjavanje.

Pri određivanju standarda iz stava 1. ovog člana poštuju se u potpunosti međunarodno priznata politika i pravila ponašanja za olakšavanje prevoza lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću, posebno Kodeks o pravilima dobrog ponašanja pri zemaljskom opsluživanju lica sa smanjenom pokretljivošću Evropske konferencije civilnog vazduhoplovstva – *ECAC (Code of Good Conduct in Ground Handling for Persons with Reduced Mobility)*.

Telo koje upravlja aerodromom objavljuje svoje standarde kvaliteta.

Avio-prevozilac i telo koje upravlja aerodromom mogu da se dogovore da telo koje upravlja aerodromom obezbedi putnicima koje avio-prevozilac prevozi do aerodroma i sa njega, pomoć višeg standarda od standarda iz stava 1. ovog člana ili da im pruži dodatne usluge pored navedenih u članu 49. ovog zakona.

Radi finansiranja mera iz ovog člana, telo koje upravlja aerodromom može avio-prevoziocu da uvede, pored posebne naknade iz člana 43. ovog zakona, dodatnu naknadu koja je transparentna i srazmerna troškovima za sprovođenje tih mera, posle savetovanja sa tim avio-prevoziocem.

Pomoć avio-prevozioca

Član 45.

Avio-prevozilac obezbeđuje licima sa invaliditetom ili licima sa smanjenom pokretljivošću koja dolaze na aerodrom, odlaze sa aerodroma ili su u tranzitu preko aerodroma na koji se primenjuje ovaj zakon, bez dodatne naknade, pružanje pomoći iz člana 50. ovog zakona, pod uslovom da ta lica ispune uslove propisane članom 42. st. 1, 2. i 4. ovog zakona.

Obuka

Član 46.

Avio-prevozilac i telo koje upravlja aerodromom:

- 1) obezbeđuju da njihovo osoblje, uključujući i ono koje je zaposleno kod podugovarača koje neposredno pruža pomoć licima sa invaliditetom i licima sa smanjenom pokretljivošću, ima odgovarajuće znanje o tome kako da ispuni potrebe lica sa različitim vrstama invaliditeta ili teškoćama u kretanju;
- 2) obezbeđuju da njihovo osoblje koje radi na aerodromu neposredno sa putnicima završi obuku o ravnopravnosti lica sa invaliditetom i podizanju svesti o invalidnosti;
- 3) obezbeđuju da, posle zapošljavanja, svi novi zaposleni završe obuku o invalidnosti, a da ostalo osoblje, po potrebi, završi obuku obnavljanja znanja.

Naknada štete za izgubljena ili oštećena invalidska kolica, drugu opremu za kretanje i pomagala

Član 47.

Ako se invalidska kolica, druga oprema za kretanje ili pomagala izgube ili oštete tokom pružanja usluga na aerodromu ili tokom prevoza vazduhoplovom, putniku kome pripada oprema isplaćuje se naknada štete prema potvrđenom međunarodnom ugovoru i odredbama ovog zakona.

Isključenje uskraćivanja

Član 48.

Obaveze prema licima sa invaliditetom ili licima sa smanjenom pokretljivošću koje proizlaze iz ovog zakona ne mogu da se ograniče niti uskrate.

U slučaju da je putniku povređeno neko pravo iz čl. 37 - 48. ovog zakona, lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću može svoja prava da ostvari podnošenjem reklamacije, u skladu sa članom 97. ovog zakona, ili podnošenjem tužbe nadležnom sudu.

Avio-prevoznik i telo koje upravlja aerodromom moraju da pruže licima sa invaliditetom ili licima sa smanjenom pokretljivošću relevantne informacije o pravima koja mogu da ostvare prema ovom zakonu, kao i podatke o nadležnom telu pred kojim putnik može ta prava da ostvari.

Pomoć za koju je odgovorno telo koje upravlja aerodromom

Član 49.

Telo koje upravlja aerodromom pruža pomoć i preduzima mere koje su potrebne da bi se licima sa invaliditetom i licima sa smanjenom pokretljivošću omogućilo:

- 1) obaveštenje o njihovom dolasku na aerodrom i pravu da zahtevaju pomoć na označenim tačkama koje se nalaze u okviru ili izvan zgrada terminala koje su navedene u članu 40. ovog zakona;
- 2) kretanje od označene tačke do mesta za prijavljivanje putnika za let;
- 3) prijava za let i prijavu prtljaga;
- 4) nastavak kretanja od mesta za prijavljivanje putnika za let do vazduhoplova i ispunjavanje postupaka vezanih za izlazak iz države, carinu i preglede obezbeđivanja;
- 5) ukrcavanje na vazduhoplov korišćenjem lifta, invalidskih kolica ili druge potrebne pomoći, kako je to primereno;
- 6) nastavak kretanja od vrata vazduhoplova do svojih sedišta;
- 7) smeštanje prtljaga na za to određeno mesto u vazduhoplovu i njegovo preuzimanje iz vazduhoplova;
- 8) nastavak kretanja od svojih sedišta do vrata vazduhoplova;
- 9) iskrcavanje iz vazduhoplova korišćenjem lifta, invalidskih kolica ili druge potrebne pomoći, kako je to primereno;
- 10) nastavak kretanja od vazduhoplova do prostora za preuzimanje prtljaga, preuzimanje prtljaga i ispunjavanje postupaka vezanih za ulazak u državu i carinu;
- 11) nastavak kretanja od prostora za preuzimanje prtljaga do označene tačke;
- 12) pristizanje na povezane letove, ako su u tranzitu i primanje pomoći u kontrolisanoj zoni aerodroma, javnoj zoni aerodroma, na terminalima i između njih;
- 13) pristupanje toaletnom prostoru.

Kad lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću prati lice koje mu pomaže, licu u pratnji se, na zahtev, omogućava potrebna pomoć na aerodromu i pri ukrcavanju i iskrcavanju.

Telo koje upravlja aerodromom pruža usluge zemaljskog opsluživanja sa svom potrebnom opremom za kretanje, uključujući električna invalidska kolica, pri čemu se zahteva upozorenje 48 h unapred, poštovanje prostornih ograničenja u vazduhoplovu i poštovanje odgovarajućih propisa o opasnim teretima.

Telo koje upravlja aerodromom privremeno zamenjuje oštećenu ili izgubljenu opremu za kretanje, pri čemu nije nužno da zamena bude ista kao oprema koja je oštećena ili izgubljena.

Telo koje upravlja aerodromom, prema potrebi, omogućava zemaljsko opsluživanje sertifikovanim psima vodičima, kad je to relevantno.

Telo koje upravlja aerodromom saopštava podatke potrebne za izbor leta u obliku dostupnom svima.

Odredbe o obavezama tela koje upravlja aerodromom pri pružanju usluga zemaljskog opsluživanja u odnosu na lica iz ovog člana, shodno obavezuju i druge pružaoce usluga zemaljskog opsluživanja.

Pomoć avio-prevozilaca

Član 50.

Avio-prevozilac dopušta prevoz sertifikovanih pasa vodiča u kabini vazduhoplova u skladu sa posebnim propisima.

Pored medicinske opreme, avio-prevozilac omogućava prevoz najviše dva komada opreme za kretanje po licu sa invaliditetom ili licu sa smanjenom pokretljivošću, uključujući električna invalidska kolica, pri čemu se zahteva upozorenje 48 h unapred i poštovanje prostornih ograničenja u vazduhoplovu i poštovanje odgovarajućih propisa o opasnim teretima.

Avio-prevozilac saopštava važne podatke u vezi sa letom u obliku dostupnom svima.

Na zahtev lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću, avio-prevozilac čini sve razumne napore da razmeštaj sedišta ispunjava potrebe tih lica uz uvažavanje bezbednosnih zahteva i raspoloživosti.

Avio-prevozilac pruža pomoć pri pristupu toaletnom prostoru.

Kad lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću prati lice koje mu pomaže, avio-prevozilac čini sve razumne napore da mu dodeli sedišta pored lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću.

2. Prevoz stvari

a) Ugovor o prevozu stvari

Sadržaj i oblik ugovora o prevozu stvari

Član 51.

Ugovorom o prevozu stvari vazduhoplovom ugovorni prevozilac se obavezuje naručiocu prevoza da će prevesti stvar vazduhoplovom, a naručilac prevoza - da će platiti prevozninu.

Ugovor o prevozu stvari može se odnositi na jedan ili više prevoza ili na prevoz na određeno vreme, na ceo kapacitet vazduhoplova, na određenu količinu stvari ili na pojedinu stvar.

Ugovor o prevozu stvari celim kapacitetom vazduhoplova na određeno vreme ili za više prevoza mora se zaključiti u pisanom obliku.

Ugovor iz stava 3. ovog člana koji nije zaključen u pisanom obliku je bez pravnog dejstva.

Određivanje količine stvari

Član 52.

Količina stvari koja se predaje na prevoz može se odrediti brojem komada, masom, zapreminom, dimenzijama ili kombinovano.

U slučaju sumnje, količina stvari se određuje merom koja je uobičajena u mestu predaje stvari na prevoz avio-prevoziocu.

Predaja na prevoz druge stvari umesto ugovorene stvari

Član 53.

Pri prevozu stvari celim kapacitetom vazduhoplova može se na prevoz predati druga stvar umesto ugovorene stvari, ako se time ne menjaju uslovi prevoza na štetu avio-prevozioca, ako zbog toga ne bi došlo do zadržavanja vazduhoplova, ako ne bi bila ugrožena bezbednost vazduhoplova i ako pošiljalac na zahtev avio-prevozioca pruži obezbeđenje za potraživanja koja bi mogla nastati zbog zamene stvari.

Treće lice kao pošiljalac

Član 54.

Naručilac prevoza može ovlastiti treće lice da preda na prevoz ugovorenu količinu ili deo ugovorene količine stvari ako je to ugovorom o prevozu stvari predviđeno.

Naručilac prevoza koji je ovlastio lice iz stava 1. ovog člana da preda stvar na prevoz, odgovara avio-prevoziocu za obaveze koje proizlaze iz ugovora o prevozu stvari, ako između naručioca prevoza i avio-prevozioca nije drugačije ugovoreno.

Avio-prevoznik ne odgovara licu iz stava 1. ovog člana za obaveze veće od onih koje su preuzete ugovorom sa naručiocem.

Odgovornost naručioca prevoza, odnosno pošiljaoca za obaveze iz ugovora o prevozu

Član 55.

Ako ugovorom između naručioca prevoza i lica iz člana 54. stav 1. ovog zakona nije drugačije predviđeno, to lice odgovara avio-prevoziocu za obaveze iz ugovora o prevozu stvari koje se odnose na stvar koju je on predao avio-prevoziocu na prevoz.

Naručilac prevoza se obavezuje samo da licu iz člana 54. stav 1. ovog zakona pribavi usluge avio-prevozioca, ako u ugovoru između naručioca prevoza i tog lica nije drugačije određeno.

Shodna primena odredbi

Član 56.

Na prevoz stvari shodno se primenjuju odredbe o prevozu putnika iz čl. 22 - 24. ovog zakona.

b) Vazduhoplovni tovarni list

Sastavljanje i predaja vazduhoplovnog tovarnog lista

Član 57.

Avio-prevoznik ima pravo da traži od pošiljaoca da sačini i da mu preda vazduhoplovni tovarni list (u daljem tekstu: tovarni list), a pošiljalac ima pravo da traži od avio-prevozioca da primi tu ispravu.

Odredbe ugovora o prevozu stvari protivne stavu 1. ovog člana ne proizvode pravno dejstvo.

Tovarni list može biti sačinjen za više koleta.

Avio-prevozilac ima pravo da traži od pošiljaoca da sačini tovarni list za svako koletu, a pošiljalac ima pravo da traži od prevozioca da primi poseban tovarni list za svako koletu.

Ako avio-prevozilac sačini tovarni list na zahtev pošiljaoca, pretpostavlja se da je to učinio u ime pošiljaoca.

Nepostojanje ili neispravnost tovarnog lista ne utiče na postojanje ni na punovažnost ugovora o prevozu stvari vazduhoplovom.

Pošiljalac sačinjava tovarni list u tri originalna primerka i predaje ih zajedno sa stvarima avio-prevoziocu. Prvi primerak zadržava avio-prevozilac, drugi primerak prati stvar, a treći primerak avio-prevozilac predaje pošiljaocu pošto ga potpiše.

Sadržaj tovarnog lista

Član 58.

Tovarni list mora da sadrži:

- 1) mesto i datum izdavanja tovarnog lista;
- 2) mesto polaska i mesto krajnjeg odredišta (ako je primenjivo, navodi se jedno od mesta međusletanja, ako se mesto polaska i mesto krajnjeg odredišta nalaze na teritoriji iste države, a jedno ili više međusletanja predviđeno je na teritoriji neke druge države);
- 3) ime ili naziv i adresu pošiljaoca, primaoca i avio-prevozioca;
- 4) iznos naknade za prevoz;
- 5) vrstu, sadržaj i količinu stvari;
- 6) popis isprava koje se prilažu uz tovarni list.

Tovarni list može da sadrži rok isporuke, vrednost pošiljke i druge podatke.

Prvi primerak tovarnog lista mora da sadrži i oznaku: „za avio-prevozioca”, a drugi: „za primaoca”.

Prvi primerak tovarnog lista potpisuje pošiljalac, drugi pošiljalac i avio-prevozilac, a treći - avio-prevozilac.

Potpis avio-prevozioca mora se staviti pre utovara stvari u vazduhoplov.

Potpis avio-prevozioca može biti zamenjen pečatom, a potpis pošiljaoca može biti unapred odštampan ili zamenjen pečatom.

Odgovornost pošiljaoca

Član 59.

Pošiljalac je odgovoran za tačnost podataka i izjava u tovarnom listu koje unosi ili koje na njegov zahtev unosi avio-prevozilac.

Pošiljalac je odgovoran za štetu koju pretrpi avio-prevozilac ili za koju je avio-prevozilac odgovoran prema trećim licima, ako šteta nastane zbog neispravnih, netačnih ili nepotpunih podataka ili izjava pošiljaoca.

Pošiljalac mora da pruži avio-prevoziocu sve podatke, da ih priloži uz tovarni list i da stavi na raspolaganje prevoziocu sve isprave koje su potrebne za sprovođenje carinskih i drugih radnji.

Avio-prevozilac nije dužan da ispituje ispravnost i tačnost podataka i isprava iz ovog stava.

Pošiljalac odgovara za štetu koja bi mogla nastati zbog nedostatka, netačnosti ili neispravnosti podataka i isprava iz stava 3. ovog člana.

Pošiljalac je odgovoran za štetu koja je prouzrokovana licima, vozilima i drugim stvarima usled svojstva stvari koja je predata na prevoz, ako avio-prevoziocu ta svojstva nisu bila niti su morala biti poznata.

Predaja stvari na prevoz

Član 60.

Predajom trećeg primerka tovarnog lista pošiljaocu smatra se da je zaključen ugovor o prevozu i da je stvar primljena na prevoz pod uslovima koji su u tovarnom listu navedeni.

Smatra se da su tačni podaci koji su navedeni u tovarnom listu o masi, zapremini, dimenzijama i ambalaži, kao i o broju koleta. Ako je avio-prevozilac u prisustvu pošiljaoca proverio podatke navedene u tovarnom listu o zapremini, masi, stanju stvari i ambalaži i to naveo u tovarnom listu, smatra se da su ti podaci, odnosno to stanje, tačni.

Avio-prevozilac može u tovarni list da unese primedbe o spoljašnjem stanju stvari i ambalaže.

Pretpostavlja se da stvar i ambalaža nisu imali spoljnih mana, ako u tovarnom listu nisu unete primedbe iz stava 3. ovog člana.

v) Prenosivi tovarni list

Izdavanje prenosivog tovarnog lista

Član 61.

Pošiljalac i avio-prevozilac mogu ugovoriti da će se treći primerak (primerak za pošiljaoca) tovarnog lista izdati kao tovarni list „po naredbi” ili „na donosioca” (u daljem tekstu: prenosivi tovarni list).

Ako je izdat prenosivi tovarni list, na ostalim primercima tovarnog lista to mora biti izričito naznačeno.

Prenosivi tovarni list mora da sadrži potpise avio-prevozioca i pošiljaoca ili lica koja oni ovlaste.

Ako u tovarnom listu nije izričito navedeno da je reč o prenosivom tovarnom listu, smatra se da je izdat neprenosivi tovarni list.

Pošiljalac i avio-prevozilac mogu zahtevati da se za njihove potrebe sačini prepis prenosivog tovarnog lista. Ako je izvršen prepis prenosivog tovarnog lista, na svakom prepisu to mora biti vidno označeno i ti prepisi moraju imati upozorenje da se na osnovu njih ne može raspolagati sa stvari.

Način prenosa prenosivog tovarnog lista

Član 62.

Prenosivi tovarni list po naredbi prenosi se indosamentom, a prenosivi tovarni list na donosioca - predajom.

Na oblik i pravno dejstvo indosamenta shodno se primenjuje zakon kojim se uređuje menica, izuzev odredaba koje se odnose na regres.

Ako u prenosivom tovarnom listu po naredbi nije označen primalac stvari, takav tovarni list prenosi se naredbom pošiljaoca.

Obaveze ovlašćenog imaoca prenosivog tovarnog lista

Član 63.

Uslovi ugovora o prevozu obavezuju ovlašćenog imaoca prenosivog tovarnog lista, koji nije naručilac prevoza ni pošiljalac, samo ako su sadržani u prenosivom tovarnom listu.

Ugovor o prevozu i uslovi prevoza ugovornog avio-prevozioca obavezuju ovlašćenog imaoca prenosivog tovarnog lista, koji nije naručilac prevoza ni pošiljalac i ako se prenosivi tovarni list na njih izričito poziva.

Uslovi prevoza stvarnog avio-prevozioca ne obavezuju ovlašćenog imaoca prenosivog tovarnog lista, iako se prenosivi tovarni list na njih poziva.

Shodna primena odredbi

Član 64.

Odredbe ovog zakona o tovarnom listu shodno se primenjuju i na prenosivi tovarni list, izuzev odredbe člana 60. stav 1. ovog zakona.

g) Izvršenje prevoza

Obaveze avio-prevozioca

Član 65.

Avio-prevozilac mora stvari da preveze vazdušnim putem koji je ugovoren. Ako put prevoza nije ugovoren avio-prevozilac mora da izvrši prevoz vazdušnim putem koji je uobičajen.

Avio-prevozilac može izvršiti prevoz drugim vazdušnim putem, ako to zahtevaju razlozi bezbednosti vazdušnog saobraćaja ili drugi opravdani razlozi.

Rok prevoza

Član 66.

Avio-prevozilac mora prevoz stvari da izvrši u ugovorenom roku (u daljem tekstu: rok prevoza).

Ako rok prevoza nije ugovoren, avio-prevozilac mora prevoz da izvrši za vreme koje je uobičajeno, s obzirom na dužinu puta, vrstu vazduhoplova i druge okolnosti koje su od uticaja na vreme prevoza.

Rok prevoza počinje od momenta prijema stvari na prevoz, ako nije drugačije ugovoreno.

Rok prevoza ne teče za vreme zadržavanja stvari koje je nastalo usled uzroka koji sprečavaju početak ili nastavak prevoza, ako za to nema krivice avio-prevozioca.

Pretpostavlja se da je rok prevoza istekao časom obaveštenja datog primaocu da je stvar prispela u mesto krajnjeg odredišta i pripremljena za predaju ili od časa kad je avio-prevoznik pokušao da preda stvar primaocu.

Nemogućnost izvršenja ugovora o prevozu

Član 67.

Ako avio-prevoznik iz bilo kojih razloga ne može da izvrši ugovor o prevozu prema ugovorenim uslovima, a smetnja bi trajala duže ili je njeno trajanje neizvesno, avio-prevoznik mora da traži uputstvo od primaoca.

Ako avio-prevoznik ne može da postupi na način iz stava 1. ovog člana ili ne može da postupi po primljenom uputstvu, mora da, prema okolnostima slučaja, pretovari stvar ili da je vrati u mesto polaska ili da postupi na drugi način, vodeći pri tome računa i o interesima imaoca prava.

d) Raspolaganje stvarima u toku prevoza

Pravo pošiljaoca da raspolaže sa stvari ako nije izdat prenosivi tovarni list

Član 68.

Ako nije izdat prenosivi tovarni list, pošiljalac koji je izvršio obaveze koje proizlaze iz ugovora o prevozu može da raspolaže sa stvari, i to:

- 1) da je povuče sa aerodroma polaska ili krajnjeg odredišta;
- 2) da je zadrži u toku prevoza na bilo kom mestu sletanja;
- 3) da zahteva da bude isporučena u mesto krajnjeg odredišta u toku prevoza licu koje nije označeno u tovarnom listu kao primalac;
- 4) da traži da se vrati u mesto polaska.

Zahtev za raspolaganje iz stava 1. ovog člana pošiljalac podnosi ugovornom prevoziocu, a njegovom punomoćniku samo ako je to ugovoreno.

Pošiljalac mora da avio-prevoziocu naknadi troškove prouzrokovane izvršenjem zahteva iz stava 1. ovog člana.

Pošiljalac koji raspolaže sa stvari u smislu stava 1. ovog člana mora ugovornom prevoziocu ili njegovom punomoćniku da podnese treći primerak tovarnog lista.

Avio-prevoznik ili njegov punomoćnik ima pravo da traži da se zahtev za raspolaganje sa stvari unese u prvi primerak tovarnog lista i da se taj zahtev izda u pisanom obliku.

Isključenje ili ograničenje raspolaganja stvarima

Član 69.

Stranke mogu ugovorom isključiti ili ograničiti raspolaganje sa stvari predviđeno u članu 68. ovog zakona.

Ugovor iz stava 1. ovog člana koji nije unesen u tovarni list je bez pravnog dejstva.

Odgovornost avio-prevozioca u vezi zahteva za raspolaganje sa stvari

Član 70.

Ako avio-prevozioc izvrši zahtev pošiljaoca za raspolaganje sa stvari, iako mu nije podnet treći primerak tovarnog lista, u smislu člana 68. stav 4. ovog zakona, mora da naknadi štetu prouzrokovanu izvršenjem tog zahteva ovlašćenom imaocu trećeg primerka tovarnog lista.

Odrebom iz stava 1. ovog člana se ne dira u pravo regresa avio-prevozioca prema pošiljaocu.

U slučaju da izvršenje zahteva za raspolaganje sa stvari nije moguće ili da bi se njegovim izvršenjem prouzrokovala šteta avio-prevoziocu ili imaocima zahteva za raspolaganje drugom stvari, avio-prevozioc mora da o tome obavesti pošiljaoca.

Pravo avio-prevozioca u vezi odbijanja zahteva za raspolaganje sa stvari

Član 71.

Avio-prevozioc može da odbije izvršenje zahteva za raspolaganje sa stvari:

- 1) ako izvršenje zahteva nije moguće;
- 2) ako pošiljalac, u smislu odredbe člana 68. stav 4. ovog zakona, ugovornom avio-prevoziocu nije dostavio treći primerak tovarnog lista;
- 3) ako bi nastala šteta imaocu zahteva za raspolaganje drugom stvari;
- 4) ako bi nastala šteta za avio-prevozioca ili ako bi troškovi izvršenja zahteva bili veći od vrednosti stvari;
- 5) ako bi izvršenje zahteva bilo protivno carinskim i drugim propisima.

U slučajevima iz stava 1. tačka 4) ovog člana, prevozioc ne može odbiti izvršenje zahteva ako mu se pruži odgovarajuće obezbeđenje.

Avio-prevozioc mora, u slučaju odbijanja izvršenja zahteva, bez odlaganja, da obavesti podnosioca zahteva i da postupi prema odredbama člana 67. ovog zakona.

Odgovornost avio-prevozioca za štetu u slučaju neizvršenja zahteva

Član 72.

Ako avio-prevozioc ne izvrši zahtev iz člana 68. stav 1. ovog zakona ili ne postupi prema odredbi člana 71. stav 3. ovog zakona, odgovoran je za štetu koja zbog toga nastane.

Visina naknade štete iz stava 1. ovoga člana, kao i iz člana 70. stav 1. ovog zakona, ne može da bude veća od iznosa koji bi avio-prevozioc bio dužan da nadoknadi u slučaju gubitka stvari predane na prevoz.

Prestanak prava pošiljaoca na raspolaganje sa stvari

Član 73.

Raspolaganje pošiljaoca sa stvari prestaje kad stvar stigne u mesto krajnjeg odredišta i primalac dostavi zahtev za predaju stvari ili tovarni list.

Avio-prevoznik mora da preda stvar ili tovarni list primaocu ako nalogom pošiljaoca nije drugačije određeno i ako je primalac ispunio obaveze iz člana 83. ovog zakona.

Ako primalac posle zahteva iz stava 1. ovog člana odbije da preuzme tovarni list ili stvari, pošiljalac može ponovo da raspolaze sa stvari.

Ako primalac odbije preuzimanje tovarnog lista ili stvari, pošiljalac može da raspolaze sa stvari i bez podnošenja trećeg primerka tovarnog lista.

Ako je avio-prevoznik priznao gubitak stvari ili ako stvar nije stigla u mesto krajnjeg odredišta sedam dana od dana kada je trebala da stigne, primalac ima pravo da postupi po odgovarajućim odredbama koje proizlaze iz ugovora o prevozu.

Pravo ovlašćenog imaoca isprave na raspolaganje sa stvari ako je izdat prenosivi tovarni list

Član 74.

Ako je izdat prenosivi tovarni list, samo ovlašćeni imalac te isprave koji je izvršio obaveze koje iz njega proizlaze, može da raspolaze sa stvari, i to da:

- 1) je povuče sa mesta polaska;
- 2) je zadrži ili zahteva da mu bude predata u toku prevoza na bilo kom mestu sletanja;
- 3) zahteva da se vrati u mesto polaska.

Ovlašćeni imalac prenosivog tovarnog lista, koji na osnovu stava 1. ovog člana zahteva da mu se preda stvar, mora prilikom preuzimanja stvari vratiti avio-prevozniku original prenosivog tovarnog lista, a u svim drugim slučajevima nalog za raspolaganje sa stvari mora da unese u prenosivi tovarni list i da ga potpiše.

Shodna primena odredbi

Član 75.

Odredbe člana 68. stav 3, člana 69. i člana 70. stav 3. ovog zakona shodno se primenjuju i na prenosivi tovarni list.

đ) Predaja stvari

Mesto i način predaje stvari

Član 76.

Avio-prevoznik mora da preda stvar u mestu krajnjeg odredišta navedenom u ugovoru, tovarnom listu ili prenosivom tovarnom listu ili u mestu koje odredi primalac.

Avio-prevoznik predaje primaocu stvar na aerodromu mesta krajnjeg odredišta, ako ugovorom nije drugačije određeno.

Avio-prevozilac mora da preda stvar primaocu koji je naveden u tovarnom listu ili ovlašćenom imaocu prenosivog tovarnog lista, a ako tovarni list nije izdat - licu koje je ugovorom o prevozu ili na drugi način određeno za prijem stvari.

Ako pošiljalac prema odredbama člana 68. ovog zakona odredi kao primaoca drugo lice, a ne lice koje je navedeno u tovarnom listu, avio-prevozilac mora da stvar preda tom drugom licu.

Avio-prevozilac mora, bez odlaganja, da obavesti primaoca o prispeću stvari u mesto krajnjeg odredišta, ako nije drugačije ugovoreno.

Imalac prenosivog tovarnog lista mora da prilikom prijema stvari vrati avio-prevoziocu original prenosivog tovarnog lista.

Prevozilac ima pravo da zahteva da mu lice kome predaje stvar, a koje nije imalac prenosivog tovarnog lista u smislu ovog zakona, izda potvrdu o količini i stanju primljene stvari.

Prigovor i rokovi za prigovor

Član 77.

Ako primalac stvari ne stavi pisani prigovor zbog oštećenja stvari prilikom preuzimanja, pretpostavlja se da mu je stvar predata u stanju u kakvom je primljena na prevoz, odnosno kako je navedeno u tovarnom listu.

Ako se oštećenje stvari nije moglo utvrditi prilikom preuzimanja, primalac može da dostavi avio-prevoziocu prigovor neposredno pošto oštećenje otkrije, a najkasnije u roku od 14 dana od dana preuzimanja stvari.

Ako je zbog zakašnjenja sa predajom stvari nastala šteta, primalac može dostaviti pisani prigovor u roku od 21 dan, računajući od dana kad mu je stvar predata.

Ako pisani prigovor primaoca ne bude dostavljen u roku određenom ovim članom, avio-prevozilac ne odgovara za štetu, izuzev ako je šteta nastala zbog radnje ili propusta avio-prevozioca ili lica koje je po njegovom nalogu ili za njegov račun radilo na izvršenju prevoza, a radnje ili propusti su učinjeni namerno ili krajnjom nepažnjom.

Nemogućnost predaje stvari primaocu

Član 78.

Ako se primalac ne može pronaći ili ako odbije da preuzme tovarni list ili stvar, avio-prevozilac mora da, bez odlaganja, zatraži uputstvo od pošiljaoca.

Ako od pošiljaoca u primerenom roku ne primi uputstvo ili ako primljeno uputstvo ne može izvršiti, avio-prevozilac može, na trošak i rizik primaoca, predati stvar na čuvanje javnom skladištu ili drugom pogodnom licu ili je sam uzeti na čuvanje, o čemu je dužan, bez odlaganja, da obavesti pošiljaoca ili primaoca.

Ako stvar preda na čuvanje drugom licu, avio-prevozilac je odgovoran za njegov izbor.

Ako avio-prevozilac postupi u skladu sa stavom 2. ovog člana, smatra se da je prevoz završen.

Nepreuzimanje stvari u roku i njena prodaja

Član 79.

Ako pošiljalac, odnosno primalac ne preuzme stvar u roku od 30 dana od dana stavljanja stvari na čuvanje, avio-prevozilac je ovlašćen da stvar proda.

Avio-prevozilac može da proda stvar i pre isteka roka iz stava 1. ovog člana ako:

- 1) je stvar u kvaru ili joj prethodi neposredna opasnost od kvara;
- 2) troškovi čuvanja ne bi bili u srazmeri sa vrednošću stvari;
- 3) se usled odlaganja prodaje ne bi mogao postići iznos dovoljan za pokriće potraživanja avio-prevozioca i troškova čuvanja stvari.

Prodaja se vrši javno, izuzev ako se radi o kvarljivoj stvari ili stvari čija je cena određena ili se formira na berzi.

Iznos ostvaren prodajom stvari, po odbitku potraživanja u vezi sa prevozom te stvari i po odbitku troškova čuvanja i prodaje, avio-prevozilac mora da položi kod suda nadležnog prema mestu prodaje u korist primaoca i da ga o tome obavesti.

e) Prevoznina

Visina prevoznine

Član 80.

Prevoznina je cena za izvršeni prevoz stvari.

Visina i način plaćanja prevoznine određuju se ugovorom.

Ako se na zahtev pošiljaoca ili u interesu primaoca prevoz produži dalje od ugovorenog mesta krajnjeg odredišta, prevoznina će se srazmerno uvećati.

Plaćanje prevoznine

Član 81.

Prevoznina se plaća samo za stvar koja je prevezena i u mestu krajnjeg odredišta stavljena na raspolaganje primaocu.

Avio-prevozilac ima pravo na prevozninu i kada stvar nije prevezena i stavljena na raspolaganje primaocu, ako je to prouzrokovao naručilac prevoza, pošiljalac, lice ovlašćeno da raspolaže sa stvari ili lice za koje oni odgovaraju ili ako se razlog zbog koga stvar nije prispela na mesto krajnjeg odredišta nalazi na samoj stvari.

Avio-prevozilac ima pravo na prevozninu srazmerno stvarno izvršenom prevozu, ako je stvar, izuzev u slučaju iz stava 2. ovog člana, prevezena samo na jednom delu puta.

Plaćanje prevoznine u posebnim slučajevima

Član 82.

Ako se umesto ugovorene stvari preda na prevoz druga stvar čija je prevoznina veća od ugovorene, prevoznina se plaća za predatu stvar.

Ako se preda na prevoz manje stvari nego što je ugovoreno ili se ne preda ništa, prevoznina se plaća za ugovorenu količinu stvari.

Ako se preda manje stvari nego što je ugovoreno, a prevoznina za predatu drugu stvar je veća od ugovorene prevoznine, platiće se ugovorena prevoznina i razlika između ugovorene prevoznine i veće prevoznine za predatu stvar.

Obaveze primaoca

Član 83.

Primalac koji je ovlašćen da traži predaju tovarnog lista i predaju stvari mora da namiri potraživanje i ispunji sve druge uslove koji su navedeni u tovarnom listu ili prenosivom tovarnom listu, a za koje nije izričito navedeno da ih plaća, odnosno ispunjava pošiljalac ili naručilac prevoza.

Ako je izdat prenosivi tovarni list, primalac mora da namiri potraživanja koja su nastala posle izdavanja tog lista, ako ta potraživanja avio-prevozilac unese u svoj primerak tovarnog lista.

Primalac koji traži predaju stvari mora da plati prevozninu i druga potraživanja avio-prevozioca u vezi sa prevozom stvari, ako se prevoz vrši bez tovarnog lista.

Plaćanje prevoznine kod ugovora o prevozu na određeno vreme

Član 84.

Za prevoz na određeno vreme naručilac prevoza plaća prevozninu unapred u jednakim mesečnim iznosima, a avio-prevoziocu pripada prevoznina samo za vreme izvršavanja ugovora.

Ako u toku važenja ugovora o prevozu na određeno vreme nastupe smetnje u korišćenju vazduhoplova, naručilac plaća prevozninu i za vreme trajanja tih smetnji ako je smetnju on prouzrokovao ili je smetnja nastala zbog izvršenja njegovog naloga.

Avio-prevozilac može odustati od ugovora o prevozu na određeno vreme ako prevoznina nije plaćena u roku utvrđenom ugovorom.

Neizvršenje obaveza primaoca

Član 85.

Ako primalac ne izvrši svoje obaveze, avio-prevozilac ima pravo da zadrži stvar i da je preda na čuvanje javnom skladištu ili drugom pogodnom licu ili da je sam uzme na čuvanje, o čemu je dužan da, bez odlaganja, obavesti primaoca i pošiljaoca.

Ako avio-prevoziocu ne budu isplaćeni dugovani iznosi iz ugovora o prevozu u roku od 15 dana od dana predaje obaveštenja iz stava 1. ovog člana, on je ovlašćen da stvar proda.

Na čuvanje i prodaju stvari iz st. 1. i 2. ovog člana primenjuju se odredbe čl. 78. i 79. ovog zakona.

Pravo avio-prevozioca na potraživanje

Član 86.

Ako avio-prevozilac, ne koristeći se pravom iz člana 85. ovog zakona, preda stvar primaocu iako on nije izvršio svoje obaveze iz ugovora o prevozu, avio-prevozilac nema pravo da traži od pošiljaoca, odnosno od naručioca prevoza da on izvrši te obaveze iz ugovora o prevozu koje je bio dužan da izvrši primalac, izuzev ako su se zbog toga pošiljalac ili naručilac prevoza neopravdano obogatili.

Ako avio-prevozilac, koji je postupio u skladu s odredbama člana 85. ovog zakona, naplati svoje potraživanje samo delimično, on može od lica iz stava 1. ovog člana zahtevati isplatu nenaplaćenog dela potraživanja.

Radi obezbeđenja svojih potraživanja iz ugovora o prevozu stvari avio-prevozilac ima pravo zaloge na stvari koju je preuzeo na prevoz.

3. Prevoz u kojem učestvuje više avio-prevozilaca

a) Uzastopni prevoz

Ugovor o uzastopnom prevozu u vazdušnom saobraćaju

Član 87.

Ugovor o uzastopnom prevozu u vazdušnom saobraćaju je ugovor o prevozu putnika, prtljaga ili stvari kojim se avio-prevozilac (prvi avio-prevozilac) obavezuje da izvrši prevoz uz učešće više avio-prevozilaca (uzastopni avio-prevozioci), a putnik, odnosno naručilac prevoza na to pristaje.

Odnosi između uzastopnih avio-prevozilaca uređuju se njihovim međusobnim ugovorom.

Ako ugovorom ne bude drugačije određeno, na odnose uzastopnih avio-prevozilaca primenjuju se odredbe ovog zakona.

Odgovornost avio-prevozioca za štetu nastalu u slučaju smrti ili telesne povrede putnika, kao i za štetu nastalu kašnjenjem

Član 88.

Za štetu nastalu u slučaju smrti ili telesne povrede putnika, kao i za štetu nastalu kašnjenjem, odgovaraju solidarno prvi avio-prevozilac i onaj uzastopni avio-prevozilac na čijem delu puta je došlo do štete.

Prvi avio-prevozilac može ugovorom isključiti svoju odgovornost za štetu iz stava 1. ovog člana koja nastane na delu puta na kome prevoz vrše uzastopni avio-prevozioci.

Ako je štetu nastalu u slučaju smrti ili telesne povrede žrtvi, odnosno njenim naslednicima, nadoknadio prvi avio-prevozilac, on će imati pravo na regres od uzastopnog avio-prevozioca na čijem je delu puta šteta nastala.

Odgovornost avio-prevozioca za gubitak ili oštećenje prtljaga i stvari, kao i za štetu nastalu zbog kašnjenja u prevozu i predaji pošiljaocu

Član 89.

Za gubitak ili oštećenje prtljaga i stvari, kao i za štetu zbog zakašnjenja u prevozu i predaji pošiljaocu, pored avio-prevozioca na čijem je delu puta došlo do štete, pošiljaocu solidarno odgovara i prvi avio-prevoznik, a primaocu i poslednji avio-prevoznik.

Ako se ne može utvrditi na čijem je delu puta došlo do gubitka, odnosno oštećenja stvari, za nastalu štetu odgovaraju solidarno svi avio-prevozioci.

b) Kombinovani prevoz

Član 90.

Avio-prevoznik može ugovoreni prevoz izvršiti uz učešće prevoznika iz drugih grana saobraćaja (kombinovani prevoz), ako je tako ugovoreno.

Avio-prevoznik koji je zaključio ugovor o kombinovanom prevozu odgovara za štetu po onim propisima o naknadi štete koji važe za prevozioca na čijem je delu puta šteta nastala.

Avio-prevoznik koji izvrši kombinovani prevoz stvari bez saglasnosti pošiljaoca, odgovara za štetu po odredbama zakona koji je za naručioca prevoza najpovoljniji, bez obzira na kom delu puta je šteta nastala.

4. Ostale odredbe o odgovornosti avio-prevozioca prema stvarima

Granica odgovornosti

Član 91.

Visina naknade, kao i granice odgovornosti za štetu nastalu u slučaju uništenja, gubitka, oštećenja ili kašnjenja prilikom prevoza stvari, koja je određena odredbama Montrealske konvencije, shodno članu 28. ovog zakona ograničene su na iznos od 19 specijalnih prava vučenja po kilogramu, izuzev ako je u vreme predaje stvari avio-prevoziocu pošiljalac posebno odredio vrednost dostave na krajnjem odredištu i platio dodatni iznos, ako se to zahteva, u kom slučaju avio-prevoznik mora da plati sumu koja ne prelazi navedeni iznos, izuzev ako ne dokaže da je taj iznos veći od stvarne vrednosti dostave na krajnjem odredištu.

U slučaju uništenja, gubitka, oštećenja ili kašnjenja prilikom prevoza dela stvari ili bilo kog predmeta sadržanog u njoj, masa koja se uzima u obzir kod određivanja iznosa do koga je ograničena odgovornost avio-prevozioca je ukupna masa stvari.

U slučaju da uništenje, gubitak, oštećenje ili kašnjenje prilikom prevoza stvari ili nekog dela stvari utiče na vrednost drugih stvari obuhvaćenih istim tovarnim listom ili istom potvrdom ili drugom odgovarajućom evidencijom koja se čuva, kod određivanja ograničenja odgovornosti uzima se u obzir ukupna masa tih stvari.

5. Odgovornost za usluge zemaljskog opsluživanja

a) Zemaljsko opsluživanje putnika, prtljaga i stvari

Član 92.

Ugovor o prevozu obuhvata i usluge zemaljskog opsluživanja putnika, prtljaga i stvari koje se pružaju za vreme prevoza u vazdušnom saobraćaju.

Pod uslugama zemaljskog opsluživanja putnika, prtljaga i stvari, u smislu ovog zakona, podrazumeva se pružanje usluga ukrcavanja i iskrcavanja putnika, usluga utovara i istovara prtljaga i usluga prihvata i otpreme stvari.

Na sve ono što ovim zakonom nije uređeno u pogledu usluga zemaljskog opsluživanja putnika, prtljaga i stvari shodno se primenjuju odredbe o pružanju usluga zemaljskog opsluživanja iz zakona kojim se uređuje vazdušni saobraćaj, a naročito odredbe o pružanju usluga ukrcavanja i iskrcavanja putnika, usluga utovara i istovara prtljaga i usluga prihvata i otpreme stvari i odredbe drugih propisa kojim se uređuje pristup tržištu usluga zemaljskog opsluživanja na aerodromima koji su namenjeni za javni avio-prevoz.

Odgovornost avio-prevozioca

Član 93.

Avio-prevozioc odgovara pružaocu usluga ukrcavanja i iskrcavanja putnika, usluga utovara i istovara prtljaga i usluga prihvata i otpreme stvari za štetu nastalu usled rukovanja opasnim teretom ili rukovanja sa stvari koja se prevozi pod posebnim uslovima, ako o prirodi tih stvari nije obavestio to lice ili ako mu nije dao potrebna uputstva, izuzev ako je to lice za prirodu stvari znalo ili moralo znati.

Avio-prevozioc odgovara pružaocu usluga ukrcavanja i iskrcavanja putnika, usluga utovara i istovara prtljaga i usluga prihvata i otpreme stvari za štetu nastalu usled neispravnih, netačnih i nepotpunih podataka ili izjava pošiljaoca ili usled neispravnih, netačnih i nepotpunih isprava potrebnih za sprovođenje carinskih i drugih radnji.

Odgovornost za štetu nastalu pružanjem usluga zemaljskog opsluživanja

Član 94.

Za štetu nastalu pružanjem usluga zemaljskog opsluživanja, pružalac usluga ukrcavanja i iskrcavanja putnika, usluga utovara i istovara prtljaga i usluga prihvata i otpreme stvari odgovara avio-prevoziocu po pravilima odgovornosti avio-prevozioca pri izvršenju ugovora o prevozu.

Izuzetno od odredbe stava 1. ovog člana, pružalac usluga ukrcavanja i iskrcavanja putnika, usluga utovara i istovara prtljaga i usluga prihvata i otpreme stvari odgovara i putniku, odnosno primaocu, ako je štetu prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom ili ako je radio van okvira svoje dužnosti.

b) Ugovor o prevozu kojim avio-prevozioc preuzima veću odgovornost

Član 95.

Odredba ugovora o prevozu kojom avio-prevozioc preuzima veću odgovornost od one koja je propisana ovim zakonom obavezuje i pružaoca usluga

ukrcavanja i iskrcavanja putnika, usluga utovara i istovara prtljaga i usluga prihvata i otpreme stvari, samo ako je on na to izričito pristao.

v) Ugovor o prevozu kojim se smanjuje odgovornost

Član 96.

Odredbe ugovora o pružanju usluga ukrcavanja i iskrcavanja putnika, usluga utovara i istovara prtljaga i usluga prihvata i otpreme stvari kojima se smanjuje odgovornost pružaoca tih usluga propisana ovim zakonom ili kojima se smanjuje odgovornost avio-prevozioca iz člana 93. ovog zakona ili kojima se na štetu trećeg lica menjaju odredbe o njihovoj odgovornosti predviđene ovim zakonom, ne proizvode pravno dejstvo.

6. Reklamacije

Podnošenje reklamacije

Član 97.

U slučaju uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja letova i kašnjenja letova putnik ostvaruje prava propisana ovim zakonom podnošenjem reklamacije avio-prevoziocu u pisanom obliku, uz koju podnosi odgovarajuće dokaze.

Lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću svoja prava propisana ovim zakonom ostvaruje podnošenjem reklamacije avio-prevoziocu, odnosno telu koje upravlja aerodromom u pisanom obliku, uz koju podnosi odgovarajuće dokaze.

Ako avio-prevozilac, odnosno telo koje upravlja aerodromom u roku od 30 dana od dana dostave reklamacije ne udovolje reklamaciji iz st. 1. i 2. ovog člana ili na istu ne odgovore, podnosilac reklamacije iz ovog člana ima pravo da prijavi povredu ovog zakona vazduhoplovnom inspektoratu.

Nezavisno od prava iz stava 2. ovog člana putnik, lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću ima pravo da zaštiti svoja prava podnošenjem tužbe pred nadležnim sudom.

Glava II

OBAVLJANJE DRUGIH KOMERCIJALNIH DELATNOSTI U VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU

1. Ugovori o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju

Pojam ugovora

Član 98.

Ugovorom o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju, privredno društvo, drugo pravno lice, organ državne uprave ili preduzetnik koji ima odgovarajući dokaz o osposobljenosti za obavljanje tih delatnosti (u daljem tekstu: pružalac usluga) obavezuje se da pruži uslugu vazduhoplovom, koji nije vazduhoplov za prevoz putnika ili stvari, a naručilac te usluge se obavezuje da platiti za to određenu naknadu.

Pod uslugama iz stava 1. ovog člana smatraju se usluge u poljoprivredi ili šumarstvu, fotografsko snimanje (geološko fotografisanje, snimanje filmova i sl.),

kalibraža iz vazduha, reklamiranje (vuča transparenata, ispisivanje u vazduhu, bacanje reklamnog materijala i sl.), osmatranja i izveštavanja iz vazduha i druge usluge koje se pružaju iz vazduha.

Shodna primena odredbi

Član 99.

Na ugovor o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju shodno se primenjuju odredbe člana 7. stav 2. i čl. 23. i 25. ovog zakona.

Izvršenje naloga naručioca usluge

Član 100.

Pružalac usluga mora da izvršava naloge naručioca usluge koji proizlaze iz odredaba ugovora i u skladu sa namenom vazduhoplova.

Pružalac usluga može da odbije da izvrši nalog naručioca usluge ako bi se izvršenjem takvog naloga vazduhoplov ili lica u vazduhoplovu izložili opasnosti ili bi se prouzrokovala šteta trećim licima.

Odgovornost za štetu

Član 101.

Pružalac usluga odgovara za štetu koju naručiocu usluge, u izvršenju ugovora o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju, nanese lice koje po njegovom nalogu i za njegov račun neposredno pruža tu uslugu.

Ugovorom iz stava 1. ovog člana ne može se isključiti odgovornost za štetu koju namerno ili krajnjom nepažnjom pričinili lice koje, po nalogu i za račun pružaoca usluge, neposredno pruža tu uslugu.

Shodna primena odredaba

Član 102.

Na štetu nastalu zbog smrti ili telesne povrede naručioca usluge, lica za koje je naručilac usluge odgovoran ili korisnika usluge koji se nalaze u vazduhoplovu, kao i na štetu zbog gubitka ili oštećenja naručiočevih stvari koje se nalaze u vazduhoplovu radi izvršenja usluge, shodno se primenjuju odredbe ovog zakona o odgovornosti za štetu iz ugovora o prevozu putnika i stvari.

Shodna primena odredaba drugih propisa

Član 103.

Ako ovim zakonom nije drugačije uređeno, na štetu koju vazduhoplov u letu pričinili prilikom izvršenja ugovora o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju, kao i na štetu koju pričinili trećim licima na zemlji prilikom izvršenja tog ugovora, shodno se primenjuju odredbe zakona kojim se uređuje obavezno osiguranje u saobraćaju.

Glava III

ZAKUP VAZDUHOPLOVA

1. Ugovor o zakupu vazduhoplova

Obaveze iz ugovora o zakupu vazduhoplova

Član 104.

Ugovorom o zakupu vazduhoplova, u smislu ovog zakona, zakupodavac se obavezuje da određeni vazduhoplov preda zakupcu na korišćenje, zakupac se obavezuje da za to plaća određenu zakupninu.

Ugovor o zakupu vazduhoplova kojim se bliže određuju uslovi zakupa je punovažan ako je zaključen u pisanom obliku.

Ako ovim zakonom nije drugačije uređeno, na ugovor o zakupu vazduhoplova i bitne elemente ugovora o zakupu, vrste zakupa vazduhoplova, kao i na prava i obaveze zakupca i zakupodavca shodno se primenjuju odredbe zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi i zakona kojim se uređuje vazdušni saobraćaj.

Obaveze zakupodavca i posade vazduhoplova

Član 105.

Zakupodavac mora da preda zakupcu vazduhoplov u takvom stanju da se može koristiti prema ugovorenoj ili uobičajenoj nameni.

Ako je ugovorom o zakupu vazduhoplova predviđeno da zakupodavac obezbedi posadu vazduhoplova, u tom slučaju posada je dužna da izvršava naloge zakupca, izuzev ako bi to ugrozilo bezbednost vazduhoplova, putnika, prtljaga, stvari i trećih lica.

Održavanja vazduhoplova i troškovi tokom trajanja ugovora

Član 106.

Zakupac mora da održava vazduhoplov tokom trajanja ugovora o zakupu, a nakon isteka ugovora mora da vrati vazduhoplov u istom stanju u kakvom ga je primio, ali ne odgovara za redovno trošenje (habanje) vazduhoplova.

Troškove održavanja vazduhoplova snosi zakupac, ako ugovorom nije drugačije uređeno.

Zakupac ne snosi troškove održavanja vazduhoplova potrebne za otklanjanje skrivenog nedostatka vazduhoplova koji je postojao i u vreme kada mu je vazduhoplov predat na korišćenje, niti snosi troškove za štetu zbog gubitka vazduhoplova zbog delovanja više sile.

Odgovornost za štetu zbog nedostatka vazduhoplova

Član 107.

Zakupodavac odgovara za štetu nastalu zbog nedostatka koji čini vazduhoplov neupotrebljivim ili smanjuje njegovu upotrebljivost za ugovoreno ili uobičajeno korišćenje, a nedostatak je postojao u vreme predaje vazduhoplova zakupcu.

Zakupnina

Član 108.

Ako nije drugačije određeno, zakupnina se plaća mesečno unapred, računajući od dana predaje zakupljenog vazduhoplova.

Zakupnina ne pripada zakupodavcu za vreme dok je zakupac bio sprečen da koristi vazduhoplov krivicom zakupodavca ili zbog skrivenog nedostatka vazduhoplova, ako je ovaj postojao u vreme predaje vazduhoplova zakupcu.

Zakupodavac može svojom izjavom raskinuti ugovor ako mu zakupnina nije plaćena u roku od 15 dana posle dospelosti, čime se ne dira u njegovo pravo na naknadu štete.

U slučaju iz stava 3. ovog člana ugovor će ostati na snazi ako zakupac isplati dugovanu zakupninu pre nego što primi izjavu o raskidu.

2. Trajanje i raskid ugovora o zakupu i otkazni rok

Član 109.

Ugovor o zakupu može da se zaključi na određeno ili neodređeno vreme.

Ugovor o zakupu može da se produži ili raskine samo u pisanom obliku.

Ugovor o zakupu zaključen na neodređeno vreme može se otkazati unapred, u roku koji ne može biti kraći od tri meseca, i to samo u pisanom obliku.

Ugovor o zakupu prestaje u slučaju uništenja vazduhoplova i trajne neupotrebljivosti vazduhoplova, kao i u slučaju koji se nije mogao predvideti, niti sprečiti, a koji onemogućava zakupca da koristi vazduhoplov tokom trajanja zakupa.

Odustajanje od ugovora

Član 110.

Ako popravke vazduhoplova čije troškove snosi zakupodavac traju ili se predviđa da će trajati duže vremena u odnosu na vreme trajanja ugovora o zakupu ili svrhu zaključenja ugovora, zakupac može svojom pisanom izjavom da odustane od ugovora o zakupu.

Zakupac ima pravo da traži povraćaj srazmernog dela plaćene zakupnine za vreme za koje je bio onemogućen da koristi vazduhoplov, bez obzira na to je li odustao od ugovora.

Kašnjenje u vraćanju vazduhoplova

Član 111.

Ako zakupac ne vrati vazduhoplov zakupodavcu po isteku vremena za vraćanje vazduhoplova predviđenog ugovorom o zakupu, mora da plati srazmernu naknadu u visini dvostruke ugovorene zakupnine za prekoračeno vreme.

Ako je zakupac kriv za zakašnjenje u vraćanju vazduhoplova, odgovara, pored iznosa iz stava 1. ovog člana i za svaku štetu koju zbog toga pretrpi zakupodavac.

Nagrada za traganje i spasavanje zakupljenim vazduhoplovom

Član 112.

Nagrada za traganje i spasavanje zakupljenim vazduhoplovom za vreme trajanja ugovora o zakupu pripada zakupcu.

Postojanje sumnje o vrsti zaključenog ugovora

Član 113.

U slučaju bilo kakve sumnje da li je zaključen ugovor o zakupu ili ugovor o prevozu na određeno vreme, smatra se da je zaključen ugovor o prevozu na određeno vreme.

3. Podzakup

Član 114.

Zakupac može dati vazduhoplov u zakup drugome (podzakup) samo na osnovu pristanka zakupodavca datog u pisanom obliku.

Glava IV

UGOVOR O OSIGURANJU U VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU

1. Obavezno osiguranje

Član 115.

Ako zakonom kojim se uređuje obavezno osiguranje u saobraćaju nije drugačije propisano, osiguranje u vazdušnom saobraćaju prema odredbama ovog zakona, obuhvata osiguranje:

- 1) vazduhoplova i njegove opreme, kao i stvari koje se prevoze vazduhoplovom ili se na njemu nalaze;
- 2) putnika i prtljaga od posledica nesrećnog slučaja;
- 3) vlasnika, odnosno korisnika vazduhoplova od odgovornosti za štetu koju vazduhoplov pričinu trećim licima na zemlji.

Pored osiguranja iz stava 1. ovog člana mogu se osigurati i prevoznina, troškovi osiguranja, očekivani dobitak, založno i ostala prava i materijalne koristi koje postoje ili se opravdano mogu očekivati u vezi sa vazdušnim saobraćajem, a mogu se proceniti u novcu.

Ugovor na određeno vreme ili za određeni let

Član 116.

Ugovor o osiguranju u vazdušnom saobraćaju zaključuje se na određeno vreme, a može se zaključiti i za određeni let.

Odgovornost za štetu nastalu korišćenjem vazduhoplova u letu, za određeni let, započinje od trenutka startovanja motora radi poletanja u mestu polaska navedenom u ugovoru o osiguranju, do trenutka zaustavljanja vazduhoplova neposredno posle sletanja i prestanka rada motora, u mestu odredišta navedenom u ugovoru o osiguranju.

Isključenje odgovornosti

Član 117.

Iz osiguranja u vazdušnom saobraćaju su isključene štete koje su nastale posredno ili neposredno usled nedostatka vazduhoplova koji utiče na bezbedan vazdušni saobraćaj, ako je osiguranik za njih znao ili mogao saznati dužnom pažnjom, a nije sprečio nastanak štete iako je mogao.

Odredba stava 1. ovog člana ne odnosi se na štete nastale usled nedostatka vazduhoplova koji utiče na bezbedan vazdušni saobraćaj o kojima je osiguravač bio obavešten ili za koje je saznao na drugi način prilikom zaključivanja ugovora o osiguranju.

Nedostacima vazduhoplova koji utiču na bezbedan vazdušni saobraćaj, u smislu ovog člana, smatraju se tehnički nedostaci, nedovoljna opremljenost vazduhoplova i neodgovarajuća posada ili nepropisno opterećenje vazduhoplova.

Shodna primena odredaba drugih propisa

Član 118.

Na sve što ovim zakonom nije uređeno u vezi ugovora o osiguranju u vazdušnom saobraćaju, shodno se primenjuju odredbe zakona kojim se uređuje obavezno osiguranje u saobraćaju.

2. Odgovornost

a) Odgovornost za štetu koju vazduhoplov u letu pričini trećim licima i stvarima na zemlji

Član 119.

Vlasnik, odnosno korisnik vazduhoplova (u daljem tekstu: odgovorno lice) je odgovoran za štetu koju korišćenjem vazduhoplova u letu pričini trećim licima i stvarima na zemlji, usled čega nastupi smrt ili telesna povreda tih lica, odnosno šteta na stvarima na zemlji, izuzev ako dokaže da šteta na stvarima na zemlji nije nastupila kao posledica korišćenja vazduhoplova.

Treće lice iz stava 1. ovog člana je svako lice, izuzev putnika i letačkog, odnosno pomoćnog letačkog osoblja koje je na dužnosti tokom leta.

Odgovorno lice je odgovorno za štetu iz stava 1. ovog člana koju prouzrokuje lice koje je po njegovom nalogu ili za njegov račun, radilo na obavljanju prevoza.

Za štetu iz stava 1. ovog člana odgovoran je i zakupac vazduhoplova kao korisnik vazduhoplova, ako je šteta nastala kao posledica korišćenja vazduhoplova uzetog u zakup.

Odredba stava 1. ovog člana odnosi se i na štetu koja je nastupila samim prolaskom vazduhoplova kroz vazdušni prostor, ako je do štete došlo zbog nepridržavanja korisnika vazdušnog prostora odgovarajućih propisa o bezbednosti vazdušnog saobraćaja.

Oslobađanje od odgovornosti

Član 120.

Odgovorno lice iz člana 119. ovog zakona oslobađa se od odgovornosti za štetu ako dokaže da je šteta nastala:

- 1) radnjom oštećenog lica ili drugog lica koje je radilo po nalogu ili za račun oštećenog lica;
- 2) radnjom trećeg lica;
- 3) od nekih okolnosti koje se nalaze izvan vazduhoplova, a koje se nisu mogle unapred predvideti, izbeći, odnosno otkloniti.

Delimično oslobađanje od odgovornosti

Član 121.

Ako odgovorno lice dokaže da je nastanku štete delimično doprinelo oštećeno lice ili drugo lice koje je radilo po nalogu ili za račun oštećenog lica, odgovornost odgovornog lica za naknadu štete smanjuje se srazmerno doprinosu navedenih lica nastanku štete.

Ako odgovorno lice dokaže da je nastanku štete delimično doprinelo treće lice, ono odgovara oštećenom solidarno s odgovornim licem, srazmerno svojoj krivici za pričinjenu štetu.

Protivpravno korišćenje vazduhoplova

Član 122.

Ako je vazduhoplov protivpravno oduzet odgovornom licu i ono nije krivo za oduzimanje vazduhoplova, za štetu koja je nastala korišćenjem tog vazduhoplova ne odgovara odgovorno lice, nego onaj ko mu je taj vazduhoplov protivpravno oduzeo.

Odgovornost za štetu kao posledicu udesa vazduhoplova ili drugog događaja u kojem su učestvovala dva ili više vazduhoplova

Član 123.

Ako je šteta iz člana 119. ovog zakona nastala kao posledica udesa vazduhoplova ili drugog događaja od značaja za bezbednost vazdušnog saobraćaja, a u kojem je učestvovalo dva ili više vazduhoplova, kao i za štetu koju zajednički nanese dva ili više vazduhoplova, odgovara se solidarno.

b) Granice odgovornosti

Član 124.

Odgovorno lice odgovara za štetu koju je vazduhoplov pričinio stvarima na zemlji do visine vrednosti (cene) novog vazduhoplova u vreme udesa, a najviše do iznosa stvarne pričinjene štete.

Ako se naknada štete dosuđuje u obliku novčane rente, ukupni iznos rente ne može biti veći od iznosa iz stava 1. ovog člana.

Na sve što ovim zakonom nije uređeno po pitanju granica odgovornosti za štetu koju vazduhoplov u letu nanese trećim licima i stvarima na zemlji, shodno se primenjuju odredbe zakona kojim se uređuje obavezno osiguranje u saobraćaju.

Slučajevi u kojima odgovorno lice ne može da se poziva na granice odgovornosti

Član 125.

Ako se dokaže da je šteta prouzrokovana namerno ili krajnjom nepažnjom. odgovorno lice se ne može pozivati na granice odgovornosti propisane ovim zakonom.

Odgovorno lice ne može da se poziva na granice odgovornosti ako je štetu namerno ili krajnjom nepažnjom prouzrokovalo lice koje je po njegovom nalogu ili za njegov račun radilo na izvršenju prevoza, ako dokaže da je to lice radilo van okvira svojih dužnosti.

Lice koje je protivpravno koristilo vazduhoplov kojim je prouzrokovana šteta nema pravo da se poziva na granice odgovornosti propisane ovim zakonom.

v) Odgovarajuća primena odredaba na strane vazduhoplove

Član 126.

Odredbe o granicama odgovornosti iz ovog zakona primenjuju se i na strane vazduhoplove, pod uslovima reciprociteta.

Odgovarajuća primena odredbi na državne i strane državne vazduhoplove

Član 127.

Odredbe čl. 119 - 126. ovog zakona primenjuju sa i na državne vazduhoplove (vojne, carinske i policijske).

Na strane državne vazduhoplove, odredbe ovog zakona primenjuju se pod uslovima reciprociteta.

Glava V

ZASTARELOST POTRAŽIVANJA

Zastarelost i početak vremena zastarelosti

Član 128.

Potraživanje iz ugovora o prevozu, kao i regresna potraživanja u vezi s tim ugovorom zastarevaju za dve godine.

Potraživanje iz ugovora o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju, potraživanje iz ugovora o zakupu vazduhoplova i potraživanje za naknadu štete kod odgovornosti iz člana 119. ovog zakona, kao i regresna potraživanja u vezi s tim ugovorom zastarevaju za jednu godinu.

Vreme zastarelosti počinje da teče:

- 1) kod ugovora o prevozu putnika:
 - (1) u slučaju smrti, telesne povrede putnika ili zakašnjenja u prevozu - od dana kada je vazduhoplov stigao ili trebalo da stigne u mesto krajnjeg odredišta,
 - (2) u slučaju smrti koja je nastupila posle iskrcavanja putnika iz vazduhoplova, kao posledica povrede nastale u toku prevoza - od dana

smrti, s tim da tužba mora biti podnesena najkasnije u roku od tri godine od dana kada je vazduhoplov stigao ili je trebalo da stigne u mesto krajnjeg odredišta;

2) kod prevoza ručnog prtljaga - od dana kada je vazduhoplov stigao ili je trebalo da stigne u mesto krajnjeg odredišta;

3) kod prevoza predatog (registrovanog) prtljaga i stvari:

(1) u slučaju gubitka ili oštećenja - od dana kada su predate, odnosno trebalo da budu predate u mesto krajnjeg odredišta,

(2) u slučaju ostalih potraživanja - od dana kada je potraživanje trebalo ispuniti;

4) kod regresnih zahteva - od dana kada je nastala obaveza isplate potraživanja na osnovu sudske odluke ili na osnovu svakog drugog akta kojim se zasniva pravo na regres;

5) kod ugovora o prihvatu i otpremi putnika, prtljaga i stvari - od dana određenog u tač. 1) - 3) ovog stava;

6) kod ugovora o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom, saobraćaju i kod ugovora o zakupu vazduhoplova - od dana dospelosti potraživanja;

7) kod odgovornosti iz člana 119. ovog zakona - od dana kada je oštećeni saznao za štetu i za lice koje je nanelo štetu, a najkasnije u roku od tri godine od dana kada je šteta nastala.

Na potraživanja iz ugovora o osiguranju, kao i na računanje roka zastarelosti za potraživanja naknade štete, odnosno za sva ostala potraživanja po ovom osnovu, shodno se primenjuju odredbe zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi.

Deo treći

SVOJINSKO-PRAVNI ODNOSI NA VAZDUHOPLOVU

Glava I

ZAJEDNIČKE ODREDBE

1. Svojstvo vazduhoplova

Član 129.

Vazduhoplov je pokretna stvar.

U pravnom prometu vazduhoplov ima status nepokretnosti i na promet vazduhoplova shodno se primenjuju propisi kojima se uređuje promet nepokretnosti, naročito u pogledu pravne forme ugovora kojim se taj promet vrši, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Odredba stava 2. ovog člana ne primenjuje se kod primene poreskih propisa.

Pravo svojine

Član 130.

Na vazduhoplovu se može steći pravo svojine i druga imovinska prava.

Vlasnik vazduhoplova ima pravo da vazduhoplov drži, da ga koristi i da njime raspolaze u granicama određenim zakonom.

Kada se svojina i druga imovinska prava na vazduhoplovu stižu na osnovu pravnog posla, taj posao je punovažan ako je zaključen u pisanom obliku.

Pravo svojine na vazduhoplovu se može steći i na osnovu odluke suda, odnosno druge

nadležne vlasti, nasleđivanjem ili po drugim osnovama, u skladu sa zakonom.

Predmet prava svojine može biti i vazduhoplov u izgradnji, kao i stvari koje su ugrađene u vazduhoplov u izgradnji.

Ako u Registar vazduhoplova Republike Srbije nije što drugo upisano, pravo svojine na vazduhoplovu u izgradnji obuhvata i stvari koje se nalaze u proizvodnji ili održavanju, a nisu ugrađene u vazduhoplov, ako su po svojoj izgradnji određene isključivo za ugradnju u određeni vazduhoplov ili za njegov pripadak ili ako su na vidljiv način obeležene ili izdvojene za ugradnju u taj vazduhoplov.

Susvojina

Član 131.

Vazduhoplov i vazduhoplov u izgradnji mogu biti u susvojini koja se određuje u udelima.

Svaki imalac prava susvojine može, saglasno odredbama ovog zakona, svoj udeo na vazduhoplovu otuđiti ili opteretiti.

Upis prava svojine na vazduhoplovu

Član 132.

Na osnovu pravnog posla, prava na vazduhoplovu stižu se upisom u Registar vazduhoplova Republike Srbije i Evidenciju vazduhoplova Republike Srbije (u daljem tekstu: Registar).

Izuzetno od odredbe stava 1. ovog člana, prava po osnovu ugovora o zakupu ugovorenom u trajanju kraćem od šest meseci ne moraju se upisati u Registar.

Na upis vazduhoplova u Registar, osnov za upis prava svojine i založnog prava, na način vođenja Registra, kao i na postupanje organa nadležnih za vođenje Registra, shodno se primenjuju odredbe zakona kojim se uređuje vazdušni saobraćaj i propisi doneti na osnovu tog zakona.

2. Zasnivanje založnog prava na vazduhoplovu

Član 133.

Založno pravo na vazduhoplovu može se zasnovati kao zakonsko založno pravo (na osnovu zakona), ugovorno založno pravo (na osnovu pravnog posla) i sudske založno pravo (na osnovu sudske odluke).

a) Zakonsko založno pravo

Postojanje zakonskog založnog prava

Član 134.

Zakonsko založno pravo na vazduhoplovu postoji za:

1) sudske troškove učinjene u zajedničkom interesu svih poverilaca u toku postupka izvršenja ili obezbeđenja radi čuvanja vazduhoplova ili sprovođenja prinudne prodaje;

2) potraživanja koja se odnose na plaćanje koje se duguje po osnovu traganja za vazduhoplovom ili njegovog spasavanja;

3) potraživanja koja se odnose na vanredne troškove nužne za očuvanje vazduhoplova.

Upis zakonskog založnog prava

Član 135.

Lice koje stekne zakonsko založno pravo ima pravo da izvrši upis tog založnog prava u Registar u skladu sa zakonom kojim se uređuje vazdušni saobraćaj i propisima donetim na osnovu tog zakona.

Namirenje potraživanja obezbeđenih zakonskim založnim pravom

Član 136.

Potraživanja obezbeđena zakonskim založnim pravom namiruju se pre svih ostalih potraživanja, prema redosledu iz člana 134. ovog zakona.

Ako potraživanja iz člana 134. ovog zakona imaju isti red prvenstva, a ne mogu u potpunosti namiriti, namiriće se srazmerno.

Kod potraživanja iz člana 134. tačka 2) ovog zakona kasnije nastalo potraživanje ima prednost pred ranijim, a u slučaju sumnje, pretpostavlja se da su ta potraživanja nastala istovremeno.

Prinudna prodaja vazduhoplova

Član 137.

U slučaju prinudne prodaje vazduhoplova, potraživanja za štetu koja se korišćenjem vazduhoplova u letu pričinu trećim licima na zemlji, usled čega nastupi smrt ili telesna povreda tih lica, propisana u članu 119. ovog zakona, namiruju se odmah nakon namirivanja potraživanja obezbeđenih zakonskim založnim pravom.

Prestanak zakonskog založnog prava

Član 138.

Zakonsko založno pravo na vazduhoplovu prestaje:

1) prestankom potraživanja obezbeđenog zakonskim založnim pravom, uključujući i kamate i troškove;

2) istekom roka od jedne godine od dana nastanka potraživanja;

3) prinudnom prodajom u izvršnom ili stečajnom postupku;

4) dobrovoljnom prodajom, pod uslovom:

(1) da je izvršen upis prenosa prava svojine, odnosno korišćenja u Registar i da je taj upis objavljen na način kako se objavljuje upis u Registar privrednih subjekata, kao i na oglasnoj tabli suda na čijoj se teritoriji vodi Registar u koji je vazduhoplov upisan,

- (2) da poverilac koji ima zakonsko založno pravo u roku od 90 dana od dana objavljivanja oglasa o upisu prenosa prava svojine, ali pre isteka roka od godinu dana od dana nastanka potraživanja, ne pokrene sudski postupak za namirenje ovog potraživanja.

Zakonsko založno pravo na vazduhoplovu koje nije upisano u Registar ne prestaje brisanjem vazduhoplova iz tog registra.

Slučajevi kada zakonsko založno pravo ne prestaje

Član 139.

Izuzetno od odredaba člana 138. tač. 2) i 3) ovog zakona potraživanje obezbeđeno zakonskim založnim pravom ne prestaje, ako se u roku od godine dana od dana nastanka potraživanja:

- 1) potraživanje zabeleži u Registar u koji je vazduhoplov upisan;
- 2) stranke sporazumeju o visini potraživanja;
- 3) pred sudom povede postupak za priznanje ovog potraživanja, u kom slučaju sud utvrđuje da li postoje opravdani razlozi za povraćaj u pređašnje stanje.

Računanje roka

Član 140.

Rok iz člana 138. stav 1. tačka 2) ovog zakona računa se kod zakonskog založnog prava za potraživanje za troškove i nagrade za traganje i spasavanje, kao i za vanredne troškove nužne za očuvanje vazduhoplova, od dana kad su radnje preduzete, a za sva ostala potraživanja od dana njihovog dospeća.

Prekid roka

Član 141.

Rok iz člana 138. stav 1. tačka 2) ovog zakona prestaje da teče podnošenjem tužbe za ostvarivanje potraživanja, pod uslovom da se izvrši zaustavljanje vazduhoplova ili da se zabeležba podnesene tužbe upiše u Registar u koji je vazduhoplov upisan.

Kad presuda na osnovu podnesene tužbe koja je bila predmet zabeležbe postane izvršna, zakonsko založno pravo prestaje u roku od 60 dana od dana izvršnosti presude ako poverilac u tom roku ne zatraži prinudnu prodaju ili zaustavljanje vazduhoplova.

Poverilac ima pravo da u tom roku traži od suda da potraživanje iz ovog zakonskog založnog prava upiše kao ugovorno založno pravo sa redom prvenstva prema času kad je zabeležba tužbe za ostvarivanje zakonskog založnog prava upisana u Registar.

Slučaj kada ne prestaje potraživanje i ustupanje potraživanja

Član 142.

Prestankom zakonskog založnog prava ne prestaje i potraživanje koje je bilo obezbeđeno tim pravom.

Ustupanjem potraživanja obezbeđenog zakonskim založnim pravom prenosi se i zakonsko založno pravo.

Protivpravno oduzimanje vazduhoplova

Član 143.

Odredbe ovog zakona o zakonskom založnom pravu ne primenjuju se u slučaju da je vlasniku, odnosno korisniku vazduhoplov oduzet protivpravnom radnjom, a poverilac nije savestan.

b) Ugovorno založno pravo na vazduhoplovu

Založno pravo

Član 144.

Ugovorno založno pravo na vazduhoplovu je pravo po kome je poverilac ovlašćen da se namiri iz prodajne cene vazduhoplova ostvarene sudskom prodajom, ako mu potraživanje obezbeđeno ugovornim založnim pravom ne bude namireno o dospelosti.

Prevoznina, naknada za pružanje usluge iz vazduha i zakupnina, kao i nagrada za izvršeno traganje za vazduhoplovom i spasavanje pripadaju ugovornom založnom dužniku, ako nije drugačije ugovoreno.

Ugovorno založno pravo u korist glavnice postoji i za trogodišnje ugovorene ili zakonske kamate, dospele do pokretanja izvršnog postupka, kamate dospele u toku tog postupka, kao i za troškove upisa ugovornog založnog prava, parničnog i izvršnog postupka.

Primena založnog prava na naknadu iz osiguranja

Član 145.

Ugovorno založno pravo odnosi se i na naknadu koja iz osiguranja vazduhoplova pripada vlasniku, odnosno korisniku vazduhoplova, ako nije drugačije ugovoreno.

Ako je osiguravač bio obavešten o ugovornom založnom pravu, ne može naknadu iz osiguranja isplatiti osiguraniku bez pristanka ugovornog založnog poverioca.

Založno pravo na naknadi iz osiguranja prestaje ako osiguravač isplati naknadu pre nego što ga založni poverilac obavesti o postojanju založnog prava na vazduhoplovu.

Trajno povlačenje iz saobraćaja vazduhoplova opterećenog založnim pravom

Član 146.

Vazduhoplov opterećen ugovornim založnim pravom ne može biti trajno povučen iz vazdušnog saobraćaja bez prethodnog pristanka svih ugovornih založnih poverilaca.

Ugovorni založni dužnik može zahtevati od suda da se vazduhoplov proda na javnoj prodaji, ako svi ugovorni založni poverioci nisu dali svoj pristanak.

Podzaložno pravo

Član 147.

Na ugovornom založnom pravu na vazduhoplovu može se zasnovati podzaložno pravo u korist trećih lica.

Ako je zasnovano podzaložno pravo u korist trećih lica, ugovorni založni dužnik može namiriti svoj dug ugovornom založnom poveriocu samo ako to dozvoli ugovorni podzaložni poverilac ili ako dužnik iznos položi u depozit kod suda.

Ugovorno založno pravo ostaje na snazi za potraživanje ugovornog podzaložnog poverioca, ako ugovorni založni dužnik ne postupi po odredbi stava 2. ovog člana.

Ugovorno založno pravo na suvlasničkom delu

Član 148.

Za zasnivanje ugovornog založnog prava na suvlasničkom delu na vazduhoplovu potreban je pristanak suvlasnika čiji udeli zajedno čine više od polovine vrednosti vazduhoplova.

Ako su ugovornim založnim pravom opterećeni suvlasnički udeli koji čine više od polovine vrednosti vazduhoplova ugovorni založni poverilac može tražiti prodaju celog vazduhoplova, ali se namirenje njegovog potraživanja može vršiti samo iz dela prodajne cene koji se odnosi na udele opterećene tim ugovornim založnim pravom.

Odredba stava 2. ovog člana odnosi se i na troškove održavanja.

Zajedničko ugovorno založno pravo

Član 149.

Ugovorno založno pravo može se upisati za isto potraživanje nepodeljeno na dva ili više vazduhoplova ili na dva ili više ugovornih založnih potraživanja (zajedničko ugovorno založno pravo).

U slučaju iz stava 1. ovog člana poverilac je ovlašćen da traži namirenje celog potraživanja iz svakog pojedinog vazduhoplova opterećenog ugovornim založnim pravom.

Red prvenstva

Član 150.

Ugovorno založno pravo i njegov red prvenstva, stečen upisom u Registar, ne prestaje brisanjem vazduhoplova iz Registra, i ako je brisanje usledilo zbog toga što je vazduhoplov postao trajno neupotrebljiv, nestao ili je iz drugih razloga prestao da se koristi.

Prestanak ugovornog založnog prava

Član 151.

Ugovorno založno pravo prestaje:

- 1) brisanjem iz Registra;
- 2) prodajom vazduhoplova u izvršnom ili stečajnom postupku.

Založno pravo upisano u strani registar

Član 152.

Založno pravo upisano u strani registar vazduhoplova na vazduhoplovu koji naknadno stekne državnu pripadnost Republike Srbije upisaće se u Registar kao predbeležba ugovornog založnog prava, ako je to navedeno u ispravi o brisanju vazduhoplova iz stranog registra, s tim što će mu se priznati red prvenstva prema času koji je bio merodavan za utvrđivanje njegovog reda prvenstva u stranom registru.

Ugovorni založni poverilac iz stava 1. ovog člana mora da za upisanu predbeležbu podnese dokaze u roku od 30 dana od dana upisa predbeležbe.

Shodna primena odredbi

Član 153.

Ako ovim zakonom nije drugačije uređeno, na ugovorno založno pravo na vazduhoplovu shodno se primenjuju odredbe zakona kojim se uređuje hipoteka.

v) Sudsko založno pravo

Prinudno sudsko založno pravo

Član 154.

Prinudno sudsko založno pravo stiče se na osnovu odluke suda donete u postupku prinudnog obezbeđenja potraživanja.

Uslovi pod kojima sud može da odluči da se uspostavi prinudno založno pravo propisani su zakonom kojim se uređuje sudski postupak obezbeđenja novčanih potraživanja.

Korisnik prava iz stava 1. ovog člana ovlašćen je da obezbedi upis tog prava u Registar.

Naknada štete koju vazduhoplov u letu pričini na zemlji u slučaju prinudne prodaje vazduhoplova

Član 155.

U slučaju prinudne prodaje vazduhoplova, potraživanja za štetu koja se korišćenjem vazduhoplova u letu pričini trećim licima i stvarima na zemlji, usled čega nastupi smrt ili telesna povreda tih lica, odnosno oštećenje ili uništenje stvari na zemlji, u skladu sa članom 119. ovog zakona namiruju se pre zahteva založnih poverilaca, ali najviše do 20% od dostignute prodajne cene vazduhoplova.

Upis sudskog založnog prava koje je bilo upisano u strani registar vazduhoplova

Član 156.

Sudsko založno pravo na vazduhoplovu koji naknadno stekne državnu pripadnost Republike Srbije, a koje je bilo upisano u strani registar vazduhoplova, upisuje se u Registar kao predbeležba sudskog založnog prava, ako je to navedeno u ispravi o brisanju vazduhoplova iz stranog registra, s tim da će mu se priznati red prvenstva prema trenutku koji je bio merodavan za utvrđivanje njegovog reda prvenstva u stranom registru vazduhoplova.

Poverilac iz stava 1. ovog člana mora da opravda predbeležbu u roku od 30 dana od dana njenog upisa.

Sudsko založno pravo na dva ili više vazduhoplova

Član 157.

Za isto potraživanje sudsko založno pravo se može upisati istovremeno na dva ili više vazduhoplova.

U slučaju iz stava 1. ovog člana poverilac ima pravo da traži namirenje celog potraživanja iz svakog pojedinačnog vazduhoplova opterećenog sudskim založnim pravom.

DEO ČETVRTI

POSTUPAK IZVRŠENJA I OBEZBEĐENJA NA VAZDUHOPLOVU

Kad se može dopustiti izvršenje i obezbeđenje na vazduhoplovu

Član 158.

Prinudno izvršenje sudske odluke koje glasi na ispunjenje obaveze, kao i radi obezbeđenja potraživanja na vazduhoplovu može se vršiti ako se vazduhoplov nalazi na teritoriji Republike Srbije.

Izvršenje i obezbeđenje može se dozvoliti i na vazduhoplovu koji se ne nalazi na teritoriji Republike Srbije ako je upisan u Registar.

Izuzeće

Član 159.

Predmet izvršenja ili obezbeđenja ne mogu biti:

- 1) državni vazduhoplov, vazduhoplov koji se koristi za medicinski prevoz i vazduhoplovi koji se koristi za gašenje požara;
- 2) strani vazduhoplov koji u skladu sa važećim propisima preleće teritoriju Republike Srbije ili sleće na aerodrom na teritoriji Republike Srbije zbog više sile ili radi bezbednosti vazdušnog saobraćaja (vazduhoplov u nuždi), dok viša sila ili razlozi bezbednosti vazdušnog saobraćaja traju, kao i kada sleti po naređenju nadležnog organa.

Vazduhoplov iz stava 1. tačka 2) ovog člana može biti predmet izvršenja ili obezbeđenja ako se postupak sprovodi radi izvršenja ili obezbeđenja potraživanja koje je nastalo za vreme preleta ili zadržavanja vazduhoplova na teritoriji Republike Srbije.

Zaštita delatnosti

Član 160.

Predmet izvršenja prodajom vazduhoplova ne može da bude vazduhoplov koji predstavlja osnovno sredstvo i neophodan je za obavljanje osnovne delatnosti privrednog društva, drugog pravnog lica ili preduzetnika protiv koga se sprovodi izvršenje.

Odredba stava 1. ovog člana ne odnosi se na izvršenje prodajom radi ostvarivanja potraživanja tražioca izvršenja ako se radi o potraživanju obezbeđenom ugovornim založnim pravom ili ako se radi o namirenju nekog potraživanja obezbeđenog zakonskim založnim pravom.

Odredba stava 1. ovog člana ne odnosi se na izvršenje prodajom radi namirenja potraživanja koja proizlaze iz:

- 1) štete nastale na zemlji zbog smrti ili telesne povrede lica koje je prouzrokovao vazduhoplov u letu na kome se sprovodi izvršenje ili koje su pretrpela lica u vazduhoplovu usled iskorišćavanja tog vazduhoplova;
- 2) traganja i spasavanja, pružanja pomoći ili čuvanja vazduhoplova;
- 3) ugovora o prevozu ili drugog ugovora o iskorišćavanju vazduhoplova koji je predmet izvršenja;
- 4) snabdevanja, popravke vazduhoplova i opreme vazduhoplova koji je predmet izvršenja.

Privremena mera zaustavljanja i čuvanja vazduhoplova

Član 161.

Privremena mera zaustavljanja i čuvanja vazduhoplova ne može se dopustiti u toku izvršenja javnog avio-prevoza ako se vazduhoplov nalazi neposredno pred poletanjem ili nastavlja ranije započeti prevoz.

Zaustavljanje i čuvanje vazduhoplova iz stava 2. ovog člana može se dozvoliti ako se postupak sprovodi radi izvršenja potraživanja nastalog u vezi s tim prevozom.

Odredbe ovog člana primenjuju se i na strani vazduhoplov, pod uslovima reciprociteta.

Oslobođenje od zaustavljanja ili čuvanja vazduhoplova

Član 162.

Ako se privremena mera određuje radi obezbeđenja novčanih potraživanja, vazduhoplov će se osloboditi zaustavljanja ili čuvanja ako avio-prevoznik da obezbeđenje u visini iznosa potraživanja za koje se traži zaustavljanje, pod uslovima da je to obezbeđenje raspoloživo i prenosivo u korist poverilaca.

Visina obezbeđenja iz stava 1. ovog člana ne može biti veća od iznosa ograničene odgovornosti, ako se radi o potraživanjima za koja dužnik može ograničiti svoju odgovornost.

Kad jedan od domaćih sudova na osnovu odredbe stava 1. ovog člana oslobodi vazduhoplov od zaustavljanja, nijedan drugi domaći sud ne može dozvoliti zaustavljanje tog ili bilo kog drugog vazduhoplova za isto potraživanje i za istog poverioca, pod uslovom da je dato obezbeđenje raspoloživo i prenosivo u korist poverioca.

Nadležnost sudova za odlučivanje o predlogu za izvršenje i obezbeđenje

Član 163.

Za odlučivanje o predlogu za izvršenje i obezbeđenje stvarno je nadležan sud na čijoj teritoriji se vodi Registar u koji je vazduhoplov upisan.

Izvršenje sprovodi stvarno nadležan sud na čijoj se teritoriji u vreme sprovođenja izvršenja nalazi vazduhoplov koji je predmet izvršenja.

O predlogu za izvršenje i sprovođenje izvršenja na stranom vazduhoplovu i na domaćem vazduhoplovu koji nije upisan u Registar, rešava i izvršenje sprovodi stvarno nadležan sud na čijoj se teritoriji nalazi predmet izvršenja u vreme podnošenja predloga za izvršenje.

Nadležnost sudova za određivanje privremenih mera i za obezbeđenje na stvarima

Član 164.

O predlogu za određivanje privremenih mera na vazduhoplovu rešava i privremene mere sprovodi stvarno nadležan sud na čijoj teritoriji se vazduhoplov nalazi u vreme podnošenja predloga za određivanje privremenih mera, odnosno u vreme sprovođenja privremenih mera.

Za izvršenje, odnosno za obezbeđenje na stvarima koje se radi prevoza nalaze na vazduhoplovu na kome se sprovodi izvršenje ili obezbeđenje isključivo je nadležan sud koji sprovodi izvršenje, odnosno obezbeđenje na vazduhoplovu.

Nadležno telo kojem se dostavljaju određeni predlozi

Član 165.

Predlog za prinudnu prodaju vazduhoplova koji je upisan u Registar, predlog za zasnivanje prinudnog sudskog založnog prava ili za predbeležbu prinudnog sudskog založnog prava na vazduhoplovu ili na pravu uknjiženom na njemu podnosi se Direktoratu civilnog vazduhoplovstva Republike Srbije (u daljem tekstu: Direktorat).

Direktorat će predloge iz stava 1. ovog člana hitno dostaviti nadležnom sudu.

Vreme predaje predloga Direktoratu smatra se kao vreme predaje predloga nadležnom sudu.

Odgovarajuća primena drugih propisa

Član 166.

Ako ovim zakonom nije drugačije određeno, na postupak izvršenja i obezbeđenja na vazduhoplovu u vazdušnom saobraćaju, kao i na obezbeđenje na stvarima shodno se primenjuju odredbe zakona kojim se uređuju postupak izvršenja i obezbeđenja u vodnom saobraćaju.

DEO PETI

MERODAVNO PRAVO

Primena odredaba ovog zakona na odnose koji nastaju u međunarodnom vazdušnom saobraćaju

Član 167.

Odredbe ovog zakona o ugovorima o prevozu putnika i stvari ne primenjuju se na odnose koji nastaju u međunarodnom vazdušnom saobraćaju, ako su stranke ugovorile primenu određenog drugog prava.

Ugovorima iz stava 1. ovog člana ne mogu se ugovoriti odredbe koje su u suprotnosti sa odredbama Montrealske konvencije i ECAA sporazuma.

Određivanje merodavnog prava kod ugovora o osiguranju

Član 168.

Na ugovor o osiguranju u vazdušnom saobraćaju i odnose koji iz njega proizlaze primenjuje se pravo sedišta osiguravača uz uslov:

1) da stranke nisu izričito odredile pravo koje se mora primeniti na ugovor, a njihova namera o primeni određenog prava se ne može utvrditi ni iz okolnosti slučaja;

2) da se pravo čiju su primenu stranke odredile ne može primeniti na deo tog ugovora ili na neki odnos iz tog ugovora - ili samo na taj deo ugovora, odnosno na pravni odnos iz tog ugovora.

Izuzetno od odredaba stava 1. ovog člana, na odnose iz ugovora o osiguranju u vazdušnom saobraćaju primenjuje se domaće pravo ako su sva zainteresovana lica u tom ugovoru državljani Republike Srbije s prebivalištem u Republici Srbiji ili pravna lica čije je sedište u Republici Srbiji, a reč je o osiguranim predmetima koji su izloženi pokrivenim rizicima isključivo na teritoriji Republike Srbije.

Određivanje merodavnog prava po kojem se prosudjuje oblik ugovora

Član 169.

Ugovor i svaka druga pravna radnja izvršena u ispunjenju tog ugovora valjani su u pogledu forme ako je ugovor zaključen, odnosno radnja izvršena u obliku koji je propisan pravom mesta države u kojoj je zaključen ugovor, odnosno izvršena radnja ili pravom prema kome se ocenjuju glavna prava i glavne obaveze iz ugovora.

Određivanje merodavnog prava u sporovima o pravu svojine, založnom pravu i drugim pravima na vazduhoplovu

Član 170.

U sporovima o pravu svojine, založnom pravu i drugim pravima na vazduhoplovu primenjuje se pravo države u kojoj je vazduhoplov registrovan.

Određivanje merodavnog prava po kojem se određuje odgovornost za štetu koju vazduhoplov u letu nanese na zemlji

Član 171.

Na odgovornost za štetu koju vazduhoplov u letu nanese na zemlji iz člana 119. ovog zakona primenjuje se pravo države na čijoj je teritoriji šteta pričinjena.

Kada se ne primenjuje strano pravo

Član 172.

Odredbe stranog prava ne primenjuju se ako bi se dejstvo primene očigledno protivilo javnom poretku Republike Srbije.

DEO ŠESTI NADZOR

Glava I

NADZOR KOJI PROISTIČE IZ POTVRĐENIH MEĐUNARODNIH UGOVORA

Nadzorna ovlašćenja Direktorata

Član 173.

Nadzor nad primenom odredaba ovog zakona koje se odnose na poštovanje prava garantovanih putnicima, za letove čije je mesto polaska aerodrom na teritoriji Republike Srbije ili im je mesto polaska aerodrom države koja nije navedena u članu 8. stav 2. tačka 1) ovog zakona, pod uslovom da je mesto krajnjeg odredišta aerodrom na teritoriji Republike Srbije i da let obavlja avio-prevoznik strane potpisnice ECAA sporazuma, obavlja Direktorat.

Nadzor nad primenom odredaba ovog zakona koje se odnose na prava lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću, ako se radi o aerodromu iz člana 37. stav 1. ovog zakona, obavlja Direktorat koji preduzima sve potrebne mere za poštovanje prava lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću, uključujući ispunjavanje standarda kvaliteta za pružanje pomoći iz člana 44. ovog zakona.

U skladu sa preuzetim međunarodnim obavezama, Evropska komisija se obaveštava o nadzornim ovlašćenjima Direktorata iz st. 1. i 2. ovog člana. Direktorat svake godine podnosi Evropskoj komisiji izveštaj o izvršenim nadzorima.

Glava II

INSPEKCIJSKI NADZOR

Pojam inspeksijskog nadzora i ovlašćenja vazduhoplovnih inspektora

Član 174.

Inspeksijski nadzor nad primenom ovog zakona, relevantnih međunarodnih propisa i podzakonskog akta donetog na osnovu ovog zakona, vrši Direktorat, preko vazduhoplovnih inspektora.

Vazduhoplovni inspektor, u sprovođenju postupka inspeksijskog nadzora iz stava 1. ovog člana, ima ovlašćenja propisana zakonom kojim se uređuje vazdušni saobraćaj.

DEO SEDMI

KAZNENE ODREDBE

Prekršaji

Član 175.

Novčanom kaznom od 100.000 do 400.000 dinara kazniće se za prekršaj privredno društvo - stvarni avio-prevoznik, ako:

1) putnicima kojima uskrati ukrcavanje protiv njihove volje, odmah ne nadoknadi štetu u skladu sa članom 12. ovog zakona i ne pruži im pomoć iz čl. 13. i 14. ovog zakona (član 9. stav 4);

2) u slučaju otkazivanja leta, putnicima ne pruži pomoć, odnosno ne nadoknadi štetu u skladu sa članom 10. stav 1. ovog zakona;

3) ne obavesti putnike o drugim mogućnostima prevoza (član 10. stav 2);

4) u slučaju kašnjenja leta putnicima ne pruži odgovarajuću pomoć (član 11. stav 1);

5) u slučajevima pozivanja putnika na član 12. ovog zakona putnicima ne naknadi štetu u iznosima i pod uslovima propisanim tim članom;

6) u slučajevima pozivanja putnika na član 13. ovog zakona postupi suprotno odredbama tog člana;

7) u slučajevima pozivanja putnika na član 14. ovog zakona postupi suprotno odredbama tog člana;

8) u roku od sedam dana ne vrati troškove putniku kojeg je smestio u klasu nižu od one za koju je putnik kupio putnu kartu (član 15. stav 2);

9) licu sa smanjenom pokretljivošću i svim licima ili sertifikovanim psima vodičima u njihovoj pratnji i deci bez pratnje ne da prioritet u prevozu i ne zbrine ih u skladu sa članom 14. ovog zakona (član 16);

10) ne obezbedi da se na pultu za prijavljivanje putnika za let istakne čitko ispisano i jasno vidljivo obaveštenje za putnike, svakom putniku kojem uskrati ukrcavanje ili otkáže let, kao i svakom putniku čiji let kasni najmanje dva časa ne uruči pisano obaveštenje koje sadrži pravila po kojima se prema ovom zakonu ostvaruju pravo na naknadu štete i pomoć i ne koristi odgovarajuće alternativne načine za primenu odredaba tog člana na slepa lica i lica sa oštećenjem vida (član 19);

11) najkasnije 15 dana po utvrđivanju identiteta fizičkog lica koje ima pravo na naknadu štete ne izvrši avansno plaćanje srazmerno pretrpljenoj materijalnoj šteti (član 30. stav 1);

12) prilikom prodaje prevoza, ne upozna putnike sa izvodima iz glavnih odredaba koje uređuju odgovornost avio-prevozioca u odnosu na putnike i njihov prtljag, uključujući rokove za podnošenje tužbe za naknadu štete i mogućnost davanja posebne izjave o prtljagu i izvode o odgovornosti avio-prevozioca ne učini dostupnim putnicima na svim prodajnim mestima uključujući telefonsku prodaju ili prodaju putem interneta (član 31. stav 1);

13) svakom putniku ne preda pisano obaveštenje o granici odgovornosti avio-prevozioca koja važi za taj let (član 33);

14) zbog invaliditeta ili smanjene pokretljivosti, odbije da prihvati rezervaciju za let vazduhoplovom, odnosno odbije da ukrca lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću pod uslovom da ono ima važeću putnu kartu i rezervaciju (član 38);

15) ne učine raspoloživim javnosti bezbednosna pravila koja se primenjuju na prevoz lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću, kao i sva moguća ograničenja u vezi s njihovim prevozom ili opremom za kretanje koja su uzrokovana veličinom vazduhoplova (član 39. stav 5);

16) ne obavesti pisanim putem lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću, u roku od pet radnih dana od zahteva, o razlozima za odbijanje prihvatanja rezervacije lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću,

odnosno za odbijanje zahteva da to lice bude praćeno od drugog lica koje je sposobno da mu pruži odgovarajuću pomoć (član 39. stav 8);

17) ne obezbedi pomoć i druge načine koji su potrebni licima sa invaliditetom i licima sa smanjenom pokretljivošću u skladu sa članom 50. ovog zakona.

Novčanom kaznom od 100.000 do 400.000 dinara kazniće se preduzetnik - stvarni avio-prevoznik za prekršaj iz stava 1. ovog člana.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana, kazniće se i odgovorno lice stvarnog avio-prevoznika novčanom kaznom od 50.000 do 100.000 dinara.

Član 176.

Novčanom kaznom od 100.000 do 400.000 dinara kazniće se za prekršaj privredno društvo - telo koje upravlja aerodromom ako:

1) ne odredi tačke za dolazak i odlazak ili tačku koja je pod njegovom direktnom kontrolom i unutar ili izvan zgrada terminala, na kojima lica sa invaliditetom ili lica sa smanjenom pokretljivošću mogu sa lakoćom da najave svoj dolazak na aerodrom i zahtevaju pomoć (član 40. stav 1);

2) ne odvoji poslovne račune za delatnosti koje su povezane sa pružanjem pomoći licima sa invaliditetom ili licima sa smanjenom pokretljivošću, od poslovnih računa za druge delatnosti, saglasno važećoj poslovnoj praksi (član 43. stav 6);

3) ne obezbedi pomoć i druge načine koji su potrebni licima sa invaliditetom i licima sa smanjenom pokretljivošću u skladu sa članom 49. ovog zakona.

Novčanom kaznom od 100.000 do 400.000 dinara kazniće se preduzetnik - telo koje upravlja aerodromom za prekršaj iz stava 1. ovog člana.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana, kazniće se i odgovorno lice u telu iz stava 1. ovog člana novčanom kaznom od 50.000 do 100.000 dinara.

Obaveštenje o kaznenim odredbama

Član 177.

O kaznenim odredbama propisanim za kršenje odredaba ovog zakona koje se odnose na prava lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću i o naknadnim izmenama i dopunama tih odredaba obaveštava se Evropska komisija.

DEO OSMI

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Primena ovog zakona

Član 178.

Na odnose nastale pre dana stupanja na snagu ovog zakona primenjuju se propisi koji su bili na snazi u vreme nastanka tih odnosa.

Prestanak važenja drugih propisa

Član 179.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o obligacionim i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju („Službeni list SRJ”, br. 12/98 i 15/98) i Odluka o novčanim iznosima do kojih se

ograničava odgovornost avio-prevozlaca u vazdušnom saobraćaju („Službeni list SRJ”, broj 12/99).

Stupanje na snagu ovog zakona

Član 180.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

OBRAZLOŽENJE

I. USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 97. stav 1. tačka 7. Ustava Republike Srbije, po kome Republika Srbija uređuje i obezbeđuje, pored ostalog, svojinske i obligacione odnose i zaštitu svih oblika svojine.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA I CILJEVI KOJI SE OSTVARUJU

Razlozi za donošenje zakona

Obligacioni odnosi i osnove svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju u Republici Srbiji uređeni su Zakonom o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju („Službeni list SRJ”, br. 12/98 i 15/98”), koji je do stupanja na snagu Ustavne povelje državne zajednice Srbija i Crna Gora bio u nadležnosti SRJ, kao i Odlukom o novčanim iznosima do kojih se ograničava odgovornost avio-prevoznika u vazdušnom saobraćaju („Službeni list SRJ”, broj 12/99). Propisi koji su u SRJ doneti u oblasti vazduhoplovstva primenjuju se kao propisi Republike Srbije, do donošenja novih propisa, izuzev u delu koji nije u saglasnosti sa Ustavom Republike Srbije ili koji je u suprotnosti s drugim propisima Republike Srbije.

Važeći Zakon o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju sadrži odredbe o obligacionim odnosima koji u vazdušnom saobraćaju nastaju iz ugovora o prevozu putnika i prtljaga, o prevozu stvari, o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti, o zakupu vazduhoplova, o odgovornosti za štetu koja se vazduhoplovom u letu pričinu trećim licima na zemlji, o osiguranju i reosiguranju, odredbe o svojinsko-pravnim odnosima na vazduhoplovu (svojina i založno pravo na vazduhoplovu), odredbe o postupku izvršenja i obezbeđenja na vazduhoplovu i merodavnom pravu, kao i nadležnost sudova za sporove s međunarodnim obeležjem.

Od donošenja Zakona 1998. godine do danas, na evropskom tržištu vazduhoplovnih usluga su se dogodile značajne promene u nekim institutima koje taj zakon uređuje.

Naime, kada je Republika Srbije 2005. godine započela pregovore sa Evropskom komisijom o zaključivanju Multilateralnog sporazuma o proširenju zajedničkog Evropskog vazduhoplovnog područja, bilo je izvesno da predstoji značajan posao i veliki izazov integracije u Evropsku uniju u oblasti vazduhoplovstva. Multilateralni sporazum sa Evropskom zajednicom i njenim državama članicama, Republikom Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Republikom Bugarskom, Republikom Hrvatskom, Bivšom Jugoslovenskom Republikom Makedonijom, Republikom Island, Republikom Crnom Gorom, Kraljevinom Norveškom, Rumunijom i Misijom privremene uprave Ujedinjenih Nacija na Kosovu (u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN 1244 od 10. juna 1999) o uspostavljanju zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja (u daljem tekstu: *ECAA* sporazum), potpisan je 29. juna 2006. godine i potvrđen u Narodnoj skupštini Republike Srbije („Službeni list SRJ”, broj 38/09).

Na osnovu *ECAA* sporazuma pristupilo se usklađivanju našeg prava sa evropskim propisima (uredbama i uputstvima) i obezbeđivanjem uslova za primenu jedinstvenih evropskih standarda u oblasti bezbednosti, obezbeđivanja, vazdušne plovidbe ali i u drugim oblastima civilnog vazduhoplovstva.

Otvaranje domaćeg tržišta vazduhoplovnih usluga za prevoziocce iz EU i stvaranje povoljnijih tržišnih mogućnosti za domaće avio-prevoziocce u okviru zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja, takođe predstavljaju jednu od pogodnosti koje puna primena *ECAA* sporazuma treba da donese.

U okviru zajedničkog evropskog tržišta vazduhoplovnih usluga treba da vladaju i zajednička pravila kada je u pitanju zaštita prava putnika, zaštita korisnika, a posebno zaštita prava lica sa invaliditetom i smanjenom pokretljivošću. To zahteva i povećanu odgovornost, kako avio-prevozioca, tako i organizatora prevoza i drugih učesnika u prevozu, za punu primenu evropskih dostignuća.

Samo potpuna usaglašenost sa odredbama *ECAA* koja se ne može postići odjednom, već predstavlja proces koji se odvija kroz dva tranziciona perioda čija će dužina zavisiti isključivo od naše sposobnosti u pogledu dostizanja evropskih standarda, daće nam puno pravo da ostvarimo koristi na osnovu *ECAA*, uključujući i slobodan pristup tržištu vazduhoplovnih usluga.

Jedan od prvih zahteva koje je trebalo ispuniti u skladu sa *ECAA* sporazumom je potvrđivanje i primena Konvencije o objedinjavanju izvesnih pravila za međunarodni prevoz vazdušnim putem (u daljem tekstu: Montrealska konvencija) koju je Narodna skupština Republike Srbije potvrdila 13. maja 2009. godine („Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori”, broj 38/09). Ova konvencija je doneta zbog potrebe revidiranja Konvencije o ujednačavanju određenih pravila o međunarodnom vazdušnom prevozu (Varšavska konvencija), jer su granice odgovornosti koje je propisala Varšavska konvencija isuviše niske u odnosu na postojeće ekonomske i socijalne standarde. U odnosima sa državama u kojima Montrealska konvencija nije na snazi i dalje se primenjuje Varšavska konvencija. Neke od promena koje uvodi Montrealska konvencija su i sistem odgovornosti u prevozu vazdušnim putem s kojim je potrebno uskladiti i odgovornost avio-prevozioca, dvostepeni sistem odgovornosti, ograničena mogućnost oslobođenja od odgovornosti i modernizacija prevoznih dokumentata (uvođenje elektronske putne karte i vazduhoplovnog tovarnog lista i sl).

Tom konvencijom se obezbeđuje veća zaštita interesa korisnika i određuju novi, viši limiti odgovornosti u slučaju smrti ili povrede putnika, u slučaju kašnjenja prevoza, odnosno kašnjenja, oštećenja i uništenja prtljaga i stvari i uspostavlja se osnov za pravičnu naknadu štete.

ECAA sporazum nalaže, između ostalog, i da se u pravni poredak Republike Srbije preuzme evropska regulativa koja se odnosi na prava putnika kod uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja letova i kašnjenja letova, na odgovornost avio-prevozioca u vazdušnom prevozu prema putnicima i njihovom prtljagu, kao i na prava lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću u avio-prevozu, kao i da se odredi organ koji je nadležan za izvršenje tih propisa i predvide pravične, transparentne i odvraćajuće sankcije za kršenje njihovih odredaba.

Iz tog razloga pristupilo se izradi novog zakona o obligacionim i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju usklađenog sa Montrealskom konvencijom, ali i sa relevantnim evropskim propisima iz te oblasti.

Cilj koji se zakonom postiže

Predlog zakona o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju je korak u približavanju našeg zakonodavstva *acquis communautaire* (zakonodavstvo Evropske unije), na šta se Republika Srbija obavezala kad je zaključila *ESAA* sporazum.

S obzirom da je u EU ukinuta razlika između domaćeg (na teritoriji EU) i međunarodnog saobraćaja (EU s trećim državama) što se tiče prava putnika i

odgovornosti avio-prevozioca, i s obzirom na to da Montrealska konvencija reguliše samo međunarodni prevoz, potrebno je u Predlogu zakona o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju implementirati EU uredbe koje sadrže rešenja iz Montrealske konvencije, kako bi se izjednačio sistem odgovornosti avio-prevozioca u međunarodnom i u domaćem vazdušnom prevozu Republike Srbije, što će imati za posledicu ne samo ujednačeni sistem odgovornosti avio-prevozioca u međunarodnom i domaćem vazdušnom saobraćaju, nego i učvršćivanje mera zaštite putnika.

Predloženim materijalnim rešenjima se, između ostalog, vrši usklađivanje sa:

- Uredbom Evropskog parlamenta i Saveta (EZ) 261/2004 od 11. februara 2004. o zajedničkim pravilima u pogledu naknade štete i pomoći putnicima u slučaju uskraćivanja ukrcavanja ili otkazivanja letova ili kašnjenja letova i o ukidanju Uredbe (EEZ) br. 295/91 navođenjem odredaba koje uređuju prava putnika u slučajevima uskraćivanja ukrcavanja i otkazivanja ili kašnjenja letova. Usklađivanje sa ovom uredbom neophodno je radi postizanja standarda zaštite propisanih tom uredbom, kako bi se povećala prava putnika i omogućilo da avio-prevozici rade pod istim uslovima na liberalizovanom tržištu. Propisana zaštita prava putnika odnosi se na putnike, bez obzira na njihovu nacionalnost, koji putuju s aerodroma koji se nalaze na teritoriji države potpisnice *ESAA* sporazuma (u koje spadaju, između ostalih, sve države članice EU, ali i Republika Srbija kao potpisnica *ESAA* sporazuma), treba proširiti i na putnike koji odlaze sa aerodroma koji se nalazi na teritoriji treće države i idu na aerodrom koji se nalazi na teritoriji države potpisnice *ESAA* sporazuma, ako let obavlja avio-prevozilac neke države potpisnice *ESAA* sporazuma;

- Uredbom Saveta (EZ) br. 2027/97 od 9. oktobra 1997. godine o odgovornosti avio-prevozilaca u vazdušnom prevozu prema putnicima i njihovom prtljagu, koja je izmenjena Uredbom 889/2002/EZ Evropskog parlamenta i Saveta navođenjem odredbi koje uređuju pitanja odgovornosti avio-prevozioca prema putnicima i njihovom prtljagu, dodatnih troškova prevoza i osiguranja prtljaga, avansne naknade štete, obaveštenja putnicima o odgovornosti avio-prevozioca i pravila o odgovornosti avio-prevozioca prema putnicima i njihovom prtljagu. Usklađivanje s ovom uredbom vezano je i za usklađivanje Zakona sa Montrealskom konvencijom, s obzirom da Uredba 889/2002/EZ uvodi odgovarajuće odredbe Montrealske konvencije u pogledu obaveza i odgovornosti avio-prevozioca i visine odštete u domaćem i međunarodnom vazdušnom prevozu putnika i njihovog prtljaga;

- Uredbom Evropskog parlamenta i Saveta (EZ) 1107/2006 od 5. jula 2006. godine o pravima lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću u avio-prevozu navođenjem odredbi koje određuju cilj i obim prava tih lica, sprečavanje odbijanja prevoza, odstupanja, posebne uslove i obaveštavanje, određivanje tačaka za dolazak i odlazak, prosleđivanje obaveštenja, pravo na pomoć na aerodromima, odgovornost za pružanje pomoći na aerodromima, standarde kvaliteta za pružanje pomoći, pomoć avio-prevozioca, obuku, naknadu štete za izgubljena ili oštećena invalidska kolica, drugu opremu za kretanje i pomagala, isključenje uskraćivanja, pomoć za koju su odgovorni operateri aerodroma i pomoć avio-prevozilaca.

Takođe, ostale odredbe o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju će se osavremeniti u upodobiti sa važećim opštim propisima koji uređuju obligacione odnose.

Predloženim materijalnim rešenjima obezbediće se potpuna primena evropskih standarda u pogledu zaštite korisnika i obezbediti pozitivna ocena Evropske komisije o postignutom napretku u toj oblasti.

III. OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA I POJEDINAČNIH REŠENJA PREDLOGA ZAKONA

Predlog zakona je podeljen na jasno izdvojene delove, glave, odeljke i pododeljke koji uređuju srodna pitanja i odnose.

U uvodnim odredbama (**član 1**) određuje se bliža sadržina Predloga zakona, odnosno navodi se da se ovim zakonom uređuju obligacioni odnosi u vazdušnom saobraćaju koji se odnose na: ugovore o prevozu putnika prtljaga i stvari; ugovore o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju; ugovore o zakupu vazduhoplova; ugovore o osiguranju u vazdušnom saobraćaju i odnosi koji nastaju u slučaju štete koju vazduhoplov u letu pričini trećim licima i stvarima na zemlji, kao i svojinsko-pravni odnosi na vazduhoplovu kao što su: svojina i založno pravo; postupak izvršenja i obezbeđenja i nadležnost sudova u pogledu izvršenja i obezbeđenja. Na obligacione odnose u vazdušnom saobraćaju i svojinsko-pravne odnose na vazduhoplovu koji nisu uređeni ovim zakonom shodno se primenjuju opšti propisi kojima se uređuju obligacioni odnosi.

Članom 2. predviđeno je da obligacioni odnosi u vazdušnom saobraćaju uređeni odredbama ovog zakona mogu ugovorom, odnosno opštim uslovima prevoza i drugačije da se urede, ako to zakonom nije zabranjeno, kao i da opštim uslovima prevoza avio-prevoziac propisuje način izvršenja poslova u vezi sa ugovorima o prevozu. Ugovorom, odnosno opštim uslovima prevoza ne mogu da se predvide odredbe kojima se avio-prevoziac, potpuno ili delimično, oslobađa odgovornosti predviđene ovim zakonom, kao i odredbe kojima se isključuju ili ograničavaju prava koja po ovom zakonu pripadaju putniku i naručiocu prevoza ili kojima se prebacuje teret dokazivanja sa avio-prevozioca ili kojima se predviđaju ograničenja odgovornosti koja su povoljnija za avio-prevozioca od ograničenja predviđenih ovim zakonom, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Pored toga, predviđena je i obaveza avio-prevozioca da zainteresovanom licu, na njegov zahtev, stavi na uvid uslove prevoza.

Članom 3. propisano je značenje pojedinih izraza koji se koriste u Predlogu zakona.

Članom 4. određeno je da se ugovorom o prevozu putnika zaključenim između avio-prevozioca i putnika ili između avio-prevozioca i naručioca prevoza uređuju opšti uslovi prevoza.

Čl. 5. i 6. definišu da se ugovorom između avio-prevozioca i putnika avio-prevoziac obavezuje da putnika preveze od mesta polaska do krajnjeg odredišta u vreme predviđeno redom letenja, odnosno u ugovoreno vreme, a putnik se obavezuje da plati odgovarajuću naknadu, kao i da ugovorni prevoziac može da poveri prevoz putnika stvarnom prevoziocu pod istim ili sličnim uslovima, ako ugovorom o prevozu putnika nije drugačije određeno, a da se odnos između ugovornog i stvarnog prevozioca uređuje ugovorom.

Definiše se pojam putne karte i utvrđuje dužnost avio-prevozioca da putniku izda pojedinačnu ili grupnu putnu kartu. Putna karta je dokaz da je zaključen ugovor o prevozu putnika, ali se postojanje ugovora o prevozu može dokazivati i na drugi način. Putna karta glasi na ime i ne može se prenositi bez pristanka avio-prevozioca koji može da odbije pristanak samo iz opravdanih razloga i mora da sadrži mesto polaska i mesto krajnjeg odredišta, kao i vreme polaska vazduhoplova predviđeno redom letenja, odnosno ugovorom.

Ugovorom o prevozu zaključenim između avio-prevozioca i naručioca prevoza (**član 7**) avio-prevoziac se obavezuje da će, pod uslovima utvrđenim ugovorom, da preveze jednog ili više putnika koje odredi naručilac prevoza i može da

se zaključi za jedno ili više putovanja ili na određeno vreme, za korišćenje celog kapaciteta ili dela kapaciteta vazduhoplova, može da se odnosi na jednog ili više putnika i punovažan je ako je zaključen u pisanom ili u elektronskom obliku.

Čl. od 8. do 20. posvećeni su pravima putnika kod uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja letova i kašnjenja letova. **Članom 8.** propisan je minimum prava putnika, **članom 9.** uskraćivanje ukrcavanja, **članom 10.** otkazivanje leta, **članom 11.** kašnjenje leta, **članom 12.** pravo na naknadu štete, **članom 13.** pravo na vraćanje troškova ili preusmeravanje puta, **članom 14.** pravo na zbrinjavanje, **članom 15.** smeštaj u višu ili nižu klasu, **članom 16.** davanje prioriteta u prevozu licima sa smanjenom pokretljivošću ili posebnim potrebama, odnosno licima u njihovoj pratnji, **članom 17.** dodatna naknada štete, **članom 18.** pravo na regres, **članom 19.** obaveza obaveštavanja putnika o njihovim pravima, **članom 20.** zabrana isključenja odgovornosti i zaštita prava putnika. Odredbama o pravima putnika kod uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja letova i kašnjenja letova preuzeta je Uredba (EZ) br. 261/2004 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. februara 2004. godine o zajedničkim pravilima u pogledu naknade štete i pomoći putnicima u slučaju uskraćivanja ukrcavanja ili otkazivanja letova ili kašnjenja letova i o ukidanju Uredbe (EEZ) br. 295/91, s tim da pravo na naknadu štete i pomoć putnici ostvaruju ako im bude uskraćeno ukrcavanje protiv njihove volje (*denied boarding*); ako letovi budu otkazani (*cancellation*) i ako letovi kasne.

Članom 21. propisana je odgovornost naručioca prevoza prema avio-prevoziocu za obaveze koje proizlaze iz ugovora o prevozu putnika, ako tim ugovorom nije drugačije određeno. Zahteve nastale u slučaju uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja leta, odnosno kašnjenja leta putnik može da ostvari samo od naručioca prevoza. Naručilac prevoza mora da putniku pribavi usluge avio-prevozioca, ako ugovorom između naručioca prevoza i putnika nije drugačije određeno.

Član 22. predviđa da ako ugovorom o prevozu putnika nije drugačije određeno, ugovorni prevoznik ima pravo da poveri prevoz putnika stvarnom avio-prevoziocu, ako obezbedi iste ili ne bitno lošije uslove prevoza, a ako mu obezbedi povoljnije uslove prevoza, ugovorni prevoznik nema pravo da traži razliku više prevoznine.

Kod ugovora o prevozu na određeno vreme celim vazduhoplovom ugovorni avio-prevoznik može da poveri prevoz stvarnom avio-prevoziocu samo ako je to ugovorom predviđeno ili ako je naručilac prevoza na to naknadno pristao u pisanom obliku.

Članom 23. regulisano je da, ako je ugovoren prevoz putnika na određeno vreme korišćenjem celog kapaciteta vazduhoplova, ugovorni prevoznik može da zameni ugovoreni tip vazduhoplova samo uz pisani pristanak naručioca prevoza. Ako ugovorni prevoznik bez pristanka naručioca prevoza zameni ugovoreni tip vazduhoplova, odgovara za štetu koju zbog toga pretrpi naručilac prevoza. Ugovorni prevoznik mora da izvršava naloge naručioca prevoza u granicama određenim ugovorom o prevozu, u skladu sa namenom vazduhoplova. Naručilac prevoza ne može da odredi putovanje koje bi izložilo vazduhoplov, posadu ili putnike opasnosti koja se u vreme zaključenja ugovora nije mogla predvideti, kao ni putovanje za koje se može očekivati da će se završiti sa znatnijim prekoračenjem vremena na koje je ugovor zaključen.

Ako je ugovoren prevoz putnika korišćenjem celog kapaciteta vazduhoplova ugovorni prevoznik ima pravo da raspolaže neiskorišćenim kapacitetom vazduhoplova samo uz pisanu saglasnost naručioca prevoza, a ako nije imao pisanu saglasnost, srazmerno će se smanjiti naknada za ugovoreni prevoz i u tom slučaju

on odgovara i za naknadu štete koju je zbog toga pretrpeo naručilac prevoza (**član 24**).

Članom 25. određeno je da se na prevoz putnika vazduhoplovom kojim se obavlja prevoz poštanskih pošiljaka ne primenjuju odredbe o pravima putnika kod uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja letova i kašnjenja letova propisane ovim zakonom u čl. 9, 10. i 11, kao i da je za prevoz poštanskih pošiljaka avio-prevozioc odgovoran samo odgovarajućoj poštanskoj upravi.

Čl. od 26. do 34. odnose se na odgovornost avio-prevozioca pri čemu je ta odgovornost upodobljena sa odredbama Montrealske konvencije, kao i sa odredbama Uredbe (EZ) br. 2027/97 od 9. oktobra 1997. godine o odgovornosti avio-prevozilaca u vazdušnom prevozu prema putnicima i njihovom prtljagu i Uredbe (EZ) br. 889/2002 Evropskog parlamenta i Saveta od 13. maja 2002. godine kojom se dopunjava Uredba (EZ) br. 2027/97 o odgovornosti avio-prevozilaca u vazdušnom prevozu prema putnicima i njihovom prtljagu, pri čemu se obezbeđuju uslovi da sva lica koja imaju pravo na naknadu štete prime puni iznos naknade. Tako je **članom 26.** propisana primena odgovarajućih odredaba Montrealske konvencije, ne samo na međunarodni vazdušni saobraćaj već i njihova primena i na prevoz koji se obavlja unutar vazdušnog prostora Republike Srbije; **članom 27.** obaveza osiguranja avio-prevozioca do primerene visine; **članom 28.** naknada štete; **članom 29.** dodatni iznos za dostavu predatog prtljaga do krajnjeg odredišta; **članom 30.** avansno plaćanje; **članom 31.** dostupnost izvoda o odgovornosti avio-prevozioca; **članom 32.** propisuje se eksplicitno sadržaj izvoda o odgovornosti avio-prevozioca prema putnicima i njihovom prtljagu sa kojim avio-prevozioc mora da upozna putnike, uključujući i limite odgovornosti koji su izraženi u specijalnim pravima vučenja na način koji je definisao Međunarodni monetarni fond i upodobljeni sa revizijom granica odgovornosti iz čl. 21. i 22. Konvencije koja je izvršena od strane depozitara Konvencije primenom inflatornog faktora koji odgovara akumuliranoj stopi inflacije od dana stupanja na snagu Konvencije, a u skladu sa članom 24. Konvencije; **članom 33.** obaveštenje putnicima o odgovornosti avio-prevozioca i **članom 34.** granice odgovornosti avio-prevozioca.

Član 35. predviđa pravo putnika da unese u vazduhoplov i preveze bez posebne naknade ručni prtljag o kome se sam stara; definiše da se ručnim prtljagom smatraju stvari koje putnik nosi sa sobom ili na sebi i propisuje ručni prtljag koji ne može da se unese u vazduhoplov, kao i šta se smatra vremenom prevoza ručnog prtljaga.

Član 36. propisuje obavezu avio-prevozioca da primi na prevoz predati (registrovani) prtljag i da o tome izda potvrdu u pisanom obliku i koje stvari ne mogu da se predaju kao predati prtljag, kao i da avio-prevozioc određuje šta se smatra predatim prtljagom, do koje mase i veličine može da bude predati prtljag i masu do koje se taj prtljag prevozi bez posebne naknade.

Čl. od 37. do 51. propisana su prava lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću. **Članom 37.** propisan je cilj i obim prava; **članom 38.** sprečavanje odbijanja prevoza; **članom 39.** odstupanja, posebni uslovi i obaveštavanje; **članom 40.** određivanje tačaka za dolazak i odlazak; **članom 41.** prosleđivanje obaveštenja; **članom 42.** pravo na pomoć na aerodromima; **članom 43.** odgovornost za pružanje pomoći na aerodromima; **članom 44.** standardi kvaliteta za pružanje pomoći; **članom 45.** pomoć avio-prevozioca; **članom 46.** obuka; **članom 47.** naknada štete za izgubljena ili oštećena invalidska kolica, drugu opremu za kretanje i pomagala; **članom 48.** isključenje uskraćivanja; **članom 49.** pomoć za koju su odgovorna tela koja upravljaju aerodromima i **članom 50.** pomoć avio-prevozilaca. Ovim odredbama se preuzima Uredba Evropskog parlamenta i Saveta (EZ) br. 1107/2006 od 5. jula 2006. godine o pravima lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću u

avio-prevozu, na koji način se uspostavljaju pravila za zaštitu i pružanje pomoći licima sa invaliditetom i licima sa smanjenom pokretljivošću koja koriste ili nameravaju da koriste javni putnički avio-prevoz kad odlaze sa aerodroma, kad su u tranzitu ili kad dolaze na aerodrom.

Članom 51. predviđene su ugovorne obaveze avio-prevozioca koje proizlaze iz ugovora o prevozu stvari (da naručiocu prevoza preveze stvar vazduhoplovom) i naručioca prevoza (da plati prevozninu). Pored toga, propisano je da ovaj ugovor može da se odnosi na jedan ili više prevoza ili na prevoz na određeno vreme, na ceo kapacitet vazduhoplova, na određenu količinu stvari ili na pojedinu stvar, kao i da ugovor o prevozu stvari celim kapacitetom vazduhoplova na određeno vreme ili za više prevoza mora da se zaključi u pisanom obliku, a da je u protivnom bez pravnog dejstva.

Član 52. propisuje da se količina stvari koja se predaje na prevoz može odrediti brojem komada, masom, zapreminom, dimenzijama ili kombinovano, a da se, u slučaju sumnje, određuje merom koja je uobičajena u mestu predaje stvari na prevoz avio-prevoziocu.

Članom 53. data je mogućnost da se pri prevozu stvari celim kapacitetom vazduhoplova na prevoz može predati druga stvar umesto ugovorene, pod uslovom da se ne menjaju uslovi prevoza na štetu avio-prevozioca, da ne dođe do zadržavanja vazduhoplova, da ne bude ugrožena bezbednost vazduhoplova i da pošiljalac, na zahtev avio-prevozioca, pruži obezbeđenje za potraživanja koja mogu zbog toga da nastanu.

Na osnovu člana 54. naručilac prevoza može da ovlasti treće lice da preda na prevoz ugovorenu količinu ili deo ugovorene količine stvari, ako je to ugovorom o prevozu stvari predviđeno. U tom slučaju naručilac prevoza, odgovara avio-prevoziocu za obaveze koje proizlaze iz ugovora, ako između njega i avio-prevozioca nije drugačije ugovoreno, a avio-prevozilac odgovara tom trećem licu samo za obaveze koje su u granicama onih koje su preuzete ugovorom sa naručiocem.

Član 55. predviđa da ako ugovorom između naručioca prevoza i lica iz člana 54. stav 1. nije drugačije predviđeno to lice odgovara avio-prevoziocu za obaveze iz ugovora o prevozu stvari koje se odnose na stvar koju je on predao avio-prevoziocu na prevoz, a obaveza naručioca prevoza je samo da tom licu pribavi usluge avio-prevozioca, ako ugovorom između njih nije drugačije određeno.

Član 56. predviđa shodnu primenu čl. od 22-24. ovog zakona na prevoz stvari.

Članom 57. regulisan je vazduhoplovni tovarni list, odnosno prava i obaveze pošiljaoca i avio-prevozioca u pogledu sastavljanja i predaje vazduhoplovnog tovarnog lista; **članom 58.** sadržaj tovarnog lista, **članom 59.** odgovornost pošiljaoca, dok **član 60.** reguliše predaju stvari na prevoz.

Čl. 61, 62, 63. i 64. definišu prenosivi tovarni list, tj. njegovo izdavanje, način prenosa, obaveze ovlašćenog imaoca prenosivog tovarnog lista i shodnu primenu odredbi ovog zakona o tovarnom listu na prenosivi tovarni list, izuzev odredbe člana 60. stav 1. ovog zakona.

Čl. 65. do 67. definisano je izvršenje prevoza u pogledu: obaveza avio-prevozioca, roka prevoza i nemogućnosti izvršenja ugovora o prevozu.

Čl. od 68. do 75. regulišu raspolaganje stvarima u toku prevoza u pogledu prava pošiljaoca da raspolaze sa stvari ako nije izdat prenosivi tovarni list, isključenja ili ograničenja raspolaganja stvarima, odgovornosti avio-prevozioca u vezi zahteva za raspolaganje sa stvari, pravo avio-prevozioca u vezi sa odbijanjem zahteva za raspolaganje sa stvari, odgovornost avio-prevozioca za štetu u slučaju neizvršenja

zahteva, prestanak prava pošiljaoca na raspolaganje sa stvari, pravo ovlašćenog imaoca isprave na raspolaganje sa stvari ako je izdat prenosivi tovarni list i shodnu primenu člana 68. stav 3, 69. i 70. stav 3. ovog zakona na prenosivi tovarni list.

Čl. od 76. do 79. propisana je predaja stvari (mesto i način predaje stvari, prigovor i rokovi za prigovor, nemogućnost predaje stvari primaocu i nepreuzimanje stvari u roku i njena prodaja). Kada je predaja stvari u pitanju, između ostalog se navodi, da avio-prevoznik mora da preda stvar u mestu krajnjeg odredišta navedenom u ugovoru, tovarnom listu ili prenosivom tovarnom listu ili u mestu koje odredi primalac, da predaje primaocu stvar na aerodromu mesta krajnjeg odredišta, ako ugovorom nije drugačije određeno, da mora da preda stvar primaocu koji je naveden u tovarnom listu ili ovlašćenom imaocu prenosivog tovarnog lista, a ako tovarni list nije izdat - licu koje je ugovorom o prevozu ili na drugi način određeno za prijem stvari, da mora da bez odlaganja obavesti primaoca o prispeću stvari u mesto krajnjeg odredišta, ako nije drugačije ugovoreno.

U pogledu prigovora, ako primalac stvari ne stavi pisani prigovor zbog oštećenja stvari prilikom preuzimanja, pretpostavlja se da mu je stvar predata u stanju u kakvom je primljena na prevoz, odnosno kako je navedeno u tovarnom listu. Međutim, ako se oštećenje stvari nije moglo utvrditi prilikom preuzimanja, primalac može da dostavi avio-prevoziocu prigovor neposredno pošto oštećenje otkrije, a najkasnije u roku od 14 dana od dana preuzimanja stvari, s tim da ako je zbog zakašnjenja sa predajom stvari nastala šteta, primalac može dostaviti pisani prigovor u roku od 21 dan, računajući od dana kad mu je stvar predata.

Ukoliko pisani prigovor primaoca ne bude dostavljen u određenom roku, avio-prevoznik ne odgovara za štetu, izuzev ako je šteta nastala zbog radnje ili propusta avio-prevozioca ili lica koje je po njegovom nalogu ili za njegov račun radilo na izvršenju prevoza, a radnje ili propusti su učinjeni namerno ili krajnjom nepažnjom.

U slučaju da se primalac ne može pronaći ili ako odbije da preuzme tovarni list ili stvar, avio-prevoznik mora da, bez odlaganja, zatraži uputstvo od pošiljaoca. Ako od pošiljaoca u primerenom roku ne primi uputstvo ili ako primljeno uputstvo ne može izvršiti, avio-prevoznik može, na trošak i rizik primaoca, predati stvar na čuvanje javnom skladištu ili drugom pogodnom licu ili je sam uzeti na čuvanje, o čemu mora, bez odlaganja, da obavesti pošiljaoca ili primaoca. Ako stvar preda na čuvanje drugom licu, avio-prevoznik je odgovoran za njegov izbor.

Čl. 80. do 86. definišu prevozninu: visinu i način plaćanja prevoznine, plaćanje prevoznine u posebnim slučajevima (ako se umesto ugovorene stvari preda na prevoz druga stvar čija je prevoznina veća od ugovorene, ako se preda na prevoz manje stvari nego što je ugovoreno ili se ne preda ništa, ako se preda manje stvari nego što je ugovoreno, a prevoznina za predatu drugu stvar je veća od ugovorene prevoznine) obaveze primaoca (da namiri potraživanje i ispuni sve druge uslove koji su navedeni u tovarnom listu ili prenosivom tovarnom listu, a za koje nije izričito navedeno da ih plaća, odnosno ispunjava pošiljalac ili naručilac prevoza, da namiri potraživanja koja su nastala posle izdavanja prenosivog tovarnog lista, ako ta potraživanja avio-prevoznik unese u svoj primerak tovarnog lista, da plati prevozninu i druga potraživanja avio-prevozioca u vezi sa prevozom stvari, ako se prevoz vrši bez tovarnog lista) plaćanje prevoznine kod ugovora o prevozu na određeno vreme, neizvršenje obaveza primaoca i pravo avio-prevozioca na potraživanje.

Član 87. propisuje da je ugovor o uzastopnom prevozu u vazdušnom saobraćaju ugovor o prevozu putnika, prtljaga ili stvari kojim se prvi prevoznik obavezuje da izvrši prevoz, uz učešće više uzastopnih prevozioca, a putnik, odnosno naručilac prevoza, na to pristaje. Odnosi između uzastopnih avio-prevoznika uređuju se ugovorom i na njih se primenjuju odredbe ovog zakona, ako ugovorom nije određeno drugačije.

Član 88. određuje da za štetu nastalu u slučaju smrti ili telesne povrede putnika i za štetu nastalu kašnjenjem, odgovaraju solidarno prvi avio-prevoznik i uzastopni prevoznik na čijem delu puta je došlo do štete. Prvi avio-prevoznik može ugovorom da isključi svoju odgovornost za štetu koja nastane na delu puta na kome prevoz vrše uzastopni prevoznici. Ako žrtvi, odnosno njenim naslednicima štetu nadoknadi prvi avio-prevoznik, on ima pravo na regres od uzastopnog prevoznika na čijem je delu puta šteta nastala.

Član 89. predviđa da za gubitak ili oštećenje prtljaga i stvari, kao i za štetu zbog zakašnjenja u prevozu i predaji pošiljaocu, pored avio-prevoznika na čijem je delu puta došlo do štete, pošiljaocu solidarno odgovara i prvi prevoznik, a primaocu i poslednji prevoznik, a ako ne može da se utvrdi na čijem je delu puta došlo do gubitka, odnosno oštećenja stvari, za štetu odgovaraju solidarno svi avio-prevoznici.

Članom 90. propisano je da avio-prevoznik može ugovoreni prevoz izvršiti uz učešće prevoznika iz drugih grana saobraćaja (kombinovani prevoz), ako je tako ugovoreno. Prevoznik koji je zaključio ugovor o kombinovanom prevozu odgovara za štetu po propisima koji važe za prevoznika na čijem je delu puta šteta nastala. Prevoznik koji izvrši kombinovani prevoz stvari bez saglasnosti pošiljaoca, odgovara po odredbama zakona koji je za naručioca prevoza najpovoljniji, bez obzira na kom delu puta je šteta nastala.

Član 91. propisuje da je visina naknade, kao i granice odgovornosti za štetu nastalu u slučaju uništenja, gubitka, oštećenja ili kašnjenja prilikom prevoza stvari, određena odredbama Montrealske konvencijena koju upućuje član 28. ovog zakona i iznosi 19 specijalnih prava vučenja po kilogramu, izuzev ako je u vreme predaje stvari prevozniku pošiljalac posebno odredio vrednost dostave na krajnjem odredištu i platio dodatni iznos, ako se to zahteva, u kom slučaju avio-prevoznik mora da plati sumu koja ne prelazi navedeni iznos, izuzev ako ne dokaže da je taj iznos veći od stvarne vrednosti dostave na krajnjem odredištu. U slučaju uništenja, gubitka, oštećenja ili kašnjenja prilikom prevoza dela stvari ili bilo kog predmeta sadržanog u njoj, za određivanje iznosa do koga je ograničena odgovornost avio-prevoznika uzima se ukupna masa stvari. Ako uništenje, gubitak, oštećenje ili kašnjenje prilikom prevoza stvari ili nekog dela stvari utiče na vrednost drugih stvari obuhvaćenih istim tovarnim listom ili istom potvrdom ili drugom odgovarajućom evidencijom koja se čuva, za određivanje ograničenja odgovornosti uzima se u obzir ukupna masa tih stvari.

Član 92. određuje da ugovor o prevozu obuhvata i usluge zemaljskog opsluživanja putnika, prtljaga i stvari koje se pružaju za vreme prevoza u vazdušnom saobraćaju, a koje, u smislu ovog zakona, obuhvataju pružanje usluge ukrcavanja i iskrcavanja putnika, usluge utovara i istovara prtljaga i usluge prihvata i otpreme robe. Na sve što ovim zakonom nije uređeno u pogledu usluga zemaljskog opsluživanja putnika, prtljaga i stvari shodno se primenjuju odredbe o pružanju usluga zemaljskog opsluživanja iz zakona kojim se uređuje vazdušni saobraćaj i odredbe drugih propisa kojim se uređuje pristup tržištu usluga zemaljskog opsluživanja na aerodromima koji su namenjeni za javni avio-prevoz, što upućuje i na shodnu primenu Uputstva Saveta 96/67/EZ od 15. oktobra 1996. godine o pristupu tržištu usluga zemaljskog opsluživanja na aerodromima Zajednice, koje je u pravni sistem Republike Srbije preuzeto donošenjem Pravilnika o pristupu tržištu usluga zemaljskog opsluživanja na aerodromima („Službeni glasnik RS“, broj 14/10).

Članom 93. predviđena je odgovornost avio-prevoznika prema pružaocu usluga ukrcavanja i iskrcavanja putnika, utovara i istovara prtljaga i prihvata i otpreme robe za štetu nastalu usled rukovanja opasnim teretom ili rukovanja sa stvari koja se prevozi pod posebnim uslovima, ako o prirodi tih stvari nije obavestio to lice ili ako mu nije dao potrebna uputstva, izuzev ako je to lice za prirodu stvari znalo

ili moralo znati, kao i za štetu nastalu usled neispravnih, netačnih i nepotpunih podataka ili izjava pošiljaoca ili usled neispravnih, netačnih i nepotpunih isprava potrebnih za sprovođenje carinskih i drugih radnji.

Članom 94. određeno je da za štetu nastalu pružanjem usluga ukrcavanja i iskrcavanja putnika, usluga utovara i istovara prtljaga i usluga prihvata i otpreme robe pružalac tih usluga odgovara avio-prevoziocu, po pravilima odgovornosti avio-prevozioca pri izvršenju ugovora o prevozu, a izuzetno odgovara i putniku, odnosno primaocu, ako je štetu prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom ili ako je radio van okvira svoje dužnosti.

Član 95. predviđa da odredba ugovora o prevozu kojom avio-prevoznik preuzima veću odgovornost od one koja je propisana ovim zakonom obavezuje i pružaoca usluga ukrcavanja i iskrcavanja putnika, usluga utovara i istovara prtljaga i usluga prihvata i otpreme robe, ako je on na to izričito pristao.

Član 96. propisuje da odredbe ugovora o pružanju usluga ukrcavanja i iskrcavanja putnika, utovara i istovara prtljaga i prihvata i otpreme robe kojima se smanjuje odgovornost pružaoca tih usluga propisana ovim zakonom ili kojima se smanjuje odgovornost avio-prevozioca iz člana 93. ovog zakona ili kojima se na štetu trećeg lica menjaju odredbe o njihovoj odgovornosti predviđene ovim zakonom, ne proizvode pravno dejstvo.

Član 97. određuje da u slučaju uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja letova i kašnjenja letova, prava propisana ovim zakonom putnik ostvaruje podnošenjem reklamacije avio-prevoziocu. Pravo na reklamaciju avio-prevoziocu, odnosno operateru aerodroma ima i lice sa invaliditetom ili lice sa smanjenom pokretljivošću, ukoliko su mu povređena prava propisana ovim zakonom. Reklamacija se podnosi u pisanom obliku, uz podnošenje i odgovarajućih dokaza. Ako avio-prevoznik, odnosno operater aerodroma, u roku od 30 dana od dana dostavljanja reklamacije ne udovolje reklamaciji ili ne odgovore na nju, podnosilac reklamacije ima pravo da prijavi povredu ovog zakona vazduhoplovnom inspektoratu, kao i da podnese tužbu nadležnom sudu. Ovom odredbom se određuje nadležnost vazduhoplovnog inspektora da preuzme mere u slučaju da avio-prevoznik, odnosno operater aerodroma u propisanom roku ne udovolje reklamaciji ili na istu ne odgovore, što takođe predstavlja primenu evropskih propisa koji se odnose na zaštitu prava putnika u avio-prevozu i zaštitu prava lica sa invaliditetom i sa smanjenom pokretljivošću.

Čl. od 98. do 103. propisuju ugovor o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju. **Članom 98.** definisane su ugovorne obaveze pružaoca usluga (da vazduhoplovom koji nije vazduhoplov za prevoz putnika ili stvari pruži uslugu) i naručioca te usluge (da plati za to određenu naknadu), kao i šta se smatra pod uslugama (usluge u poljoprivredi ili šumarstvu, fotografsko snimanje (geološko fotografisanje, snimanje filmova i sl), kalibraža iz vazduha, reklamiranje (vuča transparenta, ispisivanje u vazduhu, bacanje reklamnog materijala i sl), osmatranja i izveštavanja iz vazduha, i druge usluge koje se pružaju iz vazduha.

Članom 99. propisana je shodna primena odredbi člana 7. stav 2. i čl. 23. i 25. ovog zakona na ugovor o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju, a **članom 100.** obaveza pružaoca usluga da izvršava naloge naručioca usluge koji proizlaze iz ugovora i u skladu sa namenom vazduhoplova, s tim da on može da odbije izvršenje naloga kojim bi se vazduhoplov ili lica u vazduhoplovu izložili opasnosti ili bi se prouzrokovala šteta trećim licima. **Član 101.** propisuje odgovornost pružaoca usluga za štetu koju naručiocu usluge u izvršenju ugovora nanese lice koje po njegovom nalogu i za njegov račun neposredno pruža tu uslugu. Ovim ugovorom ne može da se isključi odgovornost za štetu koju namerno ili krajnjom nepažnjom pričinu lice koje, po nalogu i za račun pružaoca usluge, neposredno pruža tu uslugu. **Članom 102.** određena je shodna primena odredbi o

odgovornosti za štetu iz ugovora o prevozu putnika i stvari propisanih ovim zakonom, na štetu nastalu zbog smrti ili telesne povrede naručioca usluge, lica za koje je naručilac usluge odgovoran ili korisnika usluge koji se nalaze u vazduhoplovu, kao i na štetu zbog gubitka ili oštećenja naručiočevih stvari koje se nalaze u vazduhoplovu radi izvršenja usluge, a **članom 103.** određena je shodna primena odredbi zakona kojim se uređuje obavezno osiguranje u saobraćaju, na štetu koju vazduhoplov u letu pričinu prilikom izvršenja ugovora o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju, kao i na štetu koju pričinu trećim licima na zemlji prilikom izvršenja tog ugovora, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

Čl. od 104. do 114. uređen je ugovor o zakupu vazduhoplova. Ovi članovi propisuju obaveze ugovornih strana i to zakupodavca: da vazduhoplov preda zakupcu na korišćenje u stanju da se može koristiti prema ugovorenoj ili uobičajenoj nameni, da obezbedi posadu vazduhoplova ako je to predviđeno ugovorom, da održava vazduhoplov tokom trajanja ugovora o zakupu, a po njegovom isteku da vrati vazduhoplov u stanju u kakvom ga je primio; da snosi troškove održavanja vazduhoplova (ako ugovorom nije drugačije određeno i ako to nisu troškovi potrebni za otklanjanje skrivenog nedostatka vazduhoplova koji je postojao i u vreme predaje vazduhoplova na korišćenje i troškovi za štetu nastalu zbog gubitka vazduhoplova usled više sile), da odgovara za štetu nastalu zbog nedostatka koji čini vazduhoplov neupotrebljivim ili smanjuje njegovu upotrebljivost za ugovoreno ili uobičajeno korišćenje, a nedostatak je postojao u vreme predaje vazduhoplova zakupcu, i zakupca: da plaća određenu zakupninu i da plati naknadu u visini dvostruke ugovorene zakupnine ako zakupodavcu ne vrati vazduhoplov u ugovoreno vreme i da odgovara za svaku štetu koju zbog toga pretrpi zakupodavac, a ako je kriv za zakašnjenje odgovara i za svaku štetu koju zbog toga pretrpi zakupodavac; da je zaključenje ugovora o zakupu u pisanom obliku uslov za njegovu punovažnost, kao i da se na ugovor o zakupu vazduhoplova i njegove bitne elemente, vrste zakupa vazduhoplova, prava i obaveze zakupca i zakupodavca shodno primenjuju odredbe zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi i zakona kojim se uređuje vazdušni saobraćaj, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno. Propisana je i obaveza posade da izvršava naloge zakupca, izuzev ako se time ugrožava bezbednost vazduhoplova, putnika, prtljaga, stvari i trećih lica, ako je ugovorom o zakupu vazduhoplova predviđeno da zakupodavac obezbedi posadu vazduhoplova. Pored toga, definiše se plaćanje zakupnine, slučajevi u kojima zakupodavac nema pravo na zakupninu i pravo zakupodavca da raskine ugovor ako mu zakupnina nije plaćena u roku od 15 dana po dospelosti. Ovim članovima predviđeno je i trajanje i raskid ugovora o zakupu, otkazni rok, slučajevi prestanka ugovora, kao i mogućnost da zakupac svojom pisanom izjavom odustane od ugovora o zakupu ako popravke vazduhoplova čije troškove snosi zakupodavac traju ili se predviđa da će trajati duže u odnosu na vreme na koje je zaključen ugovor o zakupu ili svrhu zaključenja ugovora, u kom slučaju zakupac ima pravo da traži povraćaj srazmernog dela plaćene zakupnine za vreme za koje je bio onemogućen da koristi vazduhoplov, bez obzira da li je odustao od ugovora. Predviđeno je pravo na nagradu za traganje i spasavanje zakupljenim vazduhoplovom za vreme trajanja ugovora o zakupu koja pripada zakupcu, određeno da se u slučaju postojanja sumnje da li je zaključen ugovor o zakupu ili ugovor o prevozu na određeno vreme, smatra se da je zaključen ugovor o prevozu na određeno vreme i data mogućnost zakupcu da vazduhoplov da u podzakup, ali samo na osnovu pisanog pristanka zakupodavca.

Čl. 115. do 118. propisan je predmet obaveznog osiguranja u vazdušnom saobraćaju (vazduhoplov, njegove oprema i stvari koje se njime prevoze ili se na njemu nalaze; putnici i prtljag, od posledica nesrećnog slučaja, i vlasnik, odnosno korisnik vazduhoplova, od odgovornosti za štetu koju vazduhoplov pričinu trećim licima na zemlji, ako zakonom kojim se uređuje obavezno osiguranje u saobraćaju nije drugačije propisano) i mogućnost da se osiguraju prevoznina, troškovi

osiguranja, očekivana dobit, založno i ostala prava i materijalne koristi koje postoje ili se opravdano mogu očekivati u vezi sa vazдушnim saobraćajem, a mogu se proceniti u novcu. Predviđeno je i da se ugovor o osiguranju u vazдушnom saobraćaju može zaključiti na određeno vreme i za određeni let i određeno od kog trenutka započinje odgovornost za štetu nastalu upotrebom vazduhoplova u letu, za određeni let. Iz osiguranja u vazдушnom saobraćaju su isključene štete koje nastanu posredno ili neposredno usled nedostatka vazduhoplova koji utiču na bezbedan vazdušni saobraćaj (tehnički nedostaci, nedovoljna opremljenost vazduhoplova i neodgovarajuća posada ili nepropisno opterećenje vazduhoplova), za koji je osiguranik znao ili mogao saznati dužnom pažnjom, a nije sprečio nastanak štete iako je mogao, kao i štete nastale usled nedostatka vazduhoplova koji utiče na bezbedan vazdušni saobraćaj o kojima je osiguravač bio obavešten ili za koje je saznao na drugi način prilikom zaključivanja ugovora o osiguranju. Pored toga, određena je i shodna primena odredbe zakona kojim se uređuje obavezno osiguranje u saobraćaju na sve što ovim zakonom nije uređeno po pitanju ugovora o osiguranju u vazдушnom saobraćaju, što znači i implemtacija Uredbe (EZ) br. 785/2004 Evropskog parlamenta i Saveta od 21. aprila 2004. godine o zahtevima za avio-prevoziocima i operatrima vazduhoplova u pogledu osiguranja.

Čl. 119. do 127. predviđeno je da odgovorno lice (vlasnik, odnosno korisnik vazduhoplova) odgovora: za štetu koju upotrebom vazduhoplova u letu pričini trećim licima na zemlji, koja za posledicu ima smrt ili telesne povrede tih lica; za štetu koju upotrebom vazduhoplova u letu pričini stvarima na zemlji, izuzev ako dokaže da šteta nije nastupila kao posledica korišćenja vazduhoplova (za ove štete odgovoran je i zakupac vazduhoplova kao korisnik vazduhoplova, ako je šteta nastala kao posledica upotrebe vazduhoplova uzetog u zakup); za štete koje prouzrokuje lice koja je po njegovom nalogu ili za njegov račun radilo na obavljanju prevoza, kao i za štetu koja je nastala prolaskom vazduhoplova kroz vazdušni prostor, ako je do štete došlo zbog nepridržavanja korisnika vazdušnog prostora odgovarajućih propisa o bezbednosti vazdušnog saobraćaja i definisan je pojam trećeg lica u smislu ovog zakona.

Predviđeni su uslovi pod kojima se odgovorno lice oslobađanja od odgovornosti za štetu i to ako dokaže da je šteta nastala radnjom oštećenog lica ili drugog lica koje je radilo po nalogu ili za račun oštećenog lica; radnjom trećeg lica, kao i od nekih okolnosti koje se nalaze izvan vazduhoplova, a koje se nisu mogle unapred predvideti, izbeći, odnosno otkloniti. Predviđena je i mogućnost delimičnog oslobađanja od odgovornosti, ako odgovorno lice dokaže da je nastanku štete delimično doprinelo oštećeno lice ili drugo lice koje je radilo po nalogu ili za račun oštećenog lica (njegova odgovornost smanjuje se srazmerno doprinosu navedenih lica nastanku štete) i ako dokaže da je nastanku štete delimično doprinelo treće lice koje onda odgovara oštećenom solidarno s odgovornim licem, srazmerno svojoj krivici za pričinjenu štetu.

Odgovorno lice je oslobođeno odgovornosti za štetu koja je nastala korišćenjem vazduhoplova koji mu je protivpravno oduzet, bez njegove krivice, u kom slučaju je odgovoran onaj ko mu je oduzeo vazduhoplov.

Propisane su i granice odgovornosti za štetu koju vazduhoplov pričin
stvarima na zemlji, slučajevi

[illegible]

[illegible]

A large grid of 20 rows and 100 columns of empty square boxes, intended for writing. The grid is composed of small, uniform squares arranged in a regular pattern.

[illegible]

ins
ka prava na vazduhoplovu se mogu steći na osnovu pravnog posla (za čiju punovažnost je neophodno da bude zaključen u pisanoj formi), na osnovu odluke suda, odnosno druge nadležne vlasti, nasleđivanjem ili po drugom osnovu, u skladu sa zakonom. Predmet prava svojine može biti i vazduhoplov u izgradnji, kao i stvari koje su ugrađene u vazduhoplov u izgradnji (**član 130**), **dok član 131.** predviđa da vazduhoplov i vazduhoplov u izgradnji mogu biti u susvojini koja se određuje u udelima, a svaki imalac prava susvojine može, u skladu sa ovim zakonom, svoj udeo da otuđi ili optereti.

Član 132. predviđa da se, na osnovu pravnog posla, prava na vazduhoplovu stiču upisom u Registar vazduhoplova Republike Srbije i Evidenciju vazduhoplova Republike Srbije, izuzev prava po osnovu ugovora o zakupu ugovorenom u trajanju kraćem od šest meseci, kao i da se na upis vazduhoplova u Registar, osnov za upis prava svojine i založnog prava, na način vođenja Registra i na postupanje organa nadležnih za vođenje Registra, shodno primenjuju odredbe zakona kojim se uređuje vazdušni saobraćaj i propisi doneti na osnovu tog zakona.

Članom 133. propisane su vrste založnog prava na vazduhoplovu: zakonsko (zasniva se na osnovu zakona), ugovorno (na osnovu pravnog posla) i sudsko (na osnovu odluke suda).

Čl. od 134. do 143. predviđeni su slučajevi postojanja zakonskog založnog prava na vazduhoplovu; pravo imaoca zakonskog založnog prava da izvrši njegov upis u Registar u skladu sa zakonom kojim se uređuje vazdušni saobraćaj; prvenstvo namirenja potraživanja obezbeđenih zakonskim založnim pravom, shodno redosledu iz člana 134. ovog zakona, a da se potom, u slučaju prinudne prodaje vazduhoplova, namiruju potraživanja naknade štete koja se vazduhoplovom u letu pričinu trećim licima na zemlji, usled čega nastupi smrt ili telesna povreda tih lica. Takođe, definisani su i slučajevi prestanka zakonskog založnog prava (prestanak potraživanja obezbeđenog zakonskim založnim pravom, uključujući i kamate i troškove, istek roka od godinu dana od dana njegovog nastanka, prinudna prodaja u izvršnom ili stečajnom postupku i dobrovoljna prodaja), a da, izuzetno, potraživanje obezbeđeno zakonskim založnim pravom ne prestaje, ako se u roku od godinu dana od dana nastanka potraživanje zabeleži u Registar u koji je vazduhoplov upisan, ako se stranke sporazumeju o visini potraživanja i ako se pred sudom povede postupak za priznanje ovog potraživanja, u kom slučaju sud utvrđuje da li postoje opravdani razlozi za povraćaj u pređašnje stanje. Zakonsko založno pravo na vazduhoplovu koje nije upisano u Registar ne prestaje brisanjem vazduhoplova iz registra. Ovim odredbama predviđeno je i da se rok iz člana 138. tačka 2. ovog zakona za potraživanje troškova i nagrade za traganje i spasavanje, kao i za vanredne troškove nužne za očuvanje vazduhoplova računa od dana kad su te radnje preduzete, a za sva ostala potraživanja od dana njihovog dospeća, kao i prekid ovog roka. Prestankom zakonskog založnog prava ne prestaje i potraživanje koje je bilo obezbeđeno tim pravom, a ustupanjem potraživanja koje je obezbeđeno zakonskim založnim pravom prenosi se i zakonsko založno pravo. Odredbe ovog zakona o zakonskom založnom pravu ne primenjuju se ako je vlasniku, odnosno korisniku vazduhoplov oduzet protivpravnom radnjom, a poverilac nije savestan.

Čl. od 144. do 153. definisano je ugovorno založno pravo na vazduhoplovu kao pravo poverioca da se namiri iz prodajne cene vazduhoplova ostvarene sudskom prodajom, ako mu potraživanje obezbeđeno ugovornim založnim pravom ne bude namireno o dospelosti. Ovim članovima propisano je da, ako nije drugačije ugovoreno, prevoznina, naknada za pružanje usluge iz vazduha i zakupnina, kao i nagrada za traganje za vazduhoplovom i spasavanje pripadaju ugovornom založnom dužniku, kao i da ugovorno založno pravo u korist glavnice postoji i za trogodišnje ugovorene ili zakonske kamate, dospele do pokretanja izvršnog postupka, kamate

dospele u toku tog postupka, kao i za troškove upisa ugovornog založnog prava, parničnog i izvršnog postupka.

Ugovorno založno pravo se odnosi i na naknadu koja po osnovu osiguranja vazduhoplova pripada vlasniku, odnosno korisniku vazduhoplova, ako nije drugačije ugovoreno. Ovo pravo prestaje ako osiguravač isplati naknadu pre nego što ga založni poverilac obavesti o postojanju založnog prava na vazduhoplovu. Osiguravač koji je znao za postojanje ugovornog založnog prava, naknadu po osnovu osiguranja može da isplati osiguraniku samo uz pristanak ugovornog založnog poverioca.

Predviđena je mogućnost trajnog povlačenja iz saobraćaja vazduhoplova na kome je ugovorom ustanovljeno založno pravo, pod uslovom da su svi ugovorni založni poverioci predhodno dali svoj pristanak, a ugovorni založni dužnik može da zahteva od suda da se vazduhoplov proda na javnoj prodaji, iako pristanak nisu dali svi ugovorni založni poverioci.

Pored toga, predviđena je i mogućnost da se ustanovi podzaloga u korist trećih lica na vazduhoplovu na kojem je ugovorom već ustanovljeno založno pravo, u kom slučaju ugovorni založni dužnik može namiriti svoj dug ugovornom založnom poveriocu samo ako to dozvoli ugovorni podzaložni poverilac ili ako dužnik iznos položi u depozit kod suda.

Za zasnivanje ugovornog založnog prava na suvlasničkom delu neophodan je pristanak suvlasnika čiji udeli zajedno čine više od polovine vrednosti vazduhoplova. U ovom slučaju ugovorni založni poverilac može da traži prodaju celog vazduhoplova, ali se njegovo potraživanje može namiriti samo iz dela prodajne cene koji se odnosi na udele opterećene tim ugovornim založnim pravom, što se odnosi i na troškove održavanja.

Ugovorno založno pravo za isto potraživanje može da se upiše nepodeljeno na dva ili više vazduhoplova ili na dva ili više ugovornih založnih potraživanja, a poverilac može da traži namirenje celog potraživanja iz svakog pojedinačnog vazduhoplova opterećenog zalogom.

Ugovorno založno pravo i njegov red prvenstva, stečen upisom u Registar, ne prestaju brisanjem vazduhoplova iz Registra, i ako je brisanje usledilo jer je vazduhoplov postao trajno neupotrebljiv, nestao ili je iz drugih razloga prestao da se koristi.

Predviđeni su slučajevi prestanka ugovornog založnog prava (brisanje iz Registra i prodaja vazduhoplova u izvršnom ili stečajnom postupku), regulisano je založno pravo koje je upisano u strani registar vazduhoplova na vazduhoplovu koji naknadno stekne državnu pripadnost Republike i propisana shodna primena odredaba zakona o hipoteci na ugovorno založno pravo na vazduhoplovu, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

Čl. od 154. do 157. odnose se na sudsko založno pravo i njima je propisano: da se prinudno sudsko založno pravo stiče na osnovu odluke suda donete u postupku prinudnog obezbeđivanja potraživanja; da se potraživanja naknade štete iz člana 119. ovog zakona u slučaju prinudne prodaje vazduhoplova namiruju pre zahteva založnih poverilaca, najviše do 20% od dostignute prodajne cene vazduhoplova; da se sudsko založno pravo na vazduhoplovu koji naknadno stekne državnu pripadnost Republike Srbije, a koje je bilo upisano u strani registar vazduhoplova, upisuje u Registar kao predbeležba sudskog založnog prava, s tim da mu se priznaje red prvenstva prema trenutku koji je bio merodavan za utvrđivanje njegovog reda prvenstva u stranom registru vazduhoplova, kao i da se za isto potraživanje sudsko založno pravo može upisati istovremeno na dva ili više vazduhoplova u kom slučaju poverilac ima pravo da traži namirenje celog potraživanja iz svakoga pojedinačnog vazduhoplova.

Čl. od 158. do 166. odnose se na izvršenje na vazduhoplovu i propisuju da se prinudno izvršenje sudske odluke koja glasi na ispunjenje obaveze, kao i radi obezbeđenja potraživanja na vazduhoplovu može vršiti ako se vazduhoplov nalazi na teritoriji Republike Srbije, a može da se dozvoli i na vazduhoplovu koji se ne nalazi na teritoriji Republike Srbije ako je upisan u Registar. Takođe, ovim odredbama je propisano koji vazduhoplovi ne mogu biti predmet izvršenja ili obezbeđenja i zaštita delatnosti, tj. da predmet izvršenja prodajom vazduhoplova ne može da bude vazduhoplov koji predstavlja osnovno sredstvo i neophodan je za obavljanje osnovne delatnosti privrednog društva, drugog pravnog lica ili preduzetnika protiv koga se sprovodi izvršenje; zabrana privremene mere zaustavljanja i čuvanja vazduhoplova u toku izvršenja javnog avio-prevoza ako se vazduhoplov nalazi neposredno pred poletanjem ili nastavlja ranije započeti prevoz, ali se može dozvoliti ako se postupak sprovodi radi izvršenja potraživanja nastalog u vezi s tim prevozom. Pored toga, propisana je i nadležnost sudova za odlučivanje o predlogu za izvršenje i obezbeđivanje i za određivanje privremenih mera i obezbeđivanje na stvarima. Određeno je da je Direktor nadležno telo kojem se podnosi predlog za prinudnu prodaju vazduhoplova koji je upisan u Registar, predlog za zasnivanje prinudnog sudskog založnog prava ili za predbeležbu prinudnog sudskog založnog prava na vazduhoplovu ili na pravu uknjiženom na njemu i obaveza Direktorata da te predloge hitno dostavi nadležnom sudu i shodna primena propisa kojim se uređuju postupak izvršenja i obezbeđenja na brodovima u vodnom saobraćaju na postupak izvršenja i obezbeđenja na vazduhoplovu, kao i na obezbeđenje na stvarima, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Čl. Od 167. do 172. odnose se na merodavno pravo i propisuju: da se odredbe ovog zakona o ugovorima o prevozu putnika i stvari ne primenjuju na odnose koji nastaju u međunarodnom vazdušnom saobraćaju, ako stranke ugovore primenu drugog prava, a da su odredbe koje su u suprotnosti sa odredbama Montrealske konvencije i ECAA sporazuma ništavne; da se na ugovor o osiguranju u vazdušnom saobraćaju i odnose koji iz njega proizlaze primenjuje pravo sedišta osiguravača; da se na formu ugovora i radnji za izvršenje tog ugovora primenjuje pravo države u kojoj je zaključen ugovor, odnosno izvršena radnja ili pravo prema kome se ocenjuju glavna prava i glavne obaveze iz ugovora; da se u sporovima o pravu svojine, založnom pravu i drugim pravima na vazduhoplovu primenjuje pravo države u kojoj je vazduhoplov registrovan; da se na odgovornost za štetu iz člana 119. ovog zakona primenjuje pravo države na čijoj je teritoriji šteta pričinjena, kao i da se odredbe stranog prava ne primenjuju ako se njihovo dejstvo očigledno protivi javnom poretku Republike Srbije.

Nadzorna ovlašćenja Direktorata, koja proističu iz potvrđenih međunarodnih ugovora, nad primenom odredaba ovog zakona u pogledu zaštite prava putnika, za letove čije je mesto polaska aerodrom na teritoriji Republike Srbije ili aerodrom države koja nije navedena u članu 8. stav 2. tačka 1) ovog zakona, pod uslovom da je mesto krajnjeg odredišta aerodrom na teritoriji Republike Srbije i da let obavlja avio-prevozilac strane potpisnice ESAA sporazuma, kao i nad primenom odredaba ovog zakona koje se odnose na prava lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću, ako je u pitanju aerodrom iz člana 37. stav 1. ovog zakona, obaveza obaveštavanja Evropske komisije o određivanju tela koje vrši pomenuti nadzor i obaveza Direktorata da svake godine Evropskoj komisiji podnosi izveštaj o izvršenim nadzorima propisani su **članom 173.** zakona.

Članom 174. propisano je da inspekcijski nadzor nad primenom odredaba ovog zakona, relevantnih međunarodnih propisa i podzakonskog akta donetog na osnovu ovog zakona vrši Direktor, preko vazduhoplovnih inspektora kojima su za sprovođenje ovog inspekcijskog nadzora data ovlašćenja propisana u Zakonu o vazdušnom saobraćaju.

Čl. 175. i 176. propisane su kaznene odredbe, a **članom 177.** obaveza izveštavanja Evropske komisije o kaznenim odredbama propisanim za kršenje ovog zakona koje se odnose na prava lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću i o naknadnim izmenama i dopunama tih odredaba, što je takođe u skladu sa zahtevima predviđenim u evropskim propisima kojima se zahteva propisivanje pravičnih, transparentnih i odvraćajućih sankcije za kršenje odredaba propisa o pravima putnika kod uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja letova i kašnjenja letova i pravima lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću u avio-prevozu.

Čl. 178. do 180. propisane su prelazne i završne odredbe i određeno da se na odnose nastale pre stupanja na snagu ovog zakona primenjuju propisi koji su bili na snazi u vreme nastanka tih odnosa; predviđen je prestanak važenja Zakona o obligacionim i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju i Odluke o novčanim iznosima do kojih se ograničava odgovornost avio-prevoznika u vazdušnom saobraćaju i predviđeno da ovaj zakon stupi na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

IV. FINANSIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona ne zahtevaju se posebna sredstva u budžetu Republike Srbije.

ANALIZA EFEKATA ZAKONA

Ovim zakonom će se obezbediti uslovi za ostvarivanje ustavne nadležnosti Republike Srbije u oblasti svojinskih i obligacionih odnosa u vazdušnom saobraćaju, omogućiće se uvođenje i primena međunarodnih propisa u toj oblasti, kao i dalje usklađivanje sa pravnim tekovinama Evropske unije što proizlazi iz Nacionalnog programa za integraciju Republike Srbije u Evropsku uniju.

Određeni problemi koje zakon treba da reši

Predlogom zakona se menjaju postojeći instituti naknade štete i pomoći putnicima u vazdušnom saobraćaju u slučaju uskraćivanja ukrcavanja i otkazivanja ili kašnjenja letova tako da je putnicima po prvi put dato pravo na pravičnu naknadu štete, na vraćanje troškova ili preusmeravanje puta i pravo na zbrinjavanje u slučajevima kašnjenja ili otkazivanja leta i uskraćivanja ukrcavanja. Ta prava sada su veća i usklađena sa standardima zaštite koji postoje na liberalizovanom evropskom tržištu vazduhoplovnih usluga.

Menja se sistem odgovornosti avio-prevoznika za štete pričinjene putnicima i njihovom prtljagu tako da je ta odgovornost znatno pooštrena i upodobljena sa odredbama Montrealske konvencije, uz smanjenje mogućnosti za oslobođenje od odgovornosti.

Uvodi se potpuno novi institut prava i pomoći licima sa invaliditetom i licima sa smanjenom pokretljivošću u avio-prevozu kako bi se na osnovu pravila za zaštitu i pružanje pomoći tim licima u avio-prevozu ona štitila od diskriminacije i garantovalo im se pružanje pomoći u skladu sa visokim evropskim standardima.

Takođe, određuje se organ koji je nadležan za izvršenje propisa o pravima putnika kod uskraćivanja ukrcavanja, otkazivanja letova i kašnjenja letova i pravima lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću u avio-prevozu i propisuju se, po prvi put, pravične, transparentne i odvraćajuće sankcije za kršenje njihovih odredaba.

Ciljevi koji se donošenjem zakona postižu

Ovim zakonom će se izvršiti međunarodne obaveze koje proizlaze iz potvrđenih međunarodnih ugovora i to ECAA sporazuma i Montrealske konvencije, čime će se omogućiti harmonizacija našeg zakonodavstva sa *acquis communautaire* u oblasti obligacionih odnosa u vazdušnom saobraćaju i usklađivanje našeg pravnog poretka s obavezama koje proističu iz pomenutih međunarodnih ugovora.

Propisaće se i sveremena rešenja u oblasti obligacionih i svojinsko-pravnih odnosa koja su specifična samo za vazdušni saobraćaj koja se odnose na: ugovore o prevozu putnika, prtljaga i stvari; ugovore o obavljanju drugih komercijalnih delatnosti u vazdušnom saobraćaju; ugovore o zakupu vazduhoplova; ugovore o osiguranju u vazdušnom saobraćaju; odnose koji nastaju u slučaju štete koju vazduhoplov u letu pričinu trećim licima i stvarima na zemlji; svojinsko-pravne odnose na vazduhoplovu; postupak izvršenja i obezbeđenja na vazduhoplovu; nadležnost sudova u pogledu izvršenja i obezbeđenja.

Druge mogućnosti za rešavanje problema

S obzirom da je propisano da će se ovim zakonom urediti obligacioni odnosi i osnove svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju u Republici Srbiji u celini i da on predstavlja način za izvršavanje ustavne nadležnosti Republike Srbije u pogledu svojinskih i obligacionih odnosa, ne postoje druge mogućnosti za rešavanje navedenih pitanja i za uređivanje ove oblasti.

Na koga će i kako će uticati rešenja u zakonu

Ovaj zakon će imati pozitivnog uticaja pre svega na različite kategorije putnika uključujući i lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću u avio-prevozu, čija će prava po prvi put biti zaštićena zakonom u skladu sa evropskim standardima koji su uspostavljeni i odavno se primenjuju unutar EU.

Praktično, ovaj zakon će imati pozitivnog uticaja i na vazduhoplovne subjekte i omogućiće dalje podizanje nivoa odgovornosti avio-prevozlaca, operatera aerodroma, organizatora prevoza, pružalaca pojedinih usluga zemaljskog opsluživanja u vezi sa izvršenjem prevoza, a svakako će doprineti poboljšanju poslovanja i kvaliteta tih usluga, smanjenju kašnjenja u avio-prevozu, unapređenju odgovornosti za štetu koju vazduhoplov u letu pričinu putnicima, njihovom prtljagu i stvarima datim na prevoz kao i za štetu koja se upotrebom vazduhoplova pričinu licima na zemlji, a po prvi put se uvode i sankcije za kršenje njegovih odredaba.

Koji su troškovi koje će primena akta izazvati građanima i privredi

Primena ovog zakona neće izazvati nove troškove građanima.

Primenom ovog zakona mogu se uvećati pojedini troškovi avio-prevozlaca, operatera aerodroma (pre svega veći limiti odgovornosti za šetu i naknade putnicima u slučaju kašnjenja, uskraćivanja ukrcavanja ili otkazivanja letova), odnosno korisnika aerodroma (naknada za finansiranje pružanja pomoći na aerodromima) ali ti troškovi dugoročno posmatrano, nesumnjivo će biti opravdani, imajući u vidu prednosti koje on donosi, a pojedini od njih mogu da se izbegnu u uslovima poboljšanja kvaliteta usluga u vezi sa prevozom u vazdušnom saobraćaju i unapređenja urednosti i redovnosti tog saobraćaja.

Da li su pozitivne posledice donošenja zakona takve da opravdavaju troškove koje će on stvoriti

Da. Naime, kako je već navedeno, primenom ovog zakona mogu se uvećati pojedini troškovi avio-prevozlaca, operatera aerodroma, odnosno korisnika aerodroma. Sa druge strane, imajući u vidu da ovaj zakon nesumnjivo obezbeđuje neuporedivo veću zaštitu prava putnika, nego što je to sada slučaj, ovo će za posledicu imati znatno povećanje broja putnika, što će u krajnjoj liniji dovesti i do

ostvarivanja veće dobiti svih nabrojanih subjekata. Takođe, činjenica da se ovim zakonom jasno precizira odgovornost za prouzrokovanu štetu u slučajevima definisanim ovim zakonom i pravo na naknadu te štete, dovešće do podizanja opšte svesti o toj odgovornosti, preduzimanja svih mera kako bi se sprečilo nastupanje štetnih posledica, strožije poštovanje svih tehničkih standarda, što će kao krajnji rezultat imati unapređenje bezbednosti vazdušnog saobraćaja.

Da li akt stimuliše pojavu novih privrednih subjekata na tržištu i tržišnu konkurenciju

Da, s obzirom da uključivanje u zajedničko evropsko vazduhoplovno tržište koje će, kada se integracija u potpunosti završi, obuhvatiti 500 miliona potencijalnih korisnika, nameće potrebu formiranja novih privrednih subjekata, kao i jačanje postojećih što će stimulisati konkurenciju na tržištu.

Da li su sve zainteresovane strane imale priliku da iznesu svoje stavove

U pripremi zakona strani konsultanti, kroz *Twinning* projekat koji se sprovodi u saradnji između Ministarstva za infrastrukturu i energetiku i francuskog i litvanskog ministarstva nadležnog za poslove saobraćaja, kao i konsultanti Evropske komisije, imali su priliku da iznesu svoje stavove u pogledu predloženih materijalnih rešenja, koji su ugrađeni u tekst. Njihove primedbe su se uglavnom odnosile na poboljšanje teksta i doslednije upodobljavanje sa evropskom regulativom, što je u potpunosti i ispoštovano.

Takođe, na osnovu Programa javne rasprave o Nacrtu zakona o obligacionim i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, koju je odredio Odbor za privredu i finansije, na 135. sednici održanoj 27. aprila 2011. godine, sprovedena je i javna rasprava u kojoj su svi vazduhoplovni subjekti i drugi zainteresovani, kao i vazduhoplovna javnost, imali prilike da komentarišu materijalna rešenja predložena ovim zakonom.

U skladu sa tačkom 2. stav 2 navedenog Programa javne rasprave svoje primedbe, predloge ili sugestije na Nacrt zakona mogli su da Ministarstvu za infrastrukturu i energetiku dostave sledeći subjekti: organi i organizacije, škole i fakulteti u oblasti vazdušnog saobraćaja; privredni subjekti koji obavljaju delatnosti u vazdušnom saobraćaju, a posebno avio-prevoz, pružanje usluga iz vazduha (pružanje usluga u poljoprivredi ili šumarstvu, fotografsko snimanje, kalibraža iz vazduha, reklamiranje, osmatranje i izveštavanje iz vazduha, prenos spoljašnjeg tereta vazduhoplovom i druge usluge koje se pružaju iz vazduha) i prevoza za sopstvene potrebe; lica angažovana u sportskom i rekreativnom vazduhoplovstvu; vazduhoplovna industrija; instituti i projektne organizacije u oblasti vazduhoplovstva, kao i druga zainteresovana lica.

Javna rasprava je sprovedena u periodu od 4. do 23. maja 2011. godine, na taj način što je tekst navedenog Nacrta zakona bio je postavljen na sajtu Ministarstva za infrastrukturu i energetiku i dat je i-mejl i adresa na kojoj su svi zainteresovani učesnici javne rasprave mogli da dostave svoje primedbe, predloge i sugestije.

Tokom perioda javne rasprave nije dobijen nijedan predlog, primedba ili sugestija na tekst Nacrta zakona.